

**AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK VE YAPILI ÇEVRE ANABİLİM DALI

**TRABZON KIYI CEPHE VE DOLGU ALANLARININ KULLANICI GÖRÜŞLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Göksu Selin ODACI

**EKİM 2018
TRABZON**

**AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MİMARLIK VE YAPILI ÇEVRE
ANABİLİM DALI**

**TRABZON KIYI CEPHE VE DOLGU ALANLARININ KULLANICI GÖRÜŞLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mimar Göksu Selin ODACI

**Avrasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Yüksek Mimar"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 21.09.2018
Tezin Savunma Tarihi : 10.10.2018**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Buket ÖZDEMİR IŞIK

Trabzon 2018

Avrasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık ve Yapılı Çevre Anabilim Dalında
Göksu Selin ODACI tarafından hazırlanan

TRABZON KIYI CEPHE VE DOLGU ALANLARININ KULLANICI GÖRÜŞLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 21 / 09 / 2018 gün ve 12 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Doç. Dr. Süleyman ÖZGEN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Buket ÖZDEMİR IŞIK
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Selda AL ŞENSOY

Prof. Dr. Ragıp ERDÖL
Enstitü Müdürü

Sevgili Babam Prof. Dr. Ersan ODACI Anısına...

ÖNSÖZ

Öncelikle mesleki kimliğimi güçlendirme yolunda rehberliği ve bilgisi ile bana destek olan, severek çalıştığım çok kıymetli hocam Doktor Öğretim Üyesi Buket ÖZDEMİR IŞIK'a ilgisi ve sabrı için sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca lisans ve yüksek lisans eğitim sürecim boyunca mesleki gelişimimi destekleyen Avrasya Üniversitesi Mimarlık Bölümündeki değerli hocalarıma ve hayatımda iz bırakan tüm öğretmenlerime teşekkür ederim.

Çocukluğumu bilen, tamda 'bunu nasıl çözebilirim' dediğim anda karşıma çıkan tezimin istatistiksel analizlerinde bana yardımcı olan Doç. Dr. Müge YILMAZ' a, tanıdığım günden beri gözlerindeki ışıkla, coşkusuyla ve mizah anlayışıyla kendime olan güvenimi arttırmaya destek olan her ne olursa olsun yanımda olan canım dostum Doktor Esra DALOĞLU' na, hakkaniyeti ve alçak gönüllülüğüyle bana abla olan Özge KINIK' a, güçlü duruşuyla benim yapabileceğim konusunda inancımı güçlendiren ablam İrem DEĞERLİ' ye ve yüksek lisans eğitimimde tanıştığım gerek evde gerek okulda her an yanımda olan Mimar Çağla SAYITOĞLU TAŞ'a teşekkür ederim.

Duruşu, dürüstlüğü, onurlu davranışlarıyla ve temiz kalbi ile bana örnek olan yokluğunda bile aslında var olan kahramanım sonsuz babam Prof. Dr. Ersan ODACI teşekkürlerin en büyüğü senin hakkın. Bana bu kariyer yolunu seçtiğin için varlığında her an yanımda olduğun yokluğunda bile senle gurur duyabildiğim için ve en önemlisi iyi ki senin kızınım diyebildiğim için sana minnettarım ve sonsuz teşekkür ediyorum. Sen hep benimlesin. Huzur ve güven veren ellerini omuzlarımdan eksik etmeyen canım annem Prof. Dr. Hatice ODACI benimle ilgili her şeyin her zaman en iyisini en doğrusunu düşündüğü ve her zaman adaletli olduğu için bu süreçte 'yapabilirsin' sözünün ne kadar gerçek olabileceğini öğrettiği için sonsuz teşekkür ederim. Kardeş kelimesinden de öte bana gerçek sevgi ile yaklaşan, huzur veren en büyük destekçim mavişim canım kardeşim Mina Ilgın ODACI' ya sonsuz teşekkür ederim.

Adını söyleyemediğim, bu aşamada bana destek olan bütün büyüklerime, arkadaşlarıma ve küçüklerime sonsuz teşekkürler. İyi ki varsınız.

Göksu Selin ODACI

TEZ BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘Trabzon Kıyı Cephe Ve Dolgu Alanlarının Kullanıcı Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doktor Öğretim Üyesi Buket Özdemir Işık’ın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı ve analiz ettiğimi, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma süresince bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	V
TEZ BEYANNAMESİ.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
ÖZET	IX
SUMMARY	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XI
TABLolar DİZİNİ.....	XII
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	5
1.3. Araştırmanın Literatür Taraması	6
1.3.1. Kıyı Tanımlaması ve Önemi	6
1.3.1.1. Kıyı Kanunu ve Kavramları	7
1.3.1.2. Kıyı Alanlarının Ekolojik Özellikleri	8
1.3.1.3. Kıyı Bölgelerindeki Sorunlar	8
1.3.1.4. Kıyı ile İlgili Yapılan Çalışmalar	9
1.4. Görsel Kalite	11
1.4.1. Görsel Kalite ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	14
1.5. Görsel Estetik	15
1.5.1. Görsel Estetik ile İlgili Yapılan Çalışmalar	16
1.6. Görsel Algı ve Görsel Peyzaj Kalitesi.....	17
1.6.1. Görsel Algı ve Görsel Peyzaj Kalitesi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	18
1.7. Görsel Kirlilik	21
1.7.1. Görsel Kirlilik ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	22
1.8. Cephe Düzenlemelerindeki Görsel Kaliteyi Etkileyen Faktörler.....	22
1.8.1. Fiziksel Faktörler.....	23
1.8.1.1. Çevre.....	23
1.8.1.2. Ekonomi	23

1.8.1.3. İşlev	24
1.8.1.4. Mimari Elemanlar	24
1.8.1.5. Renk, Doku, Malzeme	24
1.8.2. Sosyo-Kültürel Faktörler	25
1.8.2.1. Temel İhtiyaçlar	26
1.8.2.2. Din	26
2. MATERYAL VE METOD	27
2.1. Materyal	27
2.1.1. Trabzon İli Tarihi ve Yapıları	29
2.2. Metod	35
2.2.1. Anketlerin Hazırlanması	39
3. BULGULAR	40
3.1. Kullanıcı Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları	40
3.2. Bazı Demografik Değişkenlere Göre Trabzon Kıyı Şeridine İlişkin Kullanıcı Görüşlerine Ait Bulgular	44
4. TARTIŞMA	54
4.1. Kullanıcı Anketlerine İlişkin Araştırma Bulgularının Tartışılması	55
4.2. Bazı Demografik Değişkenlere Göre Trabzon Kıyı Şeridine İlişkin Kullanıcı Görüşlerine Ait Bulguların Tartışılması	56
5. SONUÇLAR	60
6. ÖNERİLER	63
7. KAYNAKLAR	64
8. EKLER	74

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

TRABZON KIYI CEPHE VE DOLGU ALANLARININ KULLANICI GÖRÜŞLERİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Göksu Selin ODACI

Avrasya Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Mimarlık ve Yapılı Çevre Anabilim

Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Buket ÖZDEMİR IŞIK

Kenti özelleştiren ve önemli kılan olgular arasında yer alan kıyılar her zaman yoğun kullanıma sahip alanlar olduğundan, nüfusa ve farklı yaşam koşullarına bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Trabzon kıyı bölgesindeki yapıların, kıyı cepheleri ve kullanım amaçları kullanıcı görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Ayrıca kullanıcılara ait bazı değişkenlere göre Ayasofya, Beşirli I, Beşirli II (Akyazı), bölgelerinin kullanımları hakkındaki görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak da hedeflenmiştir. Çalışmada, Trabzon ili sınırları içerisinde yer alan Ayasofya ve Akyazı arasındaki kıyı bandı 3 bölüme ayrılmıştır. 3 bölüme ayrılan kıyı bölgesinde 12 farklı fotoğraf görseli ile anket çalışması oluşturulmuştur. Anket çalışmasından önce uzman görüşü sorularak anketin ana alt sıfat çiftleri belirlenmiş ve daha sonra bölgede yaşayan halka anketler uygulanmıştır. Anket çalışmasında her bir fotoğraf doğallık, uyum, bakım, erişim, cephe kirliliği, estetik görünüm ve yapı-yeşil dengesi parametreleri bakımından 5’li Likert ölçeğinde (5 en yüksek, 4 yüksek, 3 orta, 2 düşük ve 1 en düşük puan) değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler yolu ile elde edilen bulgularda çalışma alanı içerisinde kalan kıyının kullanım açısından tercih nedenleri ile parametreler arasında ilişki kurulmuştur. Kişilere uygulanan anket çalışması sonucunda belirlenen 7 parametre ile Trabzon kıyı şeridinde yer alan Ayasofya, Beşirli II (Akyazı) ve Beşirli I bölgelerinin kullanımları konusundaki görüşleri ortaya konmuştur. Daha sonra her bir parametrenin teker teker irdelenmesinin ardından ortaya çıkan sonuçlar yorumlanarak ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kıyı, kıyı şeridi, kıyı silüeti, kıyı cepheleri, sahil şeridi, Trabzon

Master Thesis

SUMMARY

EVALUATION OF TRABZON COASTAL FACADE AND FILLER AREAS IN THE
CONTEXT OF USER OPINIONS

Göksu Selin ODACI

Avrasya University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture and Built Environment
Department
Supervisor: Lecturer Buket ÖZDEMİR IŞIK

Since the coasts which are among the phenomena distinguishing and increasing the importance of a city are always with intensive use, they can demonstrate changes depending on population and various living conditions. The coastal silhouette and intended use of the buildings in Trabzon coastal line were examined in accordance with user opinions. Also intended in the study to present whether the user opinions on the use of Ayasofya, Beşirli-I and Beşirli-II (Akyazı) were differentiated as to different variables. The share line in Ayasofya and Akyazı located in Trabzon province was divided into three sections and a questionnaire was prepared with 12 photos of these areas. Before application, the main sub-attribute pairs of the questionnaire were constructed by asking opinions of expert users and then it was applied to the residents. Each photo in the questionnaire was evaluated in 5-point Likert scale (5 for the highest, 4 for high, 3 for average, 2 for low and 1 for the lowest) in terms of naturalness, harmony, maintenance, access, facade pollution, aesthetic view and the building-green balance. The findings obtained from descriptive statistics indicated that a relationship was established between the preference purposes of the use of the coast within the scope of the study and the parameters. The user opinions on the use of Ayasofya, Beşirli-II (Akyazı) and Beşirli-I areas located in Trabzon coastal line were presented out of seven parameters determined as a result of the questionnaire. Then, each parameter was examined separately, and the obtained results were interpreted and discussed in line with the related literature.

Key Words: Coastal, coastal line, coastal silhouette, coastal facade, share line, Trabzon coastal city

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Kıyı mekânı oluşumu ve değişimi.....	7
Şekil 2. Çalışma alanı kıyı bölgesi	27
Şekil 3. Dolgu alanının hava fotoğrafları	28
Şekil 4. Eski Trabzon	30
Şekil 5. Eski Trabzon Kıyısı.....	31
Şekil 6. Araştırma konusunun belirlenmesi.....	38

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Görsel kaliteyi etkileyen çevre bileşenleri	14
Tablo 2. Çalışma alanı	29
Tablo 3. Ganita fotoğrafları	33
Tablo 4. Ayasofya müzesi fotoğrafları	34
Tablo 5. Araştırılan parametreler ve bunlara karşılık gelen açıklamalar	39
Tablo 6. Katılımcıların genel bilgi dağılımları	40
Tablo 7. Trabzon’da kıyıya sınır olan yapıların kaç katlı olmasına ilişkin görüşler	40
Tablo 8. Kıyı cephesinin değişmesi ile ilgili görüşler	41
Tablo 9. Trabzon’da kıyıya sınır olan yapı cephelerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşler	41
Tablo 10. Trabzon’da kıyıya cephe olan yapıların görüntüsünün psikolojik açıdan etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşler	42
Tablo 11. Trabzon’da kıyıya sınır olan yapı cephesinin kıyı sahil kullanımını etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşler	42
Tablo 12. Trabzon’da kıyı cephesinin kıyı mimarisini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşler	42
Tablo 13. Kıyı bölgesindeki yapıların kullanım amaçları	43
Tablo 14. Kıyı kullanıcılarının kıyı bölgesi hakkındaki görüşleri	43
Tablo 15. Ayasofya bölgesinin kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşması	45
Tablo 16. Beşirli I bölgesinin kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşması	46
Tablo 17. Beşirli II - Akyazı bölgesinin kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşması	47
Tablo 18. Ayasofya bölgesinin kullanıcı görüşlerinde yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşması	49
Tablo 19. Beşirli I bölgesinin kullanıcı görüşlerinde yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşması	51
Tablo 20. Beşirli II – Akyazı bölgesinin kullanıcı görüşlerinde yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşması	53

1. GİRİŞ

Yeryüzündeki en etkili canlı türü olan insan, yerleşik yaşama geçtiği dönemden başlayarak, günümüze kadar geçen sürede doğa üzerinde sıra dışı etkiler oluşturmuştur. İnsanoğlunun doğa üzerindeki etkilerinin en önemli faktörlerinden biri de alan kullanımlarıdır (Lausch ve Herzog, 2002). Bireylerin gelecekte yaşamların fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için sosyal, fiziksel, duygusal ve bilişsel becerilerini geliştirebilecekleri ortam ve fırsatlara ihtiyaçları vardır (Laberge ve ark., 2000). İnsanoğlu, yerleşik düzene geçtiği dönemden itibaren yaşam konforunu arttırabileceği, birebir ilişki kurabileceği, ticaret, sanat, toplantı gibi faaliyetlerini gerçekleştirebileceği mekânlar oluşturmuştur (Ebersolt, 1996).

Parçası oldukları toplumların olumlu ve olumsuz bütün özelliklerine sahip olan kamusal alanlar kent olarak ifade edilebilir. Kent ekonomik, sosyal ve kültürel birçok konuların birlikte olduğu bir mekandır (Özdeş, 1985). Bu yerleşmeler çeşitli kültür ve sosyal yapılardan oluşması nedeniyle farklılıklar gösterirler. Kentlerin farklı karakterleri kent kimliği, kent profili ve imgesi kavramlarıyla açıklanmaktadır. Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentin içeriği, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi, niteliklerin karışımı olarak kente biçim verir (Suher, 1995). İnsanlar ve toplumlar için en gelişmiş amaçlar bütünlüğünü içeren kent, aynı zamanda tam bir eylemler dizisidir. Eklenen parçalarla beraber; içinde olduğu, geliştiği zaman dilimlerinin, farklılaşan ihtiyaçları ve değişen amaçları, bir kültürler birikimi ve zaman içinde birbirinden etkilenerek şekillenen davranışların oluşturduğu bir bütündür (Koçak, 2011). Kentler de canlı varlıklar gibi doğan, büyüyen, yapıları sürekli değişen toplumsal alanlardır (Keleş, 2004). Geçmişten bugüne kentler, dönemin gerektirdiği farklı sosyo-ekonomik, toplumsal, politik ve teknolojik durumlar doğrultusunda değişen yeni yaşam biçimlerine cevap verebilecek dönüşümlere ihtiyaç duymuşlardır. Bu dönüşümler sayesinde kent, o koşullara göre tekrar kurgulanarak devamlılığını sağlamaktadır (Yerliyurt ve Aysu, 2008). Kent tanımlanması oldukça zor ve karmaşık bir olgu olmakla beraber tarihin hemen hemen bütün dönemlerinde farklı tanımlara sahip olmuş dinamik ve önemli anlamlar taşıyan bir kavram niteliğindedir (Kaya ve Şentürk, 2007). Karşılaşmanın, ilişkinin, işlevsel farklılaşmanın ve dayanışmanın yani ileri düzeyde bir toplumsallaşmanın

alanıdır (Özyurt, 2007). Aynı zamanda kent, insan topluluğu dışında, kamusal alanlar, caddeler, binalar, okullar ve açık alanlardan fazla özelliklere sahiptir. Dolayısıyla kent bir ruh halidir, gelenek ve göreneklerin, örgütlü tavır ve görüşlerin toplandığı alandır.

Kentin kendine özgü bir kültürü vardır. Yani kent, bir mekânda yoğunlaşmış yapı ve insan demek değildir. Bu birliktelikten oluşan yeni bir kültür ve değer yargıları, kentlerin görünmeyen ama hissedilen özellikleridir (Kaya, 2007). Kentsel kimlik ise bir kentin, doğal ve yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleri ile tanımlanmaktadır (Es, 2009). Donatı elemanları kent içindeki sürekliliğin ve bütünlüğün birer aracı, kenti yaşanabilir ve algılanabilir kılan birer kimlik ögesi olarak değerlendirilmektedir (Bayraktar ve ark., 2008). Kent dokusunda donatı elemanlarının hatalı seçimi kargaşaya neden olmakta ve görsel kirlilik yaratmaktadır. Bu nedenle donatı elemanlarının kullanımında kent kalitesinin yükseltilmesi ve modern kent görünümü yaratılması hedeflenmelidir (Şişman ve Yetim, 2004). Kent imgesi kentin yapılaşmış çevresinde gözlemlenen şehir tacı, sınırlar, bölgeler, kanallar ve düğüm noktaları ile tanımlanabilmektedir (Lynch, 1960).

Tekeli (1991), kent kimliğinin oluşumunu tarihsel bir olgu olarak görmekte ve kent kimliğinin zaman içinde farklı katmanların uyumlu ve anlamlı bir bütün oluşturmasıyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu nedenle kente yeni bir kimlik kazandırmak yerine önce onun bütün boyutlarıyla belirtilmesi, var olan özgün kimliğini kuran değerlerin keşfedilmesi, bu değerlerin güncel koşullar ve gerekliliklerle bütünleştirilmesi ve böylece kent kimliğinin sürekliliğinin sağlanması pek çok açıdan daha uygun bir tutum olacaktır. Bu bağlamda kenti özelleştiren ve önemli kılan olgular vardır. Bunlardan birisi de kıyılarıdır.

Kıyılar hava, su ve karanın etkileşim altında bulunduğu ve doğal kaynakların zenginliği ile dikkati çeken, bu nedenle her zaman aşırı kullanıma maruz kalan alanlardır (Tağıl ve ark., 2005). Kıyı sadece tek bir çizgiden ibaret olmayıp, kıyının hem deniz yönünde hem de kara yönünde etkileşim içerisinde bulunduğu alanlar mevcuttur (Uzun, 2015). Dünya topraklarının ancak on binde üçüne sahip olan kıyılar; kara, hava ve suyun bir araya geldiği hassas bir çevredir (Hortshorn, 1992). Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan kıyı alanları insanları kendisine çekmiştir ve beklentileri karşılamaya başlamıştır (Erinç, 2001). Sayısız canlı türü için hem kara hem de deniz ekosistemlerini barındıran kıyı alanları, birçok etkinliğin toplandığı yerler olmuştur. Kıyı alanları, kendine özgün nitelikleri ile yerleşme, sanayi, ulaşım, turizm gibi ekonomik, toplumsal ve birbirini takip eden faaliyetler için çekici kılınmış yenilenmeyen doğal kaynaklardır.

Dünyada yaşanan hızlı nüfus artışı ve göçlerin sonucunda yaşanan plansız gelişmeler, hayatını devam ettirmek isteyen tüm canlılar için gerekli olan bu doğal zenginliklerle dolu bu ortama zarar vermektedir. Kıyılar, çoğalamayan ancak planlı kullanımla işlevi arttırılabilen, tüketilmeyen ancak plansız ve dengesiz kullanımla özelliği bozulabilen kaynaklardır (Tagliana, 2003; Uysal ve Yanmaz, 2009). İşlevsel açıdan ele alındığında kıyılar; sosyal ve kültürel etkinlik, eğlence, rekreasyon, ticaret, konaklama alanlarını bünyesinde barındıran bir kent parçası olmuştur (İncedayı, 2006). Bu nedenle bireylerin sosyal ve ekonomik hayatları için kıyılar vazgeçilmezlerdendir.

İnsanların kıyı ile olan ilişkilerinin tarihçesi denizi tanıdıkları günlere kadar gitmesine karşın, herhangi bir etkinlik amacıyla denizden yararlanma 1800'lü yılların sonunda başlamış, Türkiye'de söz konusu kullanım 1960'lı yıllardan sonra yoğunlaşmıştır. Dünya'nın en önemli etkinlik ve turizm merkezleri kıyı kentlerinde yer aldığından kıyıların planlı ve dikkatli bir şekilde yapılaşması giderek önem kazanmaktadır (Özkan, 1987). Geçmişten bugüne toplulukların gözde yerleşim yerlerinden biri olan kıyılar kara ve su arasında önemli bir geçiş alanı olmuştur. Bu geçişte önemli bir konuma sahip olmasından dolayı da aynı zamanda yerleşim alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Çelik, 2006). Kent sınırları etrafında çevreyle ilgili, ekonomik, sosyal bakımdan birçok işlevler üstlenen kıyı alanlarının şehirlerde vazgeçilmez bir yeri vardır (Ortaçesme ve Manavoğlu, 2007). Holdgate (1993)' e göre; dünya nüfusunun yaklaşık % 60'ı kıyılara yakın bölgelerde yaşamakta ve bununla beraber kıyı bölgelerindeki faaliyetlerde insan etkisi diğer bölgelere oranla çok daha yoğun olmaktadır (Kutiel ve ark., 2004). Gelişmiş ülkelerde kıyı alanlarının nitelik ve nicelikleri, medeniyetin ve yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edildiğinden bu kapsamda pek çok ülke, insanların zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak insan yaşamı için uygun kıyı kenti oluşturma çabasına yönelmiştir (Gül ve Küçük, 2009).

Oluşturulan bu kıyı kentleri 20 yıl içerisinde çeşitli nedenlerle değişim gösterdiği ve kent yapısına uygun olarak yenilediği aynı zamanda kullanım şekilleri değiştiği, farklı anlam ve işlevler kazandığı için insanlar buraya yerleşmeye başlamışlardır (Clark, 1996). Bender'e göre bireylerin kıyı bölgelerinde yerleşmesinin sebebi denizden geldikten sonra ilk ulaştıkları yer olmasındandır. Kıyı kentleri bireylerin aynı zamanda kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri şekilde düzenlenmelidir (Bender, 1993). Hudson (1996)' da, yapmış olduğu çalışmasında insan yerleşiminin denizin ve diğer su kaynaklarının yanında veya yakınında yoğunlaşmasının yeni bir olgu olmadığını, bireylerin ilk çağlardan beri

genellikle suya yakın yaşadığını gösteren çok sayıda delil bulunduğundan bahsetmektedir. Artan nüfus ve gelişen teknolojiyle beraber, ilkel insanlar çevrelerini değiştirmeye başlamışlardır. Kıyı doldurma gibi değiştirme işlemleri çok eski tarihlere de bile görülmektedir (Hudson, 1996). Aynı zamanda gelişmiş ülkelerde büyük bir öneme sahip kıyı alanları yönetimi, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde gerek sosyal gerekse ekonomik nedenler ile daha geri planda kalmaktadır.

Türkiye’de kıyı nüfusu şehir ortalamasından üç kat daha fazladır (Türkeli, 1993). Tüm ülke nüfusunun yarısından fazlasının kıyı belediye sınırları içinde yaşadığı ele alınırsa, kıyı ve kıyı alanlarını korumaya yönelik yapılan çalışmaların önemi daha da net görülmektedir (İrtem ve Karaman, 2010). Ancak kıyı, yanlış kullanımlarla doğal bütünlüğü bozulabilen bir kaynaktır. Güncel gereksinimler karşısında doğal yapıya uygun olmayan, çevreyle ilgili sağlıksız planlar ve uygulamalar büyük bozulmalara yol açmaktadır. Bu nedenle kıyı alanı düzenlemelerinde gelişebilen, açık, esnek ve uygulamaya yönelik bir yöntem araştırması ortaya konulmalı ve mevcut planlama, örgütlenme, yasal olanaklar ile uyum sağlanabilmelidir (Kızılkaya, 1996).

1.1. Araştırmanın Amacı

Çevrenin değişen görsel yapısı kullanıcı algısını sürekli etkilemektedir. Bu görsel algının geliştirilmesi, insanların estetik ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması açısından önemlidir. Bunun için, alan kullanım kararlarında bir değişken olarak görsel değer ve görsel çevrenin bilinmesi önemlidir (Kaptanoğlu, 2006). Genellikle kıyı bölgeleri kentin yetkilileri (belediyeler) tarafından düzenlenmektedir. Ancak kullanıcıların ihtiyaçlarına ne derece cevap verdiğinin değerlendirilmesi önemlidir.

Bu çalışmanın amacı Trabzon kıyı bölgesindeki yapıları, kıyı cephelerinin ve kullanım amaçlarının (yeşil alan, oturma alanı, sosyal tesis, konut, yeme-içme alanı, çocuk oyun parkı, ticaret alanı) kullanıcı görüşleri doğrultusunda incelenmesidir. Çalışmada ayrıca kullanıcılara ait bazı değişkenlere göre (cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek ve eğitim düzeyi gibi) Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin kullanımları hakkındaki görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak da amaçlanmıştır.

Görsel kalite değerlendirme yöntemi kapsamında Trabzon kıyı kenti;

1. Kıyı silüetinin insanlar üzerindeki etkisinin artırılması,
2. Kıyı kullanımını arttırıcı niteliklerin belirlenmesi ve araştırılması,

3. Kıyı bölgesinin iyileştirilmesi,
4. Kıyı bandının sahip olduğu görsel potansiyelin ortaya konması,
5. Kıyı cephelerinin kent ile uyumlu olarak tasarlanabileceğinin ve tasarımların uygulanabilirliğinin açıklanması,
6. Kıyı bölgesinde yaşayanlar için ifade ettiği anlamın gelecekte ortaya konması,
7. Trabzon kentinin geleceğe yönelik kıyı alanında oluşacak yapısal değişikliklerinin ve farklılaşacak cephelerin yaratacağı etkinin olumlu ya da olumsuz yönlerinin ortaya konulması,
8. Trabzon kıyı kentinin gelecekte yapılabilecek kıyı planlama çalışmaları için kaynak oluşturması

hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

1. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyı cephesinde kıyıya sınır olan yapıların kaç katlı olmasına ilişkin (tek katlı, 2 katlı, 3 katlı, apartman 1-10, apartman 1-20) görüşleri farklıdır.
2. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyı cephesinin değişmesine ilişkin (evet, hayır, kısmen şeklindeki) görüşleri farklıdır.
3. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyı cephesinde kıyıya sınır olan yapı cephelerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin (geleneksel, modern, klasik, modern-klasik, geleneksel-klasik, modern-geleneksel) görüşleri farklıdır.
4. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyı cephesinde kıyıya sınır olan yapıların görüntüsünün psikolojik açıdan kendilerini etkileme durumuna ilişkin (evet, hayır, kısmen şeklindeki) görüşleri farklıdır.
5. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyısına sınır olan yapı cephesinin kıyı sahil kullanımını etkileme durumuna ilişkin (evet, hayır, kısmen şeklindeki) görüşleri farklıdır.
6. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyı cephesinin kıyı mimarisini etkilemesine ilişkin (evet, hayır, kısmen şeklindeki) görüşleri farklıdır.
7. Çalışmaya dahil olan katılımcılardan Trabzon kıyı bölgesindeki yapıların öncelikli kullanım amaçlarına ilişkin (kafe, yeme-içme alanı, yeşil alan, konut, otel, benzin istasyonu, ticaret alanı, diğer) görüşleri farklıdır.

8. Çalışmaya dahil olan katılımcıların Trabzon kıyı bölgesindeki yeşil alanları, oturma alanları, sosyal tesisleri, konutları, yeme-içme alanlarını, çocuk oyun alanlarını yeterli bulup bulmadığı ile ilgili görüşleri farklılaşmaktadır.
9. Çalışma alanı büyüklüğüne göre Ayasofya, Beşirli I ve Beşirli II olarak 3 bölgeye ayrılmıştır. Bu alanlar içerisinde çevre ve yapı ilişkisi, doğal görünüm, çevreye uyum, çevre bakımı, yaya erişimi, cephe kirliliği, estetik görünüm, yapı-yeşil dengesi açısından cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek ve eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır.

1.3. Araştırmanın Literatür Taraması

1.3.1. Kıyı Tanımlaması ve Önemi

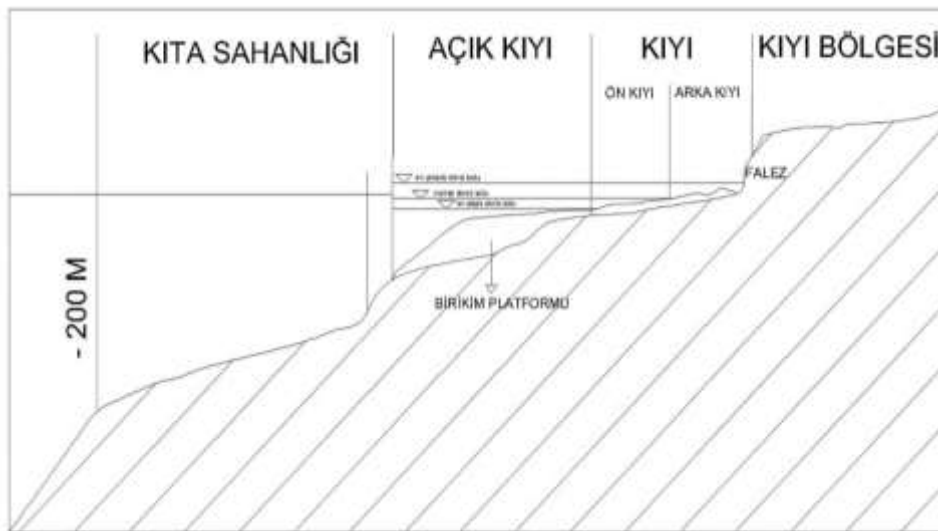
Kıyılar, sahip oldukları çeşitli doğal, ekonomik ve rekreasyonel özellikleriyle değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Yıllar boyunca önemi devam eden kıyılar; kapsamaları, etki alanları, fiziksel yapıları ve politik önemlerinin zaman içinde değişmesiyle, fiziksel ve yasal tanımlamaları bakımından farklılık göstermektedir (Sayan, 1990). Şimşek (2007) kıyıların doğal kaynak olarak canlılar için önemli olduğunu, çeşitli amaç ve kullanımlara olanak sağladığını bildirmektedir. Kıyı alanlarında genelde yoğun bir popülasyon vardır. Bunlar kıyıda faaliyet gösteren alanların en iyi şekilde kullanıldığını gösterir ve sürdürülebilir kıyı alanlarındaki uygulamaların gerekliliğine artan şekilde ilgi depolamaktadır (Karabıyık, 2018).

Deniz kıyılarının, dünyanın iki büyük oluşumu olan kara ve deniz arasında geçiş bölgesi olduğu için bu alanları çeşitli işlevler çerçevesinde değerlendirilmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Tarihsel anlamda bakıldığında, dünyadaki birçok büyük şehrin kıyılarda kurulduğu gözlenmektedir. İnsanların kıyı etrafında bir araya gelmelerinin birçok nedeni vardır. Kıyıların estetik özelliğinin yanı sıra ılık bir iklime sahip olması alanların yerleşim alanlarına dönüşmesinde önemli rol oynamıştır. Ayrıca, kıyıların karalardan daha zengin kaynaklar ve iş olanakları sunması ve ulaşımın kolay ve çeşitli olması, kıyıları oldukça cazip kılmaktadır (Kaynaroğlu, 2009).

1.3.1.1. Kıyı Kanunu ve Kavramları

Türkiye’de kıyılar çeşitli mevzuatlar ile de tanımlanmıştır. 03.08.1990 tarihli 20594 nolu Resmi Gazetede yayımlanan Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelikte kıyı, kıyı çizgisi, sahil şeridi, kıyı bölgesi, açık kıyı, kıta sahanlığı, kıta yamacı aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır (Kıyı Kenar Kanunu, 1990, EK 2).

- Kıyı: Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alandır.
- Kıyı çizgisi ise deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda taşkın durumları dışında suyun kara parçasına değdiği noktaların birleşmesinden oluşan meteorolojik olaylara göre değişen doğal çizgidir.
- Sahil şeridi: Deniz ve tabii göllerin kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak en az 100 metre genişliğindeki alandır. Sahil şeridi iki bölümden oluşur.
- Kıyı Bölgesi: Falezlerin gerisinden başlayarak karaların içerisine doğru uzanan ve genişliği kesin olarak tanımlanamayan bir bölgedir.
- Açık Kıyı: Ön kıyının dış sınırlarından, açıklara doğru uzanan sığ ve genişliği değişik bölgelerdir.
- Kıta Sahanlığı: Ön kıyının dış sınırından, yaklaşık su altında 200 m derinlikteki, su altı zemini kırılma noktasına kadar uzanan az eğimli bölgedir.
- Kıta Yamacı: Su altı zemininin kıta sahanlığı sınırından sonra kırılarak hızla derinleştiği bölgedir (Yetim, 2003), (Şekil 1).

Şekil 1. Kıyı mekânı oluşumu ve değişimi (Karabey, 1978)

Sayan (1990), kıyısız alanların doğal, ticari, endüstriyel ve estetik kaynaklar bakımından oldukça büyük zenginliklere sahip olduğunu bu nedenle mantıklı kullanılıp geliştirilirse bulunduğu yerin şu an ve gelecekteki refah ve mutluluğu için temel değer oluşturacağını belirtmektedir. Nüfus artışı ve ekonomik gelişmeler bakımından kıyısız alanlardaki topraklar ve su kaynakları büyük öneme sahiptir. Bu gelişmeler gün geçtikçe artan talepler beraberinde rekabet yaratmaktadır. Endüstri, ticaret, konut, turizm gelişmeleri, deniz taşımacılığı ve deniz avcılığı bu fazlaşan taleplerdendir. Kıyısız alanlar, denizler veya diğer sular içinde yaşayan balık, kabuklu deniz hayvanları, diğer deniz canlıları ve yaban yaşamı bakımından zengin kaynaklara sahiptir.

1.3.1.2. Kıyı Alanlarının Ekolojik Özellikleri

Kelime anlamıyla ekoloji canlı varlıkların diğer canlı varlıklarla ve çevreleriyle olan ilişkisini inceleyen bilim dalıdır (URL-1, 2018). Bundan yola çıkarak, hem görsel açıdan hem de biyolojik açıdan değerlendirildiğinde kıyısızdaki yaşam ve peyzajda deniz ağırlıklı etkiler daha fazladır (Güleç, 1997; Cengiz, 2009). Bu ekolojik özellikler kıyısız alanlarından farklı şekillerde yararlanılmasına olanak sağlamaktadır.

- Mineral depoları,
- Temiz hava,
- Görsel niteliğe sahip doğal oluşumlar,
- Gel-git olaylarından sonra kıyılarda oluşan birikinti havuzları,
- Tarım ve ormancılığa uygun alanlar,
- Rezerv alanları,
- Plajlar ve kumullar,
- İşlevsel kullanım alanları,
- Islak alanlar ve akarsu ağızları kıyısız alanlarındaki söz konusu doğal kaynaklardır (Arslan, 1988; Cengiz, 2009).

1.3.1.3. Kıyı Bölgelerindeki Sorunlar

Kentleşmenin büyümesi ile birlikte, sanayinin kent dışında kuruluş alanı aramaya başlaması, halkın dinlenme, gezinme alışkanlıklarındaki değişiklikler; turizm ve ulaşım

gereksinimleri, dinlenme ve konut edinme taleplerinin çokluğu kıyı kullanımını arttırmıştır. Bu artış, kıyıların dikkatle ve özenle kullanılması gerekliliğini doğurmuştur (Kaynaroğlu, 2009). Bundan dolayı özellikle Türkiye'nin kıyı kentlerinde kullanıma dayalı birçok sorun ortaya çıkmıştır. Ongan (1997)'a göre kıyı alanları bölgelere göre farklılık göstermekle birlikte, kıyılarda ve etkileşim alanlarında oluşan ve çözüm bekleyen başlıca sorunlar şunlardır:

1. Arazi kullanma ve eylemlerin, tür, yoğunluk ve kapasiteleriyle bunların, sosyal ve teknik altyapıdan yoksun takipsiz olarak gelişmelerinden kaynaklanan yerleşme sorunları,
2. Kıyılarda, su kirliliği, kıyı karakterinin bozulması, peyzajın ve bitkilerin yok olması gibi çevresel sorunlar,
3. Kıyı bölgelerinde bulunan, arkeolojik, tarihi ve mimari mirasın (sit bölgeleriyle geleneksel dokuların) nüfus baskısı, plansızlık nedeniyle yok olması ya da bozulması gibi sorunlar,
4. Kıyı yerleşmelerinde, sosyal ve ekonomik sorunlar,
5. Kıyı bölgelerindeki nüfus artışı ile oluşan sorunlar,
6. Kıyı bölgelerine ilişkin yasal düzenlemeler ile ilgili oluşan sorunlar,
7. Planlama yaklaşımı ve sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan planlama sorunlarıdır.

1.3.1.4. Kıyı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Literatürde konu ile ilgili olarak Türkiye'de gerçekleştirilen bir çalışma Karabey (1978), doğal insan kaynakları ve kıyı mekânını ele almıştır. Çalışmanın sonuçlarında kıyı mekânının planlı kullanılmasının önemi vurgulanmış ve Türkiye'deki doğal kaynaklarının tükenmesi ve çevre kirliliği sorunları tartışılmıştır. Sayan (1990) ise çalışmasında Antalya kıyı şeridinde falez kıyılarında oluşan uygunsuz kullanımlara dikkat çekmiş ve bu kıyı şeridinin gezi alanı olarak kullanılması için öneriler sunmuştur.

Yetim (2003), Tekirdağ ili ve çevresindeki kıyı şeridini incelediği çalışmasında adı geçen kent halkının rekreasyon ihtiyacını karşılamaya yönelik bir peyzaj tasarlanmış ve bunu proje olarak sunmuştur. Tekirdağ ili kıyı rekreasyon alanını değerlendiren bir çalışma da ise Şimşek (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Halka anket uygulanarak yapılan çalışmada Tekirdağ merkez ilçe rekreasyon alanlarının işlevsel düzenlenmediği sonucuna

ulaşmıştır. Kıyılarının oluşumu ve rasyonel kullanımını ile ilgili mevzuatı inceleyen bir çalışmada ise Antalya-Lara bölgesi “Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi” modeli ile incelenmiştir (Bağcı, 2007). Çölkesen, Karslı ve Sesli (2007), çalışmalarında bölgedeki sahil yolu yapımı ile başlayan süreçte Trabzon kıyı alanlarında önemli değişikliklerin meydana geldiğini ve kıyı dolgusunda halka faydalanabileceği donatı elemanlarının oluşturulduğunu gözlemlemiştir. Kaynaroğlu (2009) ise Ordu ili Atatürk parkı ve kıyı bandının kentsel tasarım özelliklerini değerlendirdiği çalışmasında geçmişten bugüne ilerlemeler olduğunu tespit etmiştir.

Özdemir Işık ve Demirel (2014) çalışmalarında kıyının çeşitliliği arttırdığını düşünerek ve 1975-2013 yılları arasındaki planlamalar sonucunda denizin doldurulmasıyla oluşmuş Trabzon kıyı bandının işlevsel açıdan mevcut kullanım durumunu incelemiş, nasıl iyileştirmeler yapılabileceği ve uzun yıllar içinde farklı zaman aralıklarında planlanan kıyı alanı bölgelerinin, kullanıcılar üzerindeki olumlu/olumsuz etkilerini araştırmışlardır. Araştırmada kıyı kullanıcılarının planlama kararları belirlemede önemli bir eleman oldukları ve kararlar belirlenirken kullanıcıya ait fikirlerin, planlama kararlarında analiz edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Erkal (2015)'in çalışmasında ise kıyıların yönetiminde jeomorfolojinin yerini bir kez daha ortaya koymuştur. Son yüzyıl içinde yapılmış kıyı çalışmaları kronolojik bir sırada ele alınarak kıyı konusu kıyı çizgisi değişimleri, kıyı etken ve süreçleri, kıyı kullanım potansiyeli, insan-kıyı jeomorfolojisi etkileşimi bilimsel ve uygulamalı sorunlar açısından değerlendirmiştir. Başka bir çalışma ise Karadeniz kıyılarının tamamında yaşanan kıyı sorunları ve değişimlerine yönelik ölçekli kıyı çalışmasını oluşturmuştur. Çalışmadan alınan bilgilerle daha geniş çaplı sürdürülebilir kıyı çalışmalarının oluşturulabileceği düşünülmektedir (Uzun ve Özcan 2016). Korkmaz, Geçen ve Kuşçu (2016) ise çalışmalarında, önce alçak kıyılardaki alt jeomorfolojik birimler ile kıyı bölümlerini tanıtmış ve daha sonra ülkemizde kıyı kenar ve kıyı kenar çizgisiyle ilgili yapılan yasal düzenlemeler eşliğinde Asi Deltası kıyı kenar çizgisi belirleme sürecini ele alarak deltada geçerli olan mevcut kıyı kenar çizgisi ile rüzgârın kıyıda şekillendirici etkisini incelemişlerdir. Görmüş, Başayığit ve Uysal (2017) yaptıkları çalışmada, Antalya Körfezi doğu sahillerinde kıyı kenar çizgisi tespitinin problemlerinin çözümüne yönelik jeolojik ve jeomorfolojik içerikli bir dizi çalışma gerçekleştirmiş ve sorunun çözümüne yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Başka bir çalışmada jeolojik ve jeomorfolojik çok sayıda yapı ve şekli bünyesinde barındıran Kandıra kıyılarının eğitim turizmi potansiyeline dikkat çekmek ve sürdürülebilir kullanım

ilkelerine bağı kalınarak gelecek nesillere aktarılmasına katkı yapılmıştır. Bu amaçla, Coğrafya lisans öğrencileri için bir “kıyı jeomorfolojisi” dersi sahadan seçilen örneklerle işlenmiştir. Sonuç olarak kıyının jeolojik ve jeomorfolojik miras özelliği taşıyan donatıları korunacak ve yöre insanı turizm yoluyla bu zenginliklerden daha fazla yararlanacaktır (Uzun, 2017).

1.4. Görsel Kalite

Mimarlığın anlam ileten bir olgu olarak kabul edildiği günümüzde mimarlığın bir dil olarak çözümlenmesi gerekmektedir (Şenyiğit ve Altan, 2011). Binanın dış yüzü anlamındaki cephe, çoğunlukla binanın ana yüzü olan girişi kapsar ve farklı detaylarla ayrıntılanarak karakterize edilir (Burden, 2000). Bir mimari yapıda anlamı, işaretler kompleksi oluşturur, yapının göstergesi olan cepheler de taşıdığı işaretler yoluyla çevreyle iletişim kurar. Bu nedenle cephe, biçimsel bir kompozisyondan öte kent kullanıcıları tarafından anlamlandırılan bir olgudur ve taşıdıkları anlamlar itibariyle bir kentin dilini oluşturmaktadır (Şenyiğit ve Altan, 2011). Cepheler, yapısal çevrenin taşıdığı duygu ve kültürü dış ortama aktarmaktadır. Cephelerin düzenli, temiz olması kent hakkında da olumlu düşüncelerin doğmasına sebebiyet verir. Bu durum hem bina sakinleri hem de kent güzelliği için oldukça önemlidir (Aydın, 2013).

Bir binanın cephesi o binanın yüzüdür ve üzerinde bina ile ilgili birçok değeri barındırır. Cephelerin kendi yüzeylerinin ahengi, komşu cephelerle bütünlükleri ve kent insanı ile görsel teması, yapısal çevre ve kent hakkında önemli değerler ve mesajlar içerir (UDCS, 2005). Bina cephe elemanlarının biçim ve tarzları iklim, kültür ve medeniyetlere göre değişim göstermektedir. Türkiye’de zeminde yeterince boşluk olmadığından binalar dar sokaklarda çatı ve balkon çıkmaları ile inşa edilir. Çatılar genellikle çatı payları ile beraber (hip roof) ve balkonların alan kazanması için zemin katını takip eden katlarda balkon çıkmaları ile yapılırlar (Yüce, 2002; Aydın, 2003). Pencere binaların dolayısıyla cephelerin dış dünyaya açılan elemanlardır. Türkiye’de gün ışığından azami şekilde faydalanmak için büyük pencereler kullanılır. Kapılar binalar için çok önemli olup dış ortama karşı binayı ilk anda gösteren elemanlardır. Çoğu eski binaların girişleri bu amacı taşımamakla birlikte son yıllarda Türkiye’de bina girişlerine verilen önem artmaktadır. Vitrinler, ticari işletmeler için çok önemlidir ve çoğu zaman bina girişi ile aynı seviyede bulunurlar (Aydın, 2013).

İnsanın, arzularına ve sevdiği şeylere uygun bir mekânda yaşama arzusu; estetik ve işlevsel açıdan en uygun dış mekânların üretilmesi, tasarım amacına en uygun elemanların seçilmesi ve bilinçli kullanılmasıyla gerçekleşmektedir (Kelkit, 2002). Ayrıca çevre sorunları ve azalan yeşil alanlar nedeniyle doğanın ve onun kaynaklarının öneminin daha iyi anlaşıldığı günümüzde, peyzajların sadece ekonomik anlamda değil aynı zamanda estetik olarak da ele alınması ve değerlendirilmesi gerçeği ortaya çıkmaktadır (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2007).

Peyzaj görsel kalitesi ise yapının fiziksel özelliğinin bir parçası olduğu için değerlendirmesinde nesnel veya fiziksel yaklaşım modeli temel alınmalıdır. Görsel kalite, var olan değerler bağlamında güzellikle aynı anlama gelmekte; peyzaj değeri ise daha çok, bir peyzajdan kaynaklanan estetiğin öznel ve kişisel değerlendirmesi, insan ve peyzajın etkileşiminin bir ürünü olarak belirlenmektedir (Acar ve Sakıcı, 2008). Görsel peyzajın kalitesinin belirlenmesinde kullanılan bazı faktörler eğim, yükseklik, bitki örtüsü, su varlığı, manzara, doğal elemanlar, tarihi mekanlar ve kültürel değişiklikler gibidir (BCMF, 1997; Çakıcı, 2007; Uzun ve Müderrisoğlu, 2011; Jahany ve ark., 2012; SNH, 2013; BLM, 2016).

“Görsel Kalite (Visual Quality)” güzellikle eş anlamlı olup nesnellik taşımaktadır (Wherreth 1996). “Görsel kalitenin ölçülmesi” kaynağa değer biçilmesi anlamındadır. Kaplan ve Hepcan (2004)’a göre görsel değerlendirme çalışmaları, bir yerin görsel niteliklerini, mekân kurgusunu ve sosyal yaşamını algısal temelde fonksiyonel bir ilişki içinde değerlendirmeye dayanmaktadır. Akılcı ve sağlıklı bir peyzaj planlama çalışmasında, planıcı kendi estetik değerlerinin yorumundan önce, toplumun mevcut kaynak üzerindeki estetik yorumunu ortaya çıkarmak ve planlamalarda dikkate almak durumundadır (Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2007). Bu noktada peyzaj kalitesi, görsel kalite (değer) kavramları söz konusu olmaktadır.

Kane (1981)’ye göre görsel kalite analizi yapmanın gerekçeleri;

- Korunması gereken alanlarda, öncelikli koruma alanlarının belirlenmesine ve listelenmesine yardımcı olmak,
- Araştırma alanlarını estetik yönden karşılaştıran bir yöntem ortaya koymak,
- Özel alanlarda olumsuz değişimlerin takibini periyodik değerlendirme yöntemleri ile saptamak,

- Teknik kuramı, anlama yetilerimizin işleyişini, çeşitli sosyal gruplar arasındaki çeşitliliği, eğitim farklılıklarını daha iyi anlamak için, kültürlerden ve alt gruplardan tercihlerini belirlemek üzere veriler toplamaktır.

Görsel etkiyi artıran en önemli unsur estetikdir. Estetik, tasarımın bir özelliğidir. Denge kavramı, yapının işlevsel özellikleri için kullanıldığı gibi, tasarımın estetik değerlendirilmesi için de kullanılır. Bir kent tasarımında, yapıların dengeli oluşu, estetik görünüşle ilgilidir, bu da yoğunluğun istenen bir biçimde dengeli dağılması demektir. Estetik değerlendirme işlevsel değerlendirme ile paraleldir ve güzel olanın belirli bir ölçüde yararlı da olduğu belirtilmektedir (Enön, 1992). Dünya üzerindeki plançılar, mevcut çevrenin değerlendirmesini ve çevrede değişikliklere sebep olan projelerin görsel etki değerlendirmelerini yapmalıdırlar (Roth, 2006). Estetik bakımından peyzajlar alanın çekiciliğine önemli bir katkı sağlamakla beraber, bu bölgenin ekonomik faydaları ile ilişkilendirilirler. Çünkü görsel karakter, rekreasyonel deneyimin bütün kalitesini etkileyebilmektedir (Clay and Daniel, 2000). Görsel özelliklerin tanımlanmasında iki temel nitelikten bahsedilir. Bunlardan birincisi görsel biçim elemanlarıdır. Bunlar nesnelere görsel nitelikleri olan şekil, renk ve dokudur. İkincisi ise bu elemanların özelliğidir.

- Şekli - Görsel kitlesi ile ilgili
- Rengi - Değeri ile ilgili
- Parlaklığı - Değeri ile ilgili
- Dokusu - Gözlenen yüzey pürüzleri ile ilgilidir.

Bahsedilen biçim elemanlarının anlaşılması uzaklığa göre değişmektedir. Uzaktan büyük nesnelere tek tek biçim olarak görülür, bu nedenle uzaktaki bir şehir kaba bir yüzey olarak algılanabilir. Mesafe ayrıca renk netliğini de azaltmaktadır (Özgüç, 1999).

Işık, görsel niteliği ve fark edilebilirliği etkileyen önemli bir unsurdur (Ak, 2005). Bireyin bir çevre için yaptığı "görsel kalite" değerlendirmesi, bireyin çevreden aldığı görsel veriye dayalı olduğu kadar aynı zamanda, bireyin özelliklerine de bağlıdır. Çevre bileşenlerinin ve bir araya geliş durumlarının tanımlanması, görsel kalitenin algılanmasında son derece önem kazanmaktadır. Tablo 1'de verilen görsel kaliteyi etkileyen çevre bileşenlerine dair Edaw'ın (1975) Linton'dan (1968) uyarladığı değişkenler, görsel kaliteyi belirlemede rol oynayan bileşenler olarak tanımlanmaktadır (Kalın, 2004).

Tablo 1. Görsel kaliteyi etkileyen çevre bileşenleri (Kalın, 2004)

Görsel Kalite Gelişimini Etkileyen Önemli Bileşenler			
Nesnelerin Etkiye Sebep Olan Karakteristik Özellikleri	Alan ve Çevreleyen Peyzajın Karakteristik Özellikleri	Gözlemcinin Karakteristik Özellikleri	Bakış Noktası ve Diğer Değişkenlerin Karakteristik Özellikleri
Renk Biçim Nitelik ve Gruplama Doku Ölçek Hareket Uzunluk Alanı Diğer Efektler	Renk Doku Topografya Su Yapısı Relik ve Endemikler <ul style="list-style-type: none"> Eşsiz kombinasyonlar Vejetasyon türlerinin ara yüzleri Yer örtücü ve yapı Bitki Yapısı Mimari Form Özellik <ul style="list-style-type: none"> Tarihi belirginlik Alanın eşsizliği Görsel Karakter <ul style="list-style-type: none"> Panaromik Nesneye yönelmiş Çevrelenmiş Odaklanmış Gölgelenmiş Atmosfer koşullarıyla algılanan 	Tavır Beklentiler Tercih Duyarlılık	Bakış Noktası <ul style="list-style-type: none"> Nesneye yönelme Kalite (ör. peyzajlı yol/patika, tarihi alan, vahşi alan, endüstri alanı, çöplük, cadde vb.) Diğer Değişkenler <ul style="list-style-type: none"> Görüntü süresi Mevsimsel ışık Atmosfer koşulları

1.4.1. Görsel Kalite ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Altuntaş ve Ortaçesme (2017) çalışmalarının sonuçlarında Aksu'nun kıyı kesimlerinde önemli değişimlerin yaşandığını, kentsel dokuda büyük bir artış olurken tarım alanlarının azaldığını göstermiştir. Başka bir çalışma ise, Trabzon Solaklı Deresi kıyılarında yapılan rehabilite çalışmalarının bu alanların peyzaj kalitesini arttırmada etkili olup olmadığını belirlemiştir. Yapılan anket çalışmaları ve araştırma sonuçlarına göre alanın proje öncesi durumu ile proje sonrası durumunun peyzaj kaliteleri arasında olumlu yönde önemli farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir (Güneroğlu, 2017). Clay ve Smidt (2004), peyzaj kalite analizinde kullanılan tanımlayıcı değişkenleri değerlendirmeyi

amaçlamış, uzman bir değerlendirme uygulayarak, kullanılan bu tanımlayıcıların halkın tercihini yansıtan sonuçlar üretip üretemeyeceğini göstermiştir. Kaliforniya merkez bölgesinde bir koridor niteliği taşıyan cadde boyunca fotoğraflık analiz yapmışlar ve doğallık, çeşitlilik, canlılık ve birlik tanımlayıcıları doğrultusunda fotoğrafları değerlendirmişlerdir. Sonuçlar ‘canlılık’ tanımlayıcısının tercihler ile belirgin bir ilişkisi olduğunu göstermiştir. Kalın (2004) çalışmasında, Trabzon sahil bandı görsel kalitesini iki aşamada incelemiştir. Birinci aşamada literatür taraması sonucu elde ettiği 30 adet görsel kaliteyi alanda fotoğraflamıştır. Daha sonra bu kaliteleri kendi aralarında gruplandırarak, uygulama alanının bu görsel kalite gruplarıyla nasıl tanımlandığını belirlemiştir. İkinci aşamada ise Trabzon sahil bandının geçmişten günümüze değişimini nitel araştırma tekniklerinden belge taraması ve görüşmelerle belirlemiştir. Elde ettiği sonuçlar geçmişten günümüze görsel kalitenin algılanabilirlikten karmaşıklığa doğru gittiğini göstermiştir.

Dearden (1984), Kaplan ve Talbot (1988), Hull ve Revell (1989), çalışmalarında sosyo-kültürel ve etnik özelliklerin manzara değerlendirmelerindeki etkisini araştırıp yaptıkları çalışmalarda ortaya koymuşlardır.

1.5. Görsel Estetik

Estetik ilk olarak on sekizinci yüzyıl ortalarına kadar, duyuşsal algılama ve güzellik üzerine düşünülürken, daha sonra bilinç ile arasındaki ilişki araştırılmış ve bulunduğu konumu değiştirilmiştir (Masiero, 1999). Bu bağlamda dinamik olgu olarak sürekli değişen çevre, günlük yaşamın gerekleri ile doğal ve yapay öğeler kapsamında biçimlenmektedir. Toprak, su, doğal yapı, insan, hayvan, bitki varlığı gibi faktörlerden oluşan çevre, sahip olduğu kaynaklar ve özellikler doğrultusunda farklı nitelik, tanım ve karakter kazanabilmektedir (Erdoğan, 2006). Çevre kavramını oluşturan çevresel değer ve öğeler; kültürel, tarihi ve estetik özelliklerin bütünüdür. Doku, renk gibi görsel öğelerin insanla olan iletişimde etkilenme dereceleri, biçimleri algılama düzeyinde estetik değerlendirmeleri etkilemektedir. Böylece estetik kavramı mimari görsel cephe açısından temel kavramlardan biri olup görsel üstünlükleri oldukça önemlidir (Gezer, 2008).

Görsel etki, bütün ve onu oluşturan parçalar arasındaki ilişki bağlamında güçlenmekte ve bu olgu, biçimsel estetik değerlerle irdelenmektedir. Doğal veya yapılı

çevrenin görsel niteliği geometrik bir strükture indirildiğinde biçimi, oranları, dengesi, ölçüğü, rengi ve dokusu ile değerlendirilmektedir (Aydın, 1993).

Çevre sorunları her geçen gün artmakta ve dünyamızı olumsuz yönde etkileyen bir durum haline almaktadır. Bazen bölgesel gibi algılanan çevre sorunlarının tüm dünya ülkelerini ilgilendirdiği de göz ardı edilemez bir gerçektir. Etike'ye (1996) göre; estetik duyarlılığın gelişmesi için insan önce yaşadığı çevreyi; sokakları, parkları bahçeleri, binaları, okulları, giyimi, konuşma biçimini, davranışlarımızı, televizyon programlarını v.b. estetik olarak biçimlendirmelidir. Estetik çevreden anlaşılan sadece park, bahçe, sokak değildir. Bireyin kendisi ve çevresiyle toplumun bir bütün olarak kendisi ve diğer toplumlarla estetik çevreyi yaratması ve bu konuda çaba göstermesi gerekmektedir (Ayaydın, 2017).

Cephelerde biçim, düzen ve diğer öğelerin durumu, birbirleriyle ilişkisi, kullanılan malzeme ve detaylar yüzeyin ne anlama geldiğini de ortaya koymaktadır. Dolayısıyla cephelere uygulanan süsleme öğeleri bütün içindeki duruşlarıyla bağlantılı olarak estetik açıdan önemli unsurlar olmaktadır (Sönmez, 2013).

1.5.1. Görsel Estetik ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Aydın (2004) çalışmasında günümüzün bina cephelerinde yapılan uygulamalarındaki görsel estetiğin ve kalitenin yitirilmiş olup olmadığını incelenmiştir. Geçmişte estetik duyumu yaşatmak, binaları taçlandırmak, simgeleşmek amacıyla uygulanan ve bir bütün olarak varlığını hissettiren veya bir araya gelerek, ölçü, biçim, oran, doku, renk, birlik, düzen, denge ilkeleriyle temellenen yoğun süsleme anlayışı yerini, uyumsuz birlikteliklerin, taklidin, çeşitliliğin, karmaşanın, tutarsızlığın aldığı söylemiştir.

Mimari ürünün oluşmasında yetkili olan mimar, bu yaratıcı süreçte toplumsal sorumluluk sahibi olarak bulunduğu noktayı iyi tanımlamalı ve duyarlılıkla yaklaşmalı, mimarlık sanatı bütünsellik içinde ele alınarak, uygulamanın da, eğitimin de buna göre yapılması gerekli olmalıdır sonucuna ulaşmıştır.

Başka bir çalışmada ise tekstil ve mimari arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Estetiğin iki konu için de önemli bir olgu olduğunu, tekstili oldukça etkilediği ve mimari, iç mimari, moda-tekstil alanları disiplinlerinin çeşitli aralıklarda bir araya gelmeleri, birbirinin bilgisini kullanıldığı farklı tasarımlar oluşturulması gerektiği sonucuna varılmıştır (Gezer, 2008).

Ayaydın (2017) çalışmasında estetik çevre bilincinin kazandırılmasında sanat eğitiminin etkili olup olmadığını incelemiştir. Çevre sanatı estetik çevreye dikkat çekebilir, estetik çevreye ait önemli araçlardan biri olduğunu; çevrenin de sanatın bir parçası olacak düzeyde sanatsal öge olabilecek kadar düzenlenebileceği, tüm bireylerin estetik beğenisine hitap edebilecek ve en önemlisi doğal çevre ya da içinde yaşadığı tüm çevre gözünü rahatsız etmeyecek düzeyde düzenlemeye sahip olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

1.6. Görsel Algı ve Görsel Peyzaj Kalitesi

Algı terimi, Latince'deki percipere'den (bir arada tutmak, hissetmek, kavramak) gelir. Sözlük tanımlarının arasında en uygunu “algılama, biliş ve değerlendirme arasındaki ayrımı vurgulayan duyular aracılığıyla farkında olma” olarak tanımlanır (Porteous 1996). İnsan ve çevre ilişkileri çerçevesinde algılama, kavrama sürecindeki değişkenliğin sınırsız olması nedeniyle donatı seçiminin eksiksiz yapılabilmesi olasılığı yoktur (Giritlioğlu, 1991). İnsan içinde yaşadığı çevreden yararlanabilmek ve uyum sağlayabilmek için o mekânı tanımak ve anlamak zorundadır. Bu durumda, insan duyu organlarıyla çevresini duyumsayarak kişisel algısını oluşturabilmektedir (Akgül, 2009). Çevreden çeşitli bilgiler alma süreci olarak da tanımlanan algılama, kişilere göre değişmekte, kişinin öznel nitelikleri, kültürü, çevresi ve içinde yaşadığı sosyal grup, algılamayı büyük ölçüde etkilemektedir (Özcan ve ark., 2003). Dolayısıyla bireyin fizyolojik yetenekleri onun çevreyi algılamasını, tanımasını, çevre hakkında düşünmesini ve çevreyi kullanmasını sağlar. Kişilik özellikleri ise algılama sürecine öznel bir nitelik katmakta, algılama sürecinde belirlenen sosyal gruplar etkin rol oynamaktadır (Akt: Özcan ve ark., 2003). İnsanlar kentsel çevre kalitesini değerlendirirken çevreyi sınıflandırır ve bunu yaparken sıfat kullanırlar. Bu sınıflandırmaya neden olan pek çok etken zamansal, duysal ve anlamsal olabilir. Sonuçta birey kişisel benliğinin ya da yaşadığı toplumun bir uzmanı olarak çevreyi değerlendirir (Bozhüyük, 2007).

Görsel yönleri hesaba katarak, çevrenin her geçen gün zenginleşmesiyle yaşam kalitesinin gelişmesi için olanak sağlanır. Zenginleşmiş çevreler pozitif bir estetik deneyim sağladığı kadar, ilham verici ortamlarda sağlayabilirler. Aynı zamanda zihinsel ve fiziksel sağlığa iyi yönde katkı sağlar (Ode ve Fry, 2002).

Manzara güzelliğinin hem kentsel hem de kırsal sakinler için çok önemli bir anlamı vardır (Tahvanainen ve ark., 2002). Peyzaj açısından görsel kalite değerlendirmelerinde

yöntem olarak genellikle peyzaj görüntülerinin fotoğraf ve sunuma dayalı katılımcı değerlendirmeler kullanılmış olup; aynı zamanda bu yöntem ile birçok akademik çalışmalar da yapılmıştır (Dearden, 1984; Habron, 1998; Bergen ve ark., 1995; Clay and Daniel, 2000; Tahvanainen ve ark., 2001; Clay and Smidt, 2004; Bulut and Yılmaz, 2007).

1.6.1. Görsel Algı ve Görsel Peyzaj Kalitesi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Özcan ve ark. (2003) yaptıkları çalışmada öğrencilerin, algılamanın ilk adımı olarak, çevrelerine “bakmaktan” öte onu “görmelerini” sağlamaya çalışmıştır. Bu amaçla, en alt mekansal birim olarak ‘sokak’ ı bir araç olarak belirlemiş ve seçilen örneklem sokaklarda geliştirilen ölçütler aracılığıyla, öğrencilerin bu sistematik bilgilere ulaşmalarını hedeflemiştir. Andarood (2004) çalışmasında görsel iletişimin algısı irdelenip, görsel düşünce kavramını tanımlanmıştır. Bu anlamda iç mekân tasarımında grafik tasarımın örnekleri analiz etmiştir. Çalışmasında söz konusu verilerin ışığında, mekân ve grafik tasarımın yorumu daha netleştirilmiş ve konu bu veriler ile irdelenmiştir. Tekel ve ark. (2016)’ın çalışmalarında temel tasarım eğitiminde, öğrencilerin görsel algı becerileri ve gelişim düzeyi ile görsel sanatlara ilişkin ilgi ve geçmiş deneyimleri arasındaki ilişkinin sorgulanması amaçlanmıştır. Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde temel tasarım dersini ilk kez alan öğrenciler üzerinde nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan çalışmada, anket ve test sonuçları ile öğrencilerin görsel algılarındaki gelişimi izlenmiş ve karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucu, temel tasarım eğitimi öncesinde görsel sanatlara ilgi ve deneyimi olan öğrencilerin olmayanlara oranla görsel algı ve ifade gelişim süreçlerinin daha olumlu olduğunu ve temel tasarım eğitimi ile görsel algının geliştirilebileceğini göstermiştir. Daniel and Boster (1976) yapmış oldukları araştırma ile görsel güzellik tahmin metodunun alternatif yaban yaşamı yönetim sistemlerine karşılık estetik tercihlerin sayısal olarak ölçülebildiğini göstermişlerdir. Kullanıcı, ilgililer ve meslek grupları ile yapılan testler ve kapsamlı deneyler bu metodu doğrulamıştır. Görsel güzellik tahmin metodunun kamu ormanları ve yaban yaşamının görsel güzelliğini değerlendirme yönünde etkili ve nesnel bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur. Bergen ve ark. (1995), yapmış oldukları çalışmada orman peyzajı görüntülerinin bilgisayarda oluşturulan grafik görüntüler kullanılarak görsel kalite belirlemedeki geçerliliğini incelemiştir. Kalın (1997) yapmış olduğu çalışmada; anlaşılabilir, açık ve benimsenebilir yaşama çevreleri oluşturmada bitkilerin kullanılabilirliğinin araştırılmasını, farklı fonksiyonlardaki bina ya

da mekanların kimliklerini ön plana çıkararak bitkisel tasarımlar için uygun anlatımsal değer taşıyan bitkilerin belirlenmesini amaçlamıştır. Literatür taraması sonucu kapsamında bir anlam boyutuna sahip bitki, mekan ve bitki/mekan özdeşmelerini saptamıştır. Bu saptamalarla elde edilen bilgiler doğrultusunda gerçekleştirdiği uygulama çalışması sonucunda bitkilerin ve mekanların insanlar tarafından belirli kavramlarla tanımlandığını belirlemiştir. Habron (1998), araştırmasında, İskoçya'nın Cairngorms ve Wetster Ross bölgeleri için yaban yerleşimi terimini tanımlamayı amaçlamıştır. Güzellik, algılanan doğallık ve yabanilik konseptleri arasındaki farklılıkları gösterecek foto-anket uygulamış, buna ek olarak hangi peyzaj tiplerinin yaban yaşamını nitelediğini ortaya koymuştur. Lothian (1999), peyzaj kalite değerlendirmesinin birbirine zıt iki paradigma temelli yaklaşım olup olamayacağı üzerine çalışma yapmıştır. Birincisi fiziksel peyzajın doğal kalitesi, ikincisi ise peyzajın zihinde canlandırılan bir ürün olarak kabul edilmesidir. Bunlar sırasıyla nesnel ve öznel paradigma olarak adlandırılırlar. Bu paradigmlar fiziksel peyzaj analizi ve gözlemci tercih çalışmalarının temelini oluşturur. Bu çalışmada yalnızca öznel paradigmanın peyzaj kalite araştırmalarında kullanılması gerektiği sonucuna varmıştır. Özgüç (1999), yaptığı bu çalışmada, otoyol ve çevresinin görsel kaynaklarını ve bunları etkileyen etmenleri saptamayı, mevcut sorunları belirleyerek bunlara çözüm üretmeyi amaçlamıştır. Bu şekilde bir otoyol peyzaj planlamasında, görsel kaynakların iyileştirilmesi ve baskıyı yumuşatma amacı ile ne tür bir yönetim yapılacağına dair karara varılmasının ve bu konudaki sorunlara ışık tutacak verilerin elde edilmesinin mümkün olabileceğini ileri sürmüştür. Araştırmada esas olan, yol projesinin görsel etkisinin değerlendirilmesidir. Bu amaçla örnek alan olarak TEM Otoyolunun Marmara Bölgesinin Trakya kesiminde, İstanbul il sınırı içinde yer alan ve Hadımköy-Kınalı arasında kalan 44 km uzunluğundaki yol kesimini seçmiştir. Sonuç olarak bir alanda yapılacak otoyolun neden olacağı görsel kaynak değişimine gözlemcinin tepkisini saptamıştır. Clay and Daniel (2000) araştırmalarında, Güney Utah bölgesinin Amerika Bileşik Devletleri Tarım Bakanlığı (USDA) orman hizmetleri ve ulusal park hizmetleri kısmında bir yol koridoru boyunca gözlemci tercihlerinin değerlendirmesini sunmaktadırlar. Çünkü her kullanıcının felsefi farklılıkları peyzaj karakterlerinde görülür değişikliklere yol açar. Çalışma alanında kullanıcıların motivasyonlarını ve endişelerini belirleme amaçlı ön çalışma yapılmıştır. 12 millik bir koridor olan Cedar Breaks National Monument ile Dixie National Forest boyunca sistematik bir fotoğrafik analiz yapılmıştır. Amaç koridorların sahip olduğu görsel kalitenin kullanıcı algısı üzerindeki farklı yargılama etkisini incelemek olmuştur. Kelkit

(2002), yapmış olduğu araştırmada, Çanakkale kenti açık-yeşil alanlarda bir dinamik eleman olarak kullanılan bitkilerin, bitkisel tasarım açısından analizlerini yapmış, peyzaj planlama ilkeleri doğrultusunda öneriler getirmiştir. Kaplan (2003) yapmış olduğu çalışmada, görsel sanatların anlatım tekniği olan nokta, çizgi ve lekenin Gestalt görsel algı teorileri içinde Bauhaus temel hazırlık kursundaki ve seramik sanatındaki kullanımlarını değerlendirip bu öğelerin seramik teknikleriyle çamur yüzeylerde uygulanmasıyla elde edilecek etkileri incelemiştir. Arriaza ve arkadaşları (2004) yaptıkları çalışmada doğrudan veya dolaylı peyzaj değerlendirme teknikleri ile tarımsal peyzaj alanlarının görsel kalitesini değerlendirme metodu sunmaktadırlar. İlk teknik olarak halk tercih analizini temel alarak tarımsal peyzaj alanlarını değerlendirmişlerdir. İkincisinde ise regresyon analizi yoluyla fotoğrafın içerdiği elemanların ve özniteliklerinin doğanın genel güzelliğine olan katkılarını belirlemiştir. Uygulama Güney İspanya'da Endülüs'te iki Akdeniz kırsal alanında yürütülmüştür.

Peyzaj alanlarındaki görsel kalite değerlendirme yöntemleri 3 başlık altında toplanabilir:

Psikolojik yaklaşım modeli (Halk Modeli-Sübjektif model): Berlyne (1974), manzaranın estetik değerlerinin bakan kişinin gözünde olduğu görüşüne dayanan psikolojik yaklaşım modelinde manzara, fiziksel unsurlar düşünülmeden sadece psikolojik faktörler dikkate alınarak, uyum, yenilik veya güzellik gibi peyzaj tercihini etkileyen önemli özellikler açısından değerlendirilmektedir (Dinçer, 2011).

Fiziksel yaklaşım modeli (Uzman Modeli-Objektif Model): Manzaranın güzelliğine etkisi olduğu düşünülen ve kapsamı açıklanmış peyzaj özellikleri ve peyzaj öğeleri dikkate alınarak arazi dökümünün oluşturulmasını içeren bir modeldir (Daniel ve Boster 1976).

Psikofiziksel yaklaşım modeli: Daniel ve Boster (1976), manzara güzelliğini değerlendirmek amacıyla "fiziksel yaklaşım modeli" ve "psikolojik yaklaşım modeli" ni birleştirerek "psikofiziksel yaklaşım modelini" ortaya koymuştur. Peyzajın görsel kalitesinin belirlenmesi, kullanıcı tercihlerinin saptanması için, peyzajın fiziksel özelliklerinin analizini gerektirmektedir. Bu amaçla, psikofizikçiler, çevresel uyaranların fiziksel özellikleri ile kullanıcının algısal tepkileri arasındaki mutlak niceleyici ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla araştırma yapmaktadır. Değerlendirmede peyzaj özellikleri ölçülerek, kullanıcıların peyzaj kalitesi hakkındaki görüşleri arasındaki ilişki istatistik testlerle analiz edilmektedir. Eşli karşılaştırmalar, Likert ölçekleri, çeşitlendirmeler ve

sınıflandırma ölçekleri gibi yöntemler, peyzajın niceleyici olarak değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Kaptanoğlu 2006).

1.7. Görsel Kirlilik

Son yıllardaki nüfus yoğunluğundaki artışla kent içi ve yakın çevresinde kullanımı zorunlu olan cansız elemanların sayısında da artış görülmüştür. Elemanların estetik ve fonksiyonel bakımdan uygun seçilmemesi, çevremizde görsel açıdan bozukluklara, diğer bir ifade ile görsel kirlenmeye neden olmaktadır. Farklı amaçlarla kullanılan bu elemanlar, çevre kirliliğine doğrudan katkıda bulunmakta, daha da önemlisi bireylerin üzerinde psikolojik etkilere neden olmaktadır. Ayrıca fonksiyonel olmayan kullanımlar da, ekonomik açıdan oldukça büyük kayıplara neden olmaktadır (Paşalıoğlu, 2007).

Kentsel mekanı oluşturan yapılar ve bunlar çevresinde farklı amaçlarla yer verilen düzenleme, donatım ve tanıtım elemanlarının estetik ve fonksiyonel hedeflere uygun seçilmemesi ya da uyumsuz bir kompozisyon ortaya koyması görsel kirlenmelerin temel kaynağını oluşturur (Önder ve Konaklı, 2002).

Görme alanına girdiğinde biçimindeki uyum ve ölçülerindeki denge ile hoşla giderek hayranlık uyandıran görüntüler güzel; bunun tersi hoş olmayan, rahatsız edici görüntüler de çirkin olarak adlandırılabilir. Doğada dengenin ve estetiğin var olduğu fakat insanların doğal kaynakları olumsuz yönde kullanarak, doğayı yıpratın teknolojiler geliştirerek oluşturduğu yapay çevrede estetik olmayan görünümüleri giderek arttırdığı görülmektedir. Önder ve Konaklı (2002), görsel kirlenmeyi genelde doğal ve yapay çevre içinde yer alan, çoğu kez dolaylı olarak sergilenen ve bellekte olumsuz grafik simgeler bırakan, düzensiz biçimlemelerin tümü olarak tanımlamaktadır.

Geniş çevreden dar çevreye doğru incelendiğinde insanların sıklıkla birtakım görüntü kirliliklerine maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bunlar;

- Kentlerdeki kirli görüntüler; hava kirliliği, yeşil alan yokluğu, monoton ve iç içe yapılaşma, dış cephe görüntüsündeki karmaşa, enkazlar (afet, savaş) düzensiz trafik, gelişigüzel atıklar, levha ve tabelalardaki oransızlık ve gelişigüzellik,
- İç mekanlarda; darlık-basıklık, kötü aydınlanma, yapıların aşırı köşeliliği, renk uyumsuzluğu, ihtiyaca uymayan düzenlemeler, kullanıcının kültür, ekonomi ve zevk ile bağdaşmayan eşya düzeni, TV yayınlarına ait görüntü kirlilikleri, sigara içimine bağlı görüntü, topluma açık yerlerde kirli malzeme kullanılması,

- Geniş çevrede istenmeyen görüntüler; yanmış orman alanları, erozyona uğramış sahalar kirletilmiş kıyı ve sular,
- İnsan ve insanla ilgili görüntüler; kirli ve bakımsız bir bedene ait görüntüler, kirli ve bakımsız giyim eşyaları, kötü davranış ve yoksulluğun istismarı (Bodur ve Kucur, 1994)

şeklinde ifade edilmiştir.

1.7.1. Görsel Kirlilik ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Önder ve Konaklı (2002), görsel kirlenmenin gelişigüzel seçilen donatı elemanlarından kaynaklandığını, gerek estetik gerekse fonksiyonel açıdan uyumdan yoksun elemanların görsel kirliliğin temel nedeni olduğunu belirtmiştir. Gürsel (1992), İstanbul'un son zamanlarda yaşadığı çarpık kentleşmeden ve köyden kente yaşanan göçle birlikte artan kentsel sorunlarından bahsetmiştir. Bu konuda halkın ve yerel yönetimlerin üzerlerine düşen sorumluluklar konusunda da fikirlerini sunmuştur. Kadioğlu (2001) tarafından, yapılan çalışmada kentsel çevrede görsel kirlilik yaratan donatı elemanları incelenerek, Denizli kentinden örnekler verilmiştir.

Cömert (2003), Tekirdağ'ın geleneksel konut çevresini ele alan çalışmasında, çarpık kentleşmenin izlerini taşıyan mahalleleri irdelemiştir. Mevcut geleneksel çevreler göz önünde tutularak yapılan çalışmada, kültürel anlamda yitirdiklerimiz ve görsel kirlilik üzerinde durmuştur. Önder ve Konaklı (2002) yaptıkları çalışmada Konya kent merkezindeki görsel kirlenmeleri belirlemişler ve buna bağlı çözüm önerileri sunmuşlardır. Aksu (2014) yaptığı çalışmasında Trabzon kent merkezinde bulunan yedi yaya üst geçidi tasarım ölçütleri yönünden irdeleyerek, kente etkilerini ortaya koymuştur. Ayrıca belirlenen sorunların giderilmesine yönelik sonuç ve çözüm önerileri getirilmeye çalışmıştır.

1.8. Cephe Düzenlemelerindeki Görsel Kaliteyi Etkileyen Faktörler

Raport'a göre (1969); çevre, dini inançlar, aile, sosyal organizasyon, geçim ve ilişkiler gibi sosyo-kültürel etkenleri yansıtır. Aynı zamanda bir kültürde, bir bakış açısının diğerlerine göre baskın olduğunu kanıtlar. Yapılar ve donatılar, hayatın farklı bakış

açılarını yansıtan görsel ifadelerdir. Konut, köy ve şehir, toplumun genel olarak belli bir takım amaç ve değerleri paylaştığını gösterir. Hatta bunların sembolik değerleri vardır ve semboller bir kültürün fikirlerini ve değerlerini yansıtır. Aynı zamanda konut formları diğer ürünlere göre iklimsel etkilerden, şehir seçiminden, malzemelerden ve konstrüksiyon teknolojilerinden daha çok etkilenirler. Düzenlemeleri etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar; çevre, ekonomi, işlev, mimari elemanlar, renk, doku ve malzeme gibi fiziksel; temel ihtiyaçlar ve din gibi sosyo-kültürel faktörlerdir (Akt.: Zeybekoğlu, 2005).

1.8.1. Fiziksel Faktörler

1.8.1.1. Çevre

Mekan ve kütle oluşumunda, etkisi olan en önemli öğelerden bir tanesi çevredir. Mimarlıkta çevresel veriler, kültürel coğrafya kadar önemsenmiş ve benimsenmiştir. İklimin de konut formunu etkilediği açıktır. İklimsel etkilerden korunmak için insanın barınma ihtiyacı ve barınağa olan ihtiyacı da, ilk çağlardan beri bilinmektedir. Böylece birçok bina tipi geliştirilmiştir. Binanın formu, rengi, malzemesi doğaya uyum sağlayacak şekilde belirlenmektedir. Bunlar çevresel faktörlere göre değişiklik ve etki göstermektedir. Bunlar da göz önünde bulundurularak inşa edilen bina cepheleri kendilerine özgü cephe düzenlerini oluşturmaktadır. Binanın bulunduğu kent oluşumu, sokak dokusu, yasalar yapıları değişime uğratılmaktadır. Her bölgede değişiklikler söz konusu olmakla beraber bina çekme mesafeleri, tarihi doku içerisinde yer alması, planlama arayışları ve yapay çevreyi oluşturan mimariye uyum sağlamaya çalışması gibi etkiler ile cepheler bu şekilde de kendilerine özgü bir düzen oluşturabilirler (Zülkadiroğlu, 2013).

1.8.1.2. Ekonomi

Ekonomi, geniş ölçüde yerleşmeleri ve konut biçimini açıklamak için kullanılır ve önemi büyüktür. Avcılıktan tarıma ve yerleşik hayata geçmek, yani çadırlardan konutlara geçmek, ekonomi ile gelişen bir olgudur. Modern Amerikan binalarında ise, ekonomik görüşler daha baskındır. 19. yüzyılda Şikago’da gökdelenlerin hızla yükselmesi, ekonomik

ve diğerk faktörlere bağılıdır. Her ÷lke prestij sağlamak için gökdelenleri olsun ister ve bu görüşler de birçok bölgede konut tasarımını etkiler (Z÷lkadiroğlu, 2013).

1.8.1.3. İşlev

Gelişen teknoloji ile birlikte, cepheler, kamusal mekanın kişiselleştirilmesine, bireyler için geçici olarak mekanın ölçeğini değiştirmeye ve hatta mekanın aynı zamanda farklı ölçekte, çeşitli işlevler üstlenmesine olanak sağlar hale gelmiştir (Üstündağ, 2009). Yapının gerçekteşmesi gereken önemli görevi, içinde oluşacak fonksiyona en uygun şekilde cevap vermesidir. Vitruvius (2005), bir mimari eserin oluşmasında 3 ana etken olduğunu belirtmiştir. Bunlar; sağlamlık, kullanışlılık ve cephe estetiğidir. İşlev ve cephe estetiği bir yapının iki ana özelliğini oluşurmaktadır. Louis Sullivan (1924) ise biçim işlevi izler sözüyle işlev ve dış mekanın birbiri üzerinde etkisi olduğunu vurgulamıştır.

1.8.1.4. Mimari Elemanlar

Cepheyi oluşturan mimari elemanların başında, açıklığı ve kapalılığı belirleyen kapılar ve pencereler gelmektedir. Bu iki elemanın cephe üzerindeki boyutu, şekli, rengi, şeffaflığı-kapalılığı ve bunlara eklenen demir parmaklıklar gibi elemanlar cephe temsili üzerinde etkilidir. Cepheyi oluşturan mimari elemanların değişmesiyle ve/veya değiştirilmesiyle, kullanıcılar cephe temsilini farklı algılayabilmektedir (Z÷lkadiroğlu, 2013).

1.8.1.5. Renk, Doku, Malzeme

Bina cephesi, içerisi ve dışarısı arasında –bina ve kent mekanı arasında- bir geçiş bölgesi olarak önemli bir rol oynamaktadır. Görevi sadece bir takım bileşenlerden oluşan durağan bir bariyer ya da bir mekanla diğeri arasında belirlenmiş bir sınır olmak değildir. Bina cephesi, binanın en dikkat çekici bileşenlerinden biri olarak, şehrin yüzünü karakterize etmektedir (Üstündağ, 2009).

Bir yüzeyin veya cephenin dokusu, gereksinime ve işlevlerden çıkan bir takım doluluk ve boşluklardan oluşmaktadır. Bunlar, mekanları sınırlayan duvarlar ve mekanları

bağlayan boşluklardır. Betonarme yapılarda, taşıyıcı ince kolonlar kullanılmaktadır. Bu nedenle, yüzeylerin oluşumunda değişik oyunlar ve dokusal olanaklar sağlanmaktadır. Ayrıca renk seçimleri ile çevre binalara uyum sağlama veya çevre ile bir karşıtlık sağlanabilmektedir. Malzeme, teknolojinin gelişmesi ile cephelerde çeşitlilik sağlamıştır. Geçmiş örnekler ile günümüzdeki örnekler kıyaslandığında, malzemenin değişimi ile cephelerin değiştiği ve temsillerinin farklılaştığı görülmüştür (Zülkadiroğlu, 2013). Endüstrinin gelişmesi ile birlikte, yeni üretim yöntemleri ve yeni malzemeler ortaya çıkmıştır. Bina kabuğu taşıyıcı sistemden bağımsız bir eleman haline gelmiştir. Işığı ve havayı içeri almayı sağlayan kabuklar tasarlanmıştır. Temsil ettiği değerler, çeşitlilik gösterebilmektedir (Zülkadiroğlu, 2013).

1.8.2. Sosyo-Kültürel Faktörler

Rapoport'a göre (1969), ilkel zamanlardaki toplumlarda din, formu belirleyen en önemli faktördür. Şehir ölçeğinde bakıldığında örneğin, Hindistan'da, tüm şehir ve tapınaklar, kutsal bir şehrin sembolüydüler. Sembolik özellik sadece şehirlerin formlarını etkilemez, aynı zamanda insanların ortalama değerleri ise kozmik inançlarla ilgili olmuştur. Bu da kültürden kültüre farklılık gösterir. Önemi, fonksiyonuna ve toplumun dayanışmasına bağlıdır. Aynı zamanda sosyal mekanizmanın ideal modelini temsil eder. Konut içerisindeki sembolik tutumlar, konut, avlu, bahçe gibi fiziksel ayırımların yapılması için vardır ve fiziksel bir temeli yoktur (Akt.: Zeybekoğlu, 2005).

Sosyo-kültürel faktörler birçok farklı yolla görülebilir. Max Sorre'nin kullandığı "genre de vie" terimi, formu etkileyen tüm kültürel, ruhsal ve sosyal değerleri kapsar. Konutlar ve donatılar "genre de vie" nin fiziksel ifadesidir ve bu onların sembolik doğalarını yansıtır. "Genre de vie" nin sosyo-kültürel bileşeni, kültür, dünya görüşü ve ulusal karakter gibi konseptlerin toplamıdır. Dünya görüşünün, diğer imajların ve değerler sisteminin bir parçasıdır. Bu da vernaküler mimarinin ve konutlar arasındaki ilişkilerin başarısını sağlar (Rapoport, 1969).

1.8.2.1. Temel İhtiyaçlar

Mekanı barınma gibi temel ihtiyacı karşılayan bir kabuk olarak düşünürsek, tüm bu mekan ve ihtiyaç tanımları bir grup tarafından yapılır. Tanım ise, farklı bakış açılarının yansımalarıyla olur. Mekan söz konusu olunca fiziksel ve kültürel sınırlamalar vardır ve kültür hakkında karakteristik ve belirgin bir şey varsa, o da, özgül çözüm ve yorumdur (Zülkadiroğlu, 2013).

1.8.2.2. Din

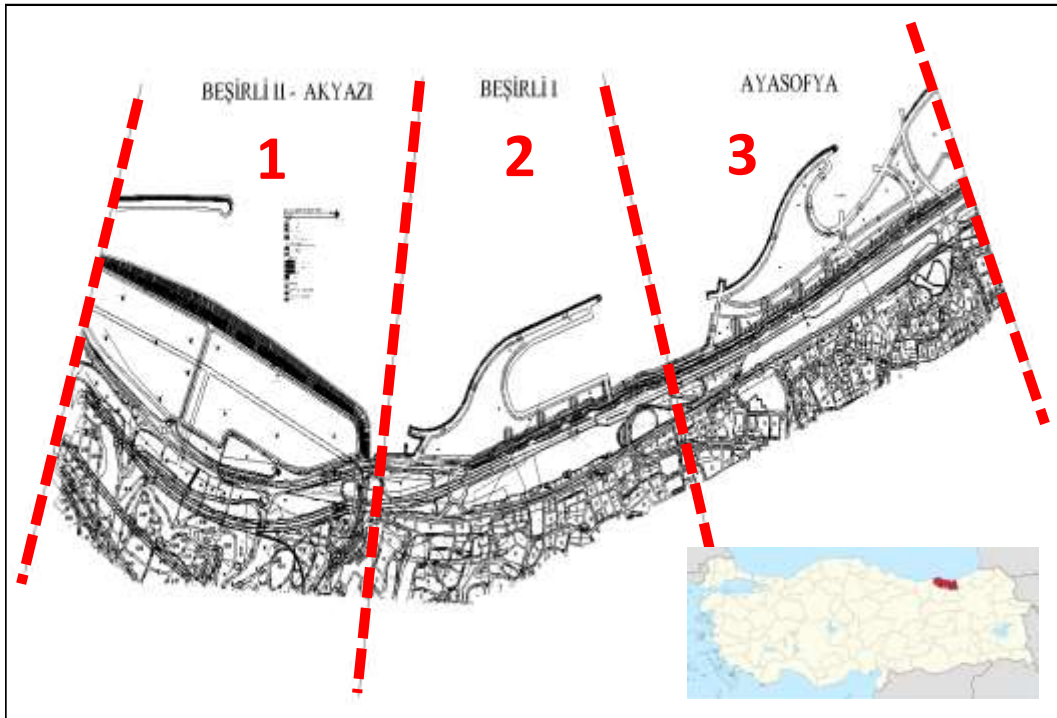
Defontaines ve Duncan'ın da açıkladığı gibi din, konut formuna etki ederek, diğer maddesel faktörlerle de önemli bir set oluşturur. Mekanın kutsallığı ve bir barınaktan öte oluşu da önemli bir bakış açısıdır. Bu bakış açısıyla da, oryantasyon gibi birçok görüş açıklığa kavuşur. Her ne kadar dini bakış açısıyla, her bir basit olay açıklanamasa da, konutun sembolik, kozmik bir bakış açısı olduğunu ve metabolizmanın denge kazanmasını sağlayan bir araçtan fazla bir olgudur (Zeybekoğlu, 2005). Bir başka deyişle konut, günlük amaçlar için vardır; sadece bir kabuk veya barınak değil, bir tapınaktır. Bu bakış açısıyla hem insanların hem de hayvanların eşya depolayacakları bir barınak aradıklarını, ancak sadece insanların manevi ve dinsel ihtiyaçları duyduğu ve bunun da insanlarla hayvanları ayıran en önemli özelliktir. Bu manevi ihtiyaçların, yani kutsal fonksiyonların, konutlarda birçok şekilde karşılandığını bilmekteyiz. Din, formu, planı, mekansal düzenlemeleri, konutun oryantasyonunu etkileyen, hatta belki de konutun dikdörtgen ve dairesel formlarda olmasını sağlayan faktörlerden biridir (Zülkadiroğlu, 2013).

2. MATERYAL VE METOD

2.1. Materyal

Trabzon kenti Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Karadeniz il sınırlarının kıyısına olan uzunluğu yaklaşık 135 km'dir. Kentin coğrafi konumu, özgün mimari yapısı, kentsel dokusu, tarihi ve kültürel değerleri gibi birçok özelliği bir arada bulunmaktadır. Trabzon'da 2017 yılına göre 786.326. kişi olan nüfus, 388.713 erkek ve 397.613 kadından oluşmaktadır (URL - 3, 2018). Çalışma alanı batıda Akyazı bölgesindeki akıllı kavşaktan başlayarak bölgedeki boşluk sahil dolgu alanlarının sınırlandığı Ayasofya'daki akıllı kavşak arasında bitmektedir. Alanın kıyı uzunluğu yaklaşık 6 km'dir (Şekil 2). Alan büyüklüğünden dolayı üç ana bölgeye ayrılmıştır. Bunlar;

1. Ayasofya Bölgesi (1.8 km)
2. Beşirli I Bölgesi (1.7 km)
3. Beşirli II – Akyazı Bölgesi (1.9 km)

Şekil 2. Çalışma alanı kıyı bölgesi

Ayasofya Bölgesi: Çalışma alanının içerisinde bulunan Ayasofya Müzesi; bölgenin son Bizans devir yapılarının en önemlilerindedir. 1238-1263 yılları arasında Komnenos Devleti krallarından I. Manuel zamanında inşa edildiği kabul edilmektedir. 1864 yılında Bursalı Rıza Efendi'nin destekleri ile onarımı gerçekleştirilmiş olup, 1958-1962 yılları arasında restore edilerek, 1964 yılında müze olarak ziyaretçilere kapılarını açmıştır (Özdemir Işık, 2013). Bölge merkeze yakınlığından dolayı çalışmada ayrılan diğer alanlara göre kentleşmeye daha önce başlamıştır.

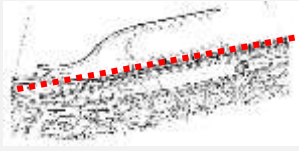

Beşirli I ve Beşirli II – Akyazı bölgesi: 1973-2002 yılları arası toplam 101 hektarlık alanın doldurulması suretiyle kazanıldığı tespit edilmiştir. Hava fotoğrafları incelendiğinde (Şekil 3); dolgu alanlarında daha çok; karayolu, ulaşım amaçlı diğer tesisler, yeşil alan, yürüyüş bandı ve park alanları oluşturulmuştur. Liman sahasında dolgu yapılarak alan kazanıldığı, liman ve tesislerinin de aynı yöntemle genişletildiği görülmüştür (Sesli, 2005). Yapılan çalışmada 1973-2002 yılları arasında alanın kıyı erozyonu, kum çekimi, malzeme alımı ve benzeri nedenlerle kaybedilmiş kıyı alanlarının toplamda 11.3 hektar olduğu tespit edilmiştir (Çölkesen ve ark., 2007).

Şekil 3. Dolgu alanının hava fotoğrafları

Ayrıca bölgede 2015 yılında Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından başlanan Gülcemal Projesi I. etap kapsamında yapılan tahkimat çalışmaları 2017 yılında sonlandığında ise sahil bölgesinde yaklaşık 250 bin m² dolgu sahası oluşacaktır. (URL-2, 2018). Proje tamamlandığında toplamda 800 bin m² dolgu alanı oluşturulacaktır. Proje yapımı devam etmektedir. Çalışma bölgeleri merkeze uzaklığından dolayı şehirleşmeye diğer bölgeden daha geç başlamıştır (URL-3, 2018), (Tablo 2).

Tablo 2. Çalışma alanı

	Fotoğraf 1	Fotoğraf 2	Fotoğraf 3	Vaziyet
AYASOFYA				 Kıyı uzunluğu:1.8 km
BEŞİRLİ I				 Kıyı uzunluğu:1.7 km
BEŞİRLİ II - AKYAZI				 Kıyı uzunluğu:1.9 km

2.1.1. Trabzon İli Tarihi ve Yapıları

Trabzon, Asya ve Ortadoğu yolunun başında kurulmuş, Karadeniz kıyılarının en eski ve en büyük liman şehridir. Bu şehrin kuruluşu ve önemi iki sebebe bağlanır. Birincisi, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin iç bölgelerle bağlantısını sağlayan en uygun yer olması, diğeri ise batı rüzgarlarına karşı Yoroz Burnu ve Güzel Hisar kaya çıkıntısı ile az çok korunmuş, Boztepe eteğine doğru sokulmuş küçük gemilere sığınak görevi görebilecek doğal bir limanın olmasıdır. Karadeniz kıyılarının en eski ve en büyük liman kenti olan Trabzon, yüzyıllarca doğu ticaretini elinde bulundurmuş, Orta ve Yakın Doğu mallarının sergilendiği ve sevk edildiği bir yer olarak İpek Yolu üzerinde doğuya açılmak isteyen Batılı ticaretin ilgi odağı olmuştur (Ciravoğlu, 1997). Trabzon, savunma ve topografik şartlara göre kurulan şehirlere önemli bir örnektir. Tepeye konumlandığı surlarıyla savunma sorunu çözülen kent, üç önemli tarihî yerleşim alanına sahiptir.

İlk şehirlerinin tümünde görülen, ortak şekillenmeyi yansıtan, savunma ve topografik şartlara göre kurulan önemli bir örnektir. İki derin vadinin tepesine oturtulan surlarıyla

savunma sorunu çözülen kent, bütün sur içi kentler gibi; İç kale, Orta hisar ve Aşağı hisardan oluşmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Eski Trabzon (URL-4, 2018).

Yukarı Hisar, iç kaleyi koruyan ve tapınak vazifesi gören bu kısım, şehir içerisinde olan en eski sitedir (Şekil 5). Hisar MÖ. 2000 yıllarında yaptırılmıştır. Kalenin güney tarafında İç Kale bulunur ve bu diğer iki hisardan yüksek olup, güneyde iki katlı, kalın bir surla ve iki katlı kulelerle tahkim edilmiştir. İç Kalenin güneyinde ve saray binasının batısında bugün bile fark edilebilen sağlam bir kapı vardır. Ayrıca İç Kale’de Yukarı Hisar ile Orta Hisar’ı birbirine bağlayan iki kapı daha bulunmaktaydı. Bugün bu kapılar yıkılarak yol olmuştur (Horuloğlu, 1978).

Orta Hisar; yukarı hisar ve iç kalenin devamı olan bu kısım yamuk şekildedir. İmaret ve Zağnos kapıları Orta Hisar’da bulunur. Bu kısımdaki surlar Trabzon İmparatoru Alexios II. (1297-1330) zamanında Yukarı Hisardan Aşağı Hisara denize kadar yaptırılmıştır (Horuloğlu, 1978). Aşağı Hisar, batıda Zağnos Burnunun hemen yanı başından başlayıp, denize kadar inen surlardan meydana gelmiştir. Sotka kapıları denilen iki kapısı bulunur. Deniz kıyısında, Aşağı Hisar surları doğu ve batı yönünde birbirine paralel olarak Moloz kapısı ve Tabyasıyla birleşir. Denize kadar olan surlar Alexios II (1297-1330) zamanında yapılmış olsalar da, Moloz Tabyasının Fetihden sonra Fatih Sultan Mehmet II. tarafından yaptırıldığı, tabya kapısı üzerinde bulunan silik Fatih Sultan Mehmet II. tuğrasından anlaşılmaktadır. Gerek yapı stili, gerekse kullanılan malzeme bu eserin Türk eseri olduğunu kanıtlar niteliktedir (Horuloğlu, 1978). Kent, doğasıyla, insanların yaşayış tarzıyla, gelenekleriyle ve mimarisiyle kökeninde zengin bir kültürel mozaığe sahiptir.

Trabzon, kent kimliğini oluşturan doğal, mimari ve kültürel yapısı ile birçok simgesel özelliğe sahiptir. Örneğin, geleneksel el sanatları, bölgeye has sebze ve meyveleri, hamsisi, horonu, futbol takımı, yayla göçü, yayla şenlikleri, sur içinde ve sur dışında sayısız mimari mirası, geleneksel yayla mimarisi Trabzon Kalesi ve doğal değerleri bu simgesel özelliklerden birkaçını oluşturmaktadır (URL-5, 2009), (Şekil 5).

Şekil 5. Eski Trabzon kıyısı (URL-6, 2018)

Bir toplumun kültürü hem maddi olmayan yönlerden hem de maddi yönlerden oluşmaktadır (Giddens, 2005). Kültür; insanların edindiği ve çeşitli yollarla birbirlerine ve sonraki kuşaklara ilettikleri maddi ve manevi öğeleri anlatan bir kavram olarak ifade edilmektedir. Trabzon tarih boyunca önemli bir liman, tarım, ticaret ve sanat merkezi olmuş ve bu önemini her zaman korumuş bir şehirdir. Tarihi bir şehir olmasından dolayı, Trabzon ve çevresinde Türk hâkimiyetinden önce birçok devletin izi günümüze kadar ulaşmıştır. Şehirdeki kültürel miras, Osmanlıların fethinden sonra daha da gelişmiş ve şehir Türk-İslâm yapıları ile süslenmiştir. Trabzon kenti için eski çağlardan beri gezgin ve seyyahların yazılarına rastlamak mümkündür.

1950 yılının ekim ayında, eğitimci – yazar Kazım Nami Duru, vapurla gelip gezdiği Trabzon için şu satırları yazar: ... güzel Trabzon'un birbirine paralel caddeleri, uzun uzun gider; yeşil nar ağaçlı bahçelerle süslü, seller üzerine atılmış köprülerden geçerken durup o güzelim vadileri dakikalarca seyretmekten öyle mest olur ki insan (Duru ve Merle ,1953).

Behçet Kemal Çağlar ise aynı konuda şunları yazar: Trabzon yeşilliğe boğula yazmış bir şehir. Derelerin içinde yeşillikten nefes alamayacağını anlayan evlerden bir kısmı

yamaçlara, sırtlara kendilerini atmış gibiler... Yörüğe dağı ne ise, Trabzonlu 'ya da dalgası odur... Gezinlerin Trabzon kentini anlattıkları eski yazılar incelendiğinde, kentin denizle bütünleşik yeşili bol olan alanlar olduğu ve yapılaşmanın kıyının gerisindeki tepelerde olduğu anlatılmıştır.

1937 yılında Fransız şehir plancısı Jacques H. Lamber, Trabzon'un doğal ve kültürel kimliğinin, bu kimlikle güçlenen güzelliklerinin zamanla bozulmaması ve yok olmaması için bir kent planı hazırlamış ve bu plana göre; Kentin 60.000 nüfuslu yapılmasını, şehirde yeni bir kent kurulmasını, eski var olan kentin sağlıklı bir yaşantıya kavuşturulması için denize dik yeşil kanallar düzenlenmesini, imar planına esas uygulama programının yapılmasını, halkın denizle ilişkisini sağlayıcı manzara noktaları ve teraslar yapılmasını hepsinden önemlisi Türk elemanlardan oluşan bir belediye plan bürosunun kurulmasını önermiştir (Akt: Atalay ve Karakaş).

Lamber, Trabzon'un güzelliklerinin gelecekte yok olması ihtimaline karşı, bir seri uygulamayı içeren kent düzenleme programı yapmış ve bu programı ana hatları ile beş maddeye ayırmıştır. Bu maddelerden 5.si: Serbest alanlar, parklar, görüntü noktaları, mahalle kültür merkezleri kurmak ve arkeolojik alanları korumaktır (Özkan, 1989). Trabzon'da tarihi ve kültürel birçok yapı bulunmaktadır. Bunlar; Trabzon Kalesi, Ganita, Ayasofya Müzesi, Kalepark, Santa Maria Kilisesi, Kanuni Anadolu Lisesi(Phrontisterion of Trapezous - Trapezous College), Değirmendere Köprüsü ve Sanayi Bölgesi ve Trabzon Limanı'dır.

Yılmaz (2011)' ın Ganita Kitabı adlı eserinde, Charles Texier'in Ganita'yı, şehrin kuzey kıyısında volkanik kayalardan meydana gelmiş bir burun olarak anlatır. Cumhuriyet öncesinde Rum bir aile tarafından kayalık olan bu bölge temizlenerek deniz kenarında bir çay bahçesi haline getirilmiştir. Türkçede "güzel mekân" anlamına gelen "Kanita" (Rumca kelime) sonraları Ganita adıyla anılmaya başlamıştır. Trabzon'un Rus işgalinden kurtuluşundan sonra Kanita'nın sahipleri, kendilerine Ehlikibleoğlu Ali' yi Türk ortak olarak çay bahçesini birlikte işletmeye başlamışlar. O yıllarda bahçenin hemen bitişiği plaj olup 1970'li yılların ortalarına kadar özelliğini korumuştur (Yılmaz, 2011), (Tablo 3).

Tablo 3. Ganita fotoğrafları (Sümerkan, 2018; URL- 7)

		
1902	1905	1910
		
1930	1935	1936
		
1980	1990	2018

Ayasofya Müzesi, bölgenin son Bizans devri yapılarının en önemlilerindedir. 1238-1263 yılları arasında Komnenos Devleti krallarından I. Manuel zamanında inşa edildiği kabul edilmektedir. 1864 yılında Bursalı Rıza Efendi'nin destekleri ile onarımı gerçekleştirilmiş olup, 1958-1962 yılları arasında restore edilerek, 1964 yılında müze olarak ziyaretçilere kapılarını açmıştır (Tablo 4), (Trabzon, 2011).

Tablo 4. Ayasofya müzesi fotoğrafları (Sümerkan, 2018; URL-8)

		
1863	1879	1905
		
1950	1960	2018

1584 yılında Cami'ye çevrilmiştir. Üç nefli bir Bizans bazilikasıdır. Hiç bir Bizans Kilisesinde olmayan Çan Kulesi bu yapıda vardır. Kule 1427 yılında yapılmıştır ve deniz feneri olarak da kullanılmıştır (Horuloğlu,1978).

Son yıllarda Trabzon da gerçekleşen kentsel dönüşüm alanları içerisinde Ayasofya Müzesi ve yakın çevresi de bulunmaktadır. Yenileme çalışmaları gerçekleştirilmeye başlamış ve müze etrafındaki konut alanları alandan temizlenmiştir.

Santa Maria kilisesi, Sultan Abdülmecit' in emirleriyle Trabzon'a gelen yabancılar için 1869-1874 tarihleri arasında Vatikan idaresi tarafından yaptırılmış bir Katolik kilisesi olup, Barok mimarisinin izlerini taşımaktadır (URL-9, 2018).

Trabzon limanının hemen batısında bulunan Kalepark, denize çıkıntı yapmış bir burun üzerinde kurulmuştur. Alexios II. (1297-1330) zamanında Cenevizliler 1306 yılında imparatorla ticari bir antlaşma yaparak bu kayalık sırttan yararlanma hakkını elde etmişler ve bu tarihten sonra Trabzon'un ekonomik hayatında önemli rol oynamaya başlamışlardır (URL-10, 2018). 26 Ekim 1461 yılında Trabzon'un fethi ile birlikte "Güzel Saray" ismini almış, Sultan Mahmut I. zamanında Trabzon Valisi Üçüncüoğlu Ahmet Paşa tarafından

1740 senesinde üç katlı bir bina yapılmıştır (Horuloğlu, 1978). Ancak Paşa yaptırdığı binada padişahın kurallarına uymadığı için İstanbul'dan gelen bir Kapıcıbaşı tarafından boynu vurulmuş ve üç katlı saray da yıktırılmıştır (Goloğlu, 1975). O günden sonra uğursuz sayılan bu yere kimse gelmemiştir.

1889 yılında mühendis Kakudilis tarafından inşa edilen Rum eğitim binası,1921 yılındaki Yunan-Türk savaşı sonrası kapanmış ve 1922 yılından sonra Türkler tarafından tekrar eğitim binası olarak kullanılmaya başlamıştır. Trabzon Kenti'nin en etkileyici Rum eseri olarak kabul edilmektedir. Trabzon il merkezinde bulunan Değirmendere Köprüsü Nemlizadeler tarafından 1891 yılında yaptırılmıştır. Kesme taştan dört gözden meydana gelen köprünün üç gözü birbirine eşit, dördüncü gözü ise küçük ölçüdedir. Günümüzde kullanılan köprünün batı yönüne bir de tahliye kemeri eklenmiştir (URL-11, 2018). Köprü günümüzde araç trafiğine açıktır.

Trabzon limanı ise, deniz taşımacılığında gemi ile diğer taşıma araçları arasında mal ve yolcu aktarılmasını veya yükün depolanmasını güvenliyle sağlamayı amaçlayan ve buna ilişkin olarak ekonomik işlevlerin gerçekteşmesine olanak veren tüm altyapı ve donanımın var olduğu bir hizmet yeri olarak tanımlanmaktadır (Koldemir, 2003).

2.2. Metod

Çalışmada anket ve 5li likert yöntemi kullanılmıştır. Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek ve böylece sistemli veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir. Anketler, gözlemleri standartlaştırmak üzere başvuru araçlarından biridir (URL-12, 2018).

Trabzon'da yaşayan halka yapılan anket çalışmasında, Trabzon kıyı şeridi alan büyüklüğünden dolayı 3 ana bölüme (Beşirli II-Akyazı, Beşirli I, Ayasofya) ayrılmıştır. Araştırmanın yöntemi ise yedi aşamadan oluşmuştur. Veri toplama aşamasında; çalışma konusu ve alanı ile ilgili olarak çeşitli literatürler toplanmış ve Trabzon büyükşehir belediyesinden çalışma alanına ilişkin çeşitli dokümanlar temin edilmiştir.

Gözlem aşamasında; çalışma alanında fotoğraflar çekilerek gözlem ve incelemelerde bulunulmuştur. Fotoğraf çekimi, kıyı bandı kullanımının daha yoğun ve havanın güzel olduğu zamanlarda gerçekteşirilmiştir. Ankete katılan katılımcılar seçilirken, Trabzon kent merkezi ve çalışma alanı içerisindeki mekan kullanıcılarından oluşmasına dikkat edilmiştir.

Ankete katılanlardan belli bir yaş aralığında ya da eğitim düzeyinde olmaları istenmemiş ve herkesle anket yapılabilmiştir. Anket yapılacak kişi sayısı belirlenirken 2017 adrese dayalı nüfus sayısı Trabzon şehir merkezi için 786.326 kişi olarak alınmıştır. Kıyı dolgu bölgesini kapsayan alanın yüzölçümünden yola çıkarak ortalama kıyı bölgesinin toplam nüfusun 1/4'lük kısmını oluşturduğu ve %95 güven aralığında analitik hiyerarşi süreci yöntemi için 250 kişi ile anket çalışması yapılması gerektiği aşağıdaki formül ile hesaplanmıştır. Anket uygulaması daha çok 2017 - 2018 Mart, Nisan ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Mart – Nisan aylarının seçilmesinin nedeni ise yağmurlu ayların azalıp ve hava şartlarının daha iyi olmasıdır.

$$n = \frac{N.P.Q.t^2}{(N-1).d^2}$$

$$n = \frac{115.110 \times 0.5 \times 0.5 \times (1.96)^2}{(115.110 - 1) \times (0.05)^2} = 387.52 \text{ kişi} / 4 = 97 \text{ kişi}$$

n= Örnek büyüklüğü (3)

N=Ana kütle büyüklüğü (115.110)

t= tablo değeri (1.96)

P =Olasılık (0.5)

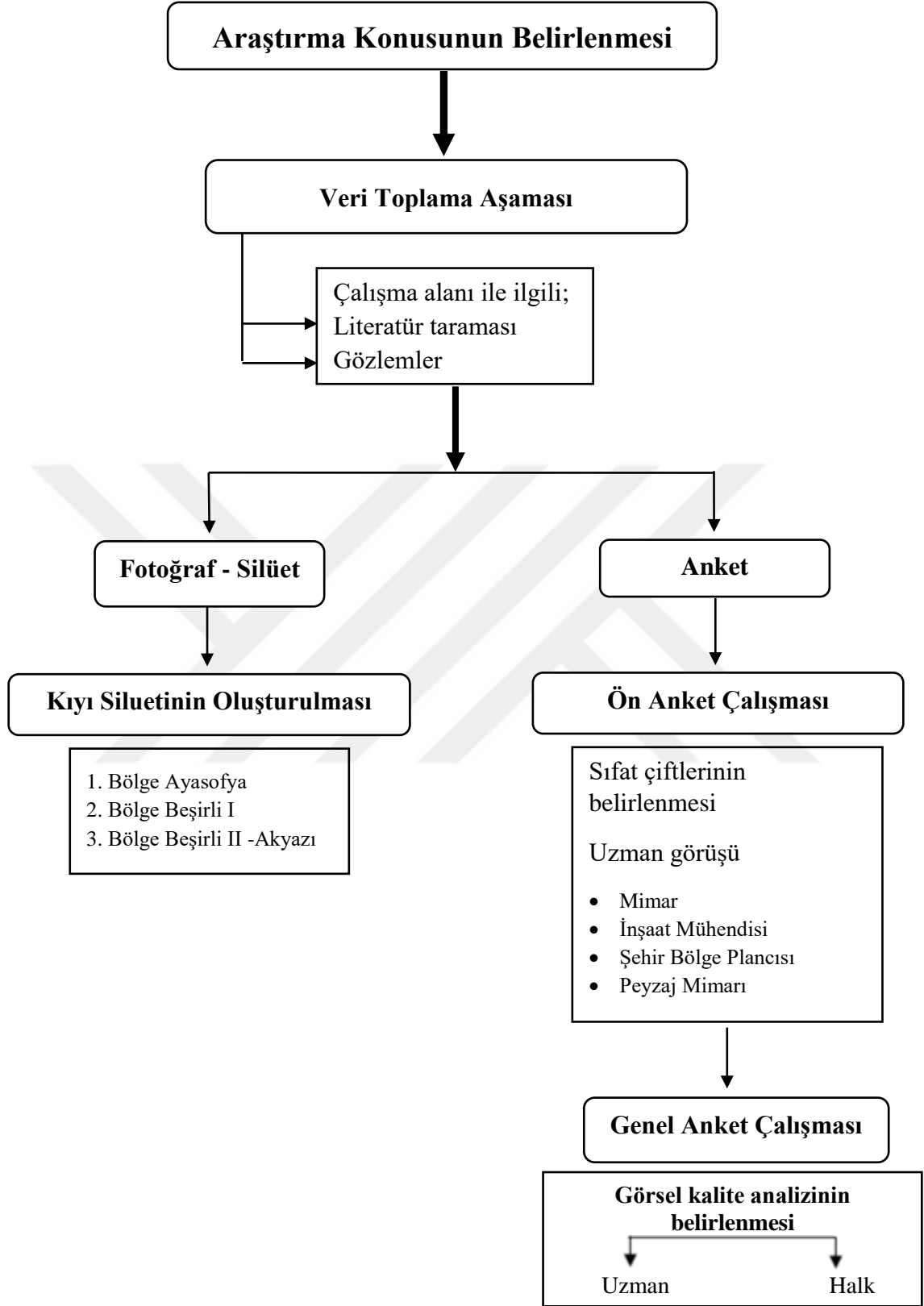
Q=Olasılık(0.5)

d= Hata payı (0.05)

Çalışmada amaç görsel açıdan kıyı dolgu alanındaki uygunlukları belirlemek olduğundan, ana faktörler ve bağlı alt faktörlerin karşılaştırmalarının yapıldığı anketlerde karar vericilerin rolü önemlidir. Konusunda uzman ve bu alanda akademik çalışmalarda bulunan ilgili kişi ve kurumlarda çalışan kişiler seçilerek faktörler sadeleştirilmiştir. Faktörler belirlenirken, ön anket çalışması uzmanlara (Avrasya Üniversitesi Mimarlık Bölümü ve İnşaat Bölümü, Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyeleri) yapılmış ve sonucunda asıl anket çalışması faktörleri oluşturulmuştur. Faktörler belirlendikten sonra yapılan anket çalışması yine uzmanlara ve bölgede yaşayan, aktif kullanan yerel halka uygulanmıştır. Görsel açıdan bakıldığında çalışma alanı kent içerisinde halkın kullanımına açık alan olduğundan, halkın beklentilerinin daha belirleyici olduğu uzmanlar tarafından tartışılarak karar verilmiştir

(Şekil 6). Çalışma konusuna yönelik hazırlanmış anket; 250 kişilik kullanıcı gruplarına ulaştırılmış, anketlerin 239 tanesinden geri dönüş alınmış ancak eksik ve yanlış doldurulanlar çıkarıldıktan sonra 200 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Analiz aşamasında ise; görsel kalite analizi ile ilgili yapılan çalışmalarda genellikle kullanılan çevresel etkilere karşı insanların tercihleri ile ilişkilendirilen psikofiziksel yaklaşım modeli seçilmiştir. Anket içeriğinin oluşturulmasında ve sonuçların değerlendirilmesinde araştırmacının önyargıları oluşması ihtimaline karşın, bu modelde toplumun tercihleri araştırmacının kişisel tercihlerinin etkisinde kalmadan ölçülebilmektedir (Lothian, 1999).

Şekil 6. Araştırma konusunun belirlenmesi

2.2.1. Anketlerin Hazırlanması

Anket formu oluşturulurken aşağıdaki ölçütler dikkate alınmıştır;

- Benzer konu üzerine yapılan yerli ve yabancı anket formları incelenmiştir.
- Amaç doğrultusunda anketin anlaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir.

Algıya dayalı yedi adet parametre (doğallık, uyum, bakım, erişim, cephe kirliliği, estetik görünüm, yapı-yeşil dengesi) kullanılmıştır (Tablo 5). Bu parametrelerin oluşturulmasında önce görsel kalite analizi üzerine yapılan Daniel ve Booster 1976; Bergen ve ark., 1995; Clay ve Daniel, 2000; Clay ve Smidt, 2004; Kıroğlu, 2007 çalışmalarından yararlanılmıştır. Ankette 5’li likert ölçeği kullanılmıştır.

Likert ölçeği, birden çok Likert-tipi sorunun bir araya getirilerek kullanıldığı ölçekleri ifade eder. Tek bir araştırma problemini cevaplandırmak amacıyla iki veya daha fazla likert tipi soru oluşturmak ve analiz aşamasında soruların ortalama değerlerini kullanmak şeklinde tanımlanmıştır (Clason ve Dormody, 1994). Ölçekte amaç tüm soruların birleştirilmiş değerlerinden kişilerin konular üzerindeki ortalama tutumlarını belirlemektir. Parametreler ve fotoğraflar da bu yöntemle 5’li likert ölçeği ile birleştirilip ve anket hazırlanmıştır.

Tablo 5. Araştırılan parametreler ve bunlara karşılık gelen açıklamalar

Parametreler	Açıklamalar
Doğallık	Görselde mevcut doğal manzara özellikleri fazla ise yüksek puan verilmesi uygundur.
Uyum	Görselde yer alan unsurların bir bütün oluşturacak biçimde yarattıkları görsel etki fazla ise yüksek puan verilmesi uygundur.
Bakım	Görseli oluşturan unsurların bakımlı olduğu düşünülüyor ise yüksek puan verilmesi uygundur.
Erişim	Görselde sahile erişim kolay ise yüksek puan verilmesi uygundur.
Cephe kirliliği	Görseli oluşturan unsurların cephe kirliliği oluşturduğu düşünülüyor ise yüksek puan verilmesi uygundur.
Estetik görünüm	Görseli oluşturan unsurların estetik görünümlü olduğu düşünülüyor ise yüksek puan verilmesi uygundur.
Yapı yeşil dengesi	Görselde yapı yeşil dengesi olduğu düşünülüyor ise yüksek puan verilmesi uygundur.

3. BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 6’da katılımcıların genel bilgi dağılımları verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların genel bilgi dağılımları

Cinsiyet	Kadın			Erkek		
	119			81		
Yaş	20'nin altı	20-29	30-39	40-49	50-59	59'un üstü
	18	127	33	11	10	1
Medeni Durum	Evli			Bekar		
	41			159		
Meslek	Doktor	Mimar	Mühendis	Öğretmen	Serbest Meslek	Diğer
	11	49	3	9	5	123
Eğitim Durumu	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora
	1	2	7	133	27	30

3.1. Kullanıcı Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları

Çalışmanın amaçlarına uygun olarak katılımcılara sorulan sorular ve alınan yanıtlar tablolarda frekans ve yüzdelik değer olarak sunulmuştur. Trabzon’da kıyıya sınır olan yapıların kaç katlı olmasına ilişkin soruya katılımcıların büyük çoğunluğu (n=74, %37) 2 katlı olması yönünde görüş bildirmişlerdir. Tablo 7’de katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar gösterilmiştir.

Tablo 7. Trabzon’da kıyıya sınır olan yapıların kaç katlı olmasına ilişkin görüşler

		f	%	Seçenek %	Toplam %
Seçenekler	Tek Katlı	44	22,0	22,0	22,0
	2 Katlı	74	37,0	37,0	59,0
	3 Katlı	70	35,0	35,0	94,0
	Apartman 1-10	10	5,0	5,0	99,0
	Apartman 1-20	2	1,0	1,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

f: frekans

Katılımcıların kıyı cephesinin değişmesi ile ilgili görüşleri sorulduğunda oldukça büyük bir kesimin evet yanıtını verdiği (n=181, %90.5) gözlenmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Kıyı cephesinin değişmesi ile ilgili görüşler

		f	%	Seçenek %	Toplam %
Seçenekler	Evete	181	90,5	90,5	90,5
	Hayır	19	9,5	9,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Katılımcıların Trabzon'da kıyıya sınır olan yapı cephelerinin nasıl olmasına ilişkin soruya verdikleri yanıtlara bakıldığında çoğunluğun (n=59, %29.5) modern-geleneksel cephe karakterini tercih ettiği görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 9. Trabzon'da kıyıya sınır olan yapı cephelerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşler

		f	%	Seçenek %	Toplam %
Seçenekler	Hayır Olarak Cevaplayan	27	13,5	13,5	13,5
	Geleneksel	28	14,0	14,0	27,5
	Modern	12	6,0	6,0	33,5
	Klasik	20	10,0	10,0	43,5
	Modern-Klasik	40	20,0	20,0	63,5
	Geleneksel-Klasik	14	7,0	7,0	70,5
	Modern-Geleneksel	59	29,5	29,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Katılımcılara sorulan Trabzon'da kıyıya cephe olan yapıların görüntüsünün psikolojik açıdan kendilerini etkileyip etkilemediğine ilişkin soruya çoğunluk evet yanıtını (n=124, %62) vermiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Trabzon'da kıyıya cephe olan yapıların görüntüsünün psikolojik açıdan etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşler

		f	%	Seçenek %	Toplam %
Seçenekler	Evet	124	62,0	62,0	62,0
	Hayır	28	14,0	14,0	76,0
	Kısmen	48	24,0	24,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Katılımcılara sorulan Trabzon'da kıyıya sınır olan yapı cephesinin kıyı sahil kullanımını etkileyip etkilemediğine ilişkin soruya çoğunlukla evet şeklinde (n=148, %74,0) cevap vermişlerdir (Tablo 11).

Tablo 11. Trabzon'da kıyıya sınır olan yapı cephesinin kıyı sahil kullanımını etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşler

		f	%	Seçenek %	Toplam %
Seçenekler	Evet	148	74,0	74,0	74,0
	Hayır	17	8,5	8,5	82,5
	Kısmen	35	17,5	17,5	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Katılımcıların 3/4'lük kesimi Trabzon'da kıyı cephesinin kıyı mimarisini etkilediği görüşündedirler (n=150, %75), (Tablo 12).

Tablo 12. Trabzon'da kıyı cephesinin kıyı mimarisini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşler

		f	%	Seçenek %	Toplam %
Seçenekler	Evet	150	75,0	75,0	75,0
	Hayır	18	9,0	9,0	84,0
	Kısmen	32	16,0	16,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Katılımcılara sorulan kıyı bölgesindeki yapıların kullanım amaçlarından 200 kişi içinden 1. tercih için 168 kişinin açık yeşil alan, 2. tercih için 116 kişinin kafe, 3. tercih için 60 kişinin konut, 4. tercih için 64 kişinin otel, 5. tercih için 59 kişinin yeme-içme

alanı, 6. tercih için 66 kişinin ticaret alanı, 7. tercih için 75 kişinin benzin istasyonu ve 8. tercih için 137 kişinin diğer seçeneğini numaralandırdığı görülmüştür (Tablo 13).

Tablo 13. Kıyı bölgesindeki yapıların kullanım amaçları

Tercih Sırası Seçenekleri		f	%
1. tercih	Açık Yeşil Alan	168	84,0
2. tercih	Kafe	116	58,0
3. tercih	Konut	60	30,0
4. tercih	Otel	64	32,0
5. tercih	Yeme-İçme Alanı	59	29,5
6. tercih	Ticaret Alanı	66	33,0
7. tercih	Benzin İstasyonu	75	37,5
8. tercih	Diğer	137	68,5
Katılımcı sayısı: 200			

Katılımcılara Trabzon kıyı şeridindeki farklı kullanım alanları hakkındaki görüşleri belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılar yeşil alanları (n=173, %86,5), oturma alanlarını (n=177, %88,5), sosyal tesisleri (n=181, %90,5), ve oyun parklarını (n=172,%86) yetersiz bulduklarını; bununla birlikte konutları (n=166, %83), yeme-içme alanlarını (n=115, %57,5) ve ticaret alanlarını ise (n=103, %51,5) yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 14).

Tablo 14. Kıyı kullanıcılarının kıyı bölgesi hakkındaki görüşleri

		f	%	Seçenek %
Yeşil Alan	Yeterli	26	13,0	13,0
	Yetersiz	173	86,5	86,5
Oturma Alanı	Yeterli	23	11,5	11,5
	Yetersiz	117	88,5	88,5
Sosyal Tesis	Yeterli	19	9,5	9,5
	Yetersiz	181	90,5	90,5
Konut	Yeterli	166	83,0	83,0
	Yetersiz	34	17,0	17,0
Yeme-İçme Alanı	Yeterli	115	57,5	57,5
	Yetersiz	85	42,5	42,5
Çocuk Oyun Alanı	Yeterli	28	14,0	14,0
	Yetersiz	172	86,0	86,0
Ticaret Alanı	Yeterli	103	51,5	51,5
	Yetersiz	97	48,5	48,5

3.2. Bazı Demografik Değişkenlere Göre Trabzon Kıyı Şeridine İlişkin Kullanıcı Görüşlerine Ait Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 12 adet fotoğraf 7 farklı parametre bazında ve 5'li Likert ölçeğinde (1-5 puan aralığında) puanlama yapılarak değerlendirilmiştir. Çalışmaya katılanların cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek ve eğitim düzeyi gibi bazı demografik değişkenlere göre Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgeleri hakkındaki görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği ile test edilmiş ve tablolarla sunulmuştur. Her bir bağımsız değişken bir grubu temsil etmektedir. Örneğin; öğretmen grubu, mühendis grubu gibi. Bir grubun kendi içindeki toplamı grup içi kareler toplamı ve grupların birbirleri arasındaki kareler toplamı ise gruplar arası kareler toplamı sonucunu verir. Bunların toplamı ise genel kareler toplamı olarak gösterilir.

Ayasofya bölgesi için yapılan çalışmada kıyı kullanıcılarına ilişkin cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşma görülmemiştir. Farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız t testi uygulanmış ve farklılık görülmemiştir (Tablo 15).

Tablo 15. Ayasofya bölgesinin kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşması

AYASOFYA	Faktör		N	Ort	Ss	t	p
	Doğal Görünüm	Cinsiyet	Kadın	119	8.99	3.76	.49
Erkek			81	8.72	3.51		
Medeni Durum		Evli	41	8.73	3.64	.30	.76
		Bekar	159	8.92	3.67		
Çevreyle Uyum	Cinsiyet	Kadın	119	9.51	3.574	.695	.488
		Erkek	81	9.87	3.719		
	Medeni Durum	Evli	41	9.43	3.57	-.436	.663
		Bekar	159	9.71	3.65		
Çevre Bakımı	Cinsiyet	Kadın	119	10.37	4.10	-1.13	.260
		Erkek	81	11.02	3.77		
	Medeni Durum	Evli	41	10.65	3.65	-.033	.973
		Bekar	159	10.63	4.06		
Yaya Erişim Kolaylığı	Cinsiyet	Kadın	119	8.71	3.96	-1.497	.136
		Erkek	81	9.60	4.36		
	Medeni Durum	Evli	41	8.51	4.00	-.975	.331
		Bekar	159	9.22	4.17		
Cephe Kirliliği	Cinsiyet	Kadın	119	12.96	4.25	.391	.696
		Erkek	81	12.72	4.17		
	Medeni Durum	Evli	41	13.04	4.63	.304	.761
		Bekar	159	12.82	4.11		
Estetik Görünüm	Cinsiyet	Kadın	119	8.85	3.53	-.423	.673
		Erkek	81	9.07	3.60		
	Medeni Durum	Evli	41	8.68	3.62	-.529	.598
		Bekar	159	9.01	3.54		
Yapı Yeşil Dengesi	Cinsiyet	Kadın	119	9.36	3.73	.212	.833
		Erkek	81	9.24	3.77		
	Medeni Durum	Evli	41	9.14	3.31	-.323	.747
		Bekar	159	9.35	3.85		

N: Katılımcı sayısı, Ort: Ortalama, Ss: Standart sapma, t: Fark değeri, p: Anlamlılık yüzdesi

Beşirli I bölgesi için yapılan çalışmada ise kıyı kullanıcılarına ilişkin cinsiyete ve medeni duruma göre anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. Ancak medeni duruma göre yapı-yeşil dengesinde farklılaşma olduğu görülmüştür. Bekar katılımcıların evli katılımcılara göre ortalamaları daha yüksektir. Yani bekar katılımcılar Beşirli I bölgesinin

yapı yeşil dengesini daha olumlu değerlendirmektedirler. Farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız t testi uygulanmıştır. Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Beşirli I bölgesinin kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşması

Faktör			N	Ort	Ss	t	p
Doğal Görünüm	Cinsiyet	Kadın	119	8.74	3.67	1.130	.260
		Erkek	81	8.13	3.88		
	Medeni Durum	Evli	41	7.70	3.77	-1.517	.131
		Bekar	159	8.70	3.74		
Çevreyle Uyum	Cinsiyet	Kadın	119	9.05	3.24	.938	.350
		Erkek	81	8.58	3.80		
	Medeni Durum	Evli	41	8.12	3.64	-1.528	.128
		Bekar	159	9.05	3.42		
Çevre Bakımı	Cinsiyet	Kadın	119	10.07	3.43	1.758	.080
		Erkek	81	9.13	4.07		
	Medeni Durum	Evli	41	8.82	3.35	-1.674	.096
		Bekar	159	9.91	3.79		
Yaya Erişim Kolaylığı	Cinsiyet	Kadın	119	8.66	3.69	-.453	.651
		Erkek	81	8.91	4.00		
	Medeni Durum	Evli	41	8.14	3.90	-1.164	.246
		Bekar	159	8.92	3.79		
Cephe Kirliliği	Cinsiyet	Kadın	119	13.08	4.28	.091	.928
		Erkek	81	13.02	4.88		
	Medeni Durum	Evli	41	13.46	5.59	.639	.524
		Bekar	159	12.95	4.22		
Estetik Görünüm	Cinsiyet	Kadın	119	8.87	3.16	1.380	.169
		Erkek	81	8.22	3.43		
	Medeni Durum	Evli	41	7.51	3.17	-2.429	.016
		Bekar	159	8.89	3.26		
Yapı Yeşil Dengesi	Cinsiyet	Kadın	119	8.71	3.12	1.447	.150
		Erkek	81	8.03	3.42		
	Medeni Durum	Evli	41	7.51	3.07	-2.061	.041
		Bekar	159	8.67	3.27		

N: Katılımcı sayısı, Ort: Ortalama, Ss: Standart sapma, t: Fark değeri, p: Anlamlılık yüzdesi

Beşirli II - Akyazı bölgesi için yapılan çalışmada ise kıyı kullanıcılarına ilişkin cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşma görülmemiştir. Farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız t testi uygulanmıştır (Tablo 17).

Tablo 17. Beşirli II - Akyazı bölgesinin kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşması

Faktör			N	Ort	Ss	t	p
Doğal Görünüm	Cinsiyet	Kadın	119	6.26	3.02	-.727	.468
		Erkek	81	6.60	3.45		
	Medeni Durum	Evli	41	6.14	2.92	-.579	.563
		Bekar	159	6.47	3.27		
Çevreyle Uyum	Cinsiyet	Kadın	119	6.70	3.02	-.389	.697
		Erkek	81	6.87	3.07		
	Medeni Durum	Evli	41	6.29	2.90	-1.142	.255
		Bekar	159	6.89	3.06		
Çevre Bakımı	Cinsiyet	Kadın	119	7.29	3.14	-.061	.951
		Erkek	81	7.32	2.91		
	Medeni Durum	Evli	41	6.95	2.67	-.834	.405
		Bekar	159	7.39	3.13		
Yaya Erişim Kolaylığı	Cinsiyet	Kadın	119	7.10	3.32	-.539	.590
		Erkek	81	7.37	3.40		
	Medeni Durum	Evli	41	7.09	3.35	-.251	.802
		Bekar	159	7.24	3.36		
Cephe Kirliliği	Cinsiyet	Kadın	119	14.63	4.98	1.114	.267
		Erkek	81	13.83	4.84		
	Medeni Durum	Evli	41	15.24	4.89	1.363	.174
		Bekar	159	14.06	4.92		
Estetik Görünüm	Cinsiyet	Kadın	119	6.65	3.07	-.935	.351
		Erkek	81	7.06	2.93		
	Medeni Durum	Evli	41	6.36	2.77	-1.082	.281
		Bekar	159	6.93	3.07		
Yapı Yeşil Dengesi	Cinsiyet	Kadın	119	6.35	2.93	-.652	.515
		Erkek	81	6.61	2.62		
	Medeni Durum	Evli	41	6.14	2.40	-.800	.425
		Bekar	159	6.54	2.90"		

N: Katılımcı sayısı, Ort: Ortalama, Ss: Standart sapma, t: Fark değeri, p: Anlamlılık yüzdesi

Ayasofya bölgesi için kullanıcıların yaş, meslek ve medeni durumlarına göre farklılaşma görülmemiştir. Fakat bölgede eğitim durumuna göre yapı – yeşil dengesi konusunda verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ancak ilkokul ve ortaokul mezunu sayılarının yeterli olmamasından dolayı farkın kaynağını belirlemek için posthoc testi yapılamamıştır. Ortalamalar incelendiğinde ise lise mezunu katılımcılar ile diğer eğitim durumları arasındaki farkın belirgin ve anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Ayasofya bölgesine ilişkin görüşlerin yaş, medeni durum ve eğitim durumu değişkenlerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış olup Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Ayasofya bölgesinin kullanıcı görüşlerinde yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşması

		Faktör		KT	Sd	KO	F	p
		AYASOFYA	Doğal Görünüm	Yaş	Grupiçi	44.808	194	8.962
Gruplararası	2617.547				5	13.493		
Meslek	Grupiçi			2556.947	194	13.180	1.599	.162
	Gruplararası			105.408	5	21.082		
Eğitim Durumu	Grupiçi			2576.340	194	13.280	1.295	.267
	Gruplararası			86.015	5	17.203		
Çevreyle Uyum	Yaş		Grupiçi	2597.038	194	13.387	.356	878
			Gruplararası	23.842	5	4.768		
	Meslek		Grupiçi	2562.879	194	13.211	.878	.497
			Gruplararası	58.001	5	11.600		
	Eğitim Durumu		Grupiçi	2540.479	194	13.095	1.228	.297
			Gruplararası	80.401	5	16.080		
Çevre Bakımı	Yaş	Grupiçi	3320.644	194	17.117	1.136	.343	
		Gruplararası	97.231	5	19.446			
	Meslek	Grupiçi	3367.364	194	17.358	.582	.714	
		Gruplararası	50.511	5	10.102			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	3276.728	194	16.890	1.671	.143	
		Gruplararası	141.147	5	28.229			
Yaya Erişim Kolaylığı	Yaş	Grupiçi	3320.644	194	17.117	1.136	.343	
		Gruplararası	97.231	5	19.446			
	Meslek	Grupiçi	3367.364	194	17.358	.582	.714	
		Gruplararası	50.511	5	10.102			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	3276.728	194	16.890	1.671	.143	
		Gruplararası	141.147	5	28.229			
Cephe Kirliliği	Yaş	Grupiçi	3502.178	194	18.052	.337	.890	
		Gruplararası	30.442	5	6.088			
	Meslek	Grupiçi	3502.696	194	18.055	.331	.894	
		Gruplararası	29.924	5	5.985			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	3412.043	194	17.588	1.371	.237	
		Gruplararası	120.577	5	24.115			
Estetik Görünüm	Yaş	Grupiçi	2466.831	194	12.716	.717	.612	
		Gruplararası	45.564	5	9.113			
	Meslek	Grupiçi	2462.509	194	12.693	.786	.561	
		Gruplararası	49.886	5	9.977			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	2381.858	194	12.278	2.126	.064	
		Gruplararası	130.537	5	26.107			
Yapı-Yeşil Dengesi	Yaş	Grupiçi	2701.656	194	13.926	1.228	.297	
		Gruplararası	85.499	5	17.100			
	Meslek	Grupiçi	2746.683	194	14.158	.572	.722	
		Gruplararası	40.472	5	8.094			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	2555.156	194	13.171	3.523	.005	
		Gruplararası	231.999	5	46.400			

KT: Kareler toplamı, Sd: Serbestlik derecesi, KO: Kareler ortalaması, F: Varyans değeri, p: Anlamlılık yüzdesi

Beşirli I bölgesi için yapılan çalışmada kıyı kullanıcılarına ilişkin yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşma görülmemiştir. Ancak Beşirli I bölgesinin doğal görünümü ile ilgili görüş bildirenlerin yaşlarına göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ancak gruplardan 59 yaş üstü bir kişi olduğu için post hoc testi uygulanamamıştır. Ortalamalara bakıldığında 40-49 yaş ve 40 yaş altı gruplar ile 50 yaş ve üstü yaş grubuna göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Yani 40-49 yaş ve 40 yaş altı gruplar 50 yaş ve üstü yaş grubuna göre Beşirli I bölgesini daha doğal görünümlü olarak değerlendirmektedirler. Bununla birlikte meslek ve eğitim durumlarına göre katılımcıların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Beşirli I bölgesinin cephe kirliliği olup olmadığı ile ilgili görüş bildirenlerin meslek gruplarına göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan LSD testi sonuçlarına göre diğer grubu ($X= 4.50$); doktorlar ($X=3.76$); öğretmenler ($X=6.28$) ve serbest meslek ($X=3.03$) arasında ve mimarlar ($X=4.23$) arasında .05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Beşirli I bölgesinde en fazla cephe kirliliği olduğunu bildiren gruplar sırasıyla öğretmenler, diğer grubu ve mimarlardır. Ayrıca Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesinin olup olmadığı ile ilgili görüş bildirenlerin eğitim durumlarına göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmektedir. Ancak gruplardan ilkökul düzeyi bir kişi olduğu için post hoc testi uygulanamamıştır. Ortalamalara bakıldığında lise eğitimi alanların diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Yani lise mezunları diğer eğitim düzeylerine sahip bireylere göre Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesinin olduğu görüşündedirler. Bununla birlikte Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesinin olup olmadığı ile ilgili görüş bildirenlerin yaş gruplarına ve mesleklere göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Beşirli I bölgesine ilişkin görüşlerin yaş, meslek ve eğitim düzeyi değişkenlerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır (Tablo 19).

Tablo 19. Beşirli I bölgesinin kullanıcı görüşlerinde yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşması

		Faktör		KT	Sd	KO	F	p
BEŞİRLİ I	Doğal Görünüm	Yaş	Grupiçi	2644.144	194	13.630	2.580	.028
			Gruplararası	175.856	5	35.171		
		Meslek	Grupiçi	2794.343	194	14.404	.356	.878
			Gruplararası	25.657	5	5.131		
		Eğitim durumu	Grupiçi	2744.984	194	14.149	1.060	.384
			Gruplararası	75.016	5	15.003		
	Çevreyle Uyum	Yaş	Grupiçi	2300.528	194	11.858	1.848	.105
			Gruplararası	109.552	5	21.910		
		Meslek	Grupiçi	2373.952	194	12.237	.590	.707
			Gruplararası	36.128	5	7.226		
		Eğitim Durumu	Grupiçi	2329.847	194	12.010	1.060	.384
			Gruplararası	80.233	5	16.047		
	Çevre Bakımı	Yaş	Grupiçi	2704.671	194	13.942	.914	.473
			Gruplararası	63.724	5	12.745		
		Meslek	Grupiçi	2750.019	194	14.175	.259	.935
			Gruplararası	18.376	5	3.675		
		Eğitim Durumu	Grupiçi	2677.673	194	13.802	1.315	.259
			Gruplararası	90.722	5	18.144		
	Yaya Erişim Kolaylığı	Yaş	Grupiçi	2704.671	194	13.942	.914	.473
			Gruplararası	63.724	5	12.745		
		Meslek	Grupiçi	2852.215	194	14.702	.704	.621
			Gruplararası	51.740	5	10.348		
		Eğitim Durumu	Grupiçi	2767.850	194	14.267	1.908	1.908
			Gruplararası	2767.850	5	27.221		
Cephe Kirliliği	Yaş	Grupiçi	4013.613	194	13.133	.635	.673	
		Gruplararası	65.667	5	20.689			
	Meslek	Grupiçi	2852.215	194	14.702	.704	.621	
		Gruplararası	51.740	5	10.348			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	2767.850	194	14.267	1.908	1.908	
		Gruplararası	2767.850	5	27.221			
Estetik Görünüm	Yaş	Grupiçi	2038.991	194	10.510	2.066	2.066	
		Gruplararası	108.589	5	21.718			
	Meslek	Grupiçi	2103.855	194	10.845	.806	.546	
		Gruplararası	43.725	5	8.745			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	2066.261	194	10.651	1.527	.183	
		Gruplararası	81.319	5	16.264			
Yapı-Yeşil Dengesi	Yaş	Grupiçi	2035.768	194	10.494	1.477	.199	
		Gruplararası	77.512	5	15.502			
	Meslek	Grupiçi	2068.726	194	10.664	.836	.526	
		Gruplararası	44.554	5	8.911			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	1980.438	194	10.208	2.603	.026	
		Gruplararası	132.842	5	26.568			

KT: Kareler toplamı, Sd: Serbestlik derecesi, KO: Kareler ortalaması, F: Varyans değeri, p: Anlamlılık yüzdesi

Beşirli II - Akyazı bölgesi için yapılan çalışmada kıyı kullanıcılarına ilişkin yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşma görülmemiştir. Akyazı bölgesinin yaya erişiminin kolay olup olmadığı ile ilgili görüş bildirenlerin meslek gruplarına göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olmamasına karşın yapılan LSD testi sonuçları doktorlar ($X= 5.36$) ile mimarlar ($X= 8.02$) arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu göstermektedir. Buradan mimarların Akyazı bölgesinin erişimini doktorlara göre daha kolay olarak değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca yine Beşirli II - Akyazı bölgesinin yaya erişiminin kolay olup olmadığı ile ilgili görüş bildirenlerin eğitim durumlarına göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir. Ancak gruplardan ilkokul düzeyi bir kişi olduğu için post hoc testi uygulanamamıştır. Ortalamalara bakıldığında üniversite ve üstü eğitim alanların lise ve altı eğitim alanlara göre daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Yani lise ve üstü eğitim düzeyi olan katılımcılar ilkokul düzeyinde eğitimi olanlara göre Beşirli II - Akyazı bölgesinin yaya erişiminin daha kolay olduğunu bildirmişlerdir. Beşirli II - Akyazı bölgesinin yapı-yeşil dengesinin olup olmadığı ile ilgili görüş bildirenlerin meslek gruplarına göre görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Ancak yapılan LSD testi sonuçları mimarlar ($X= 7.02$) ile öğretmenler ($X= 4.44$) arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Mimarlar öğretmenlere göre Beşirli II - Akyazı bölgesinde yapı-yeşil dengesinin daha iyi olduğu görüşündedirler. Akyazı bölgesine ilişkin görüşlerin yaş, meslek ve eğitim düzeyi değişkenlerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Tablo 20'de gösterilmiştir.

Tablo 20. Beşirli II – Akyazı bölgesinin kullanıcı görüşlerinde yaş, meslek ve medeni duruma göre farklılaşması

		Faktör		KT	Sd	KO	F	p
BEŞİRLİ II - AKYAZI	Doğal Görünüm	Yaş	Grupiçi	2003.632	194	10.328	.747	.589
			Gruplararası	38.563	5	7.713		
		Meslek	Grupiçi	2746.683	194	10.037	1.891	.098
			Gruplararası	94.926	5	18.985		
		Eğitim Durumu	Grupiçi	1997.439	194	10.296	.869	.503
			Gruplararası	44.756	5	8.951		
	Çevreyle Uyum	Yaş	Grupiçi	1810.597	194	9.333	.520	.761
			Gruplararası	24.278	5	4.856		
		Meslek	Grupiçi	1740.209	194	8.970	2.111	.503
			Gruplararası	94.666	5	18.933		
		Eğitim Durumu	Grupiçi	1773.795	194	9.143	1.336	.251
			Gruplararası	61.080	5	12.216		
Çevre Bakımı	Yaş	Grupiçi	24.278	194	4.856	.520	.761	
		Gruplararası	1810.597	5	9.333			
	Meslek	Grupiçi	1740.209	194	8.970	2.111	.066	
		Gruplararası	94.666	5	18.933			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	1773.795	194	9.143	1.336	.251	
		Gruplararası	61.080	5	12.216			
Yaya Erişim Kolaylığı	Yaş	Grupiçi	2224.210	194	3.109	.271	.928	
		Gruplararası	15.545	5	11.465			
	Meslek	Grupiçi	2164.573	194	11.158	1.348	.246	
		Gruplararası	75.182	5	15.036			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	2114.193	194	10.898	2.304	.046	
		Gruplararası	125.562	5	25.112			
Cephe Kirliliği	Yaş	Grupiçi	4652.892	194	23.984	1.533	.181	
		Gruplararası	183.888	5	36.778			
	Meslek	Grupiçi	4819.048	194	24.840	.143	.982	
		Gruplararası	17.732	5	3.546			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	4651.451	194	23.977	1.546	.177	
		Gruplararası	185.329	5	37.066			
Estetik Görünüm	Yaş	Grupiçi	1775.588	194	9.153	.741	.593	
		Gruplararası	33.932	5	6.786			
	Meslek	Grupiçi	1754.884	194	9.046	1.208	.307	
		Gruplararası	54.636	5	10.927			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	1746.615	194	9.003	1.397	.227	
		Gruplararası	62.905	5	12.581			
Yapı-Yeşil Dengesi	Yaş	Grupiçi	1511.939	194	794	1.584	.166	
		Gruplararası	61.741	5	12.348			
	Meslek	Grupiçi	1511.939	194	7.794	1.584	.166	
		Gruplararası	61.741	5	12.348			
	Eğitim Durumu	Grupiçi	1526.290	194	7.867	1.205	.308	
		Gruplararası	47.390	5	9.478			

KT: Kareler toplamı, Sd: Serbestlik derecesi, KO: Kareler ortalaması, F: Varyans değeri, p: Anlamlılık yüzdesi

4. TARTIŞMA

Doğal kaynak niteliği taşıyan kıyılar; önceleri sadece su ürünlerinden yararlanma ve ulaşım sağlama gibi kısıtlı kullanım alanlarına sahipken, çevrede meydana gelen hızlı gelişmeler sonucunda; özellikle nüfus artışı, teknolojik gelişmeler ve bunlara bağlı olarak hızlı kentleşmenin etkisiyle çeşitli amaçlar için kullanılmaya başlanmıştır (Atakan, 2003). Denize kıyısı olan kentlerde kıyılar öncelikli kullanım alanı olmakla birlikte yoğun bir kullanıma sahiptir ancak çoğu zaman artan nüfus ve değişen yaşam koşullarına bağlı olarak bu durum değişiklik gösterebilmektedir (Cengiz, Çavuş ve Kelkit, 2012).

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır. Giriş bölümünde de belirtildiği üzere bu tez çalışmasında amaç; Trabzon kıyı bölgesindeki yapıları, kıyı cephelerinin ve kullanım amaçlarının (yeşil alan, oturma alanı, sosyal tesis, konut, yeme-içme alanı, çocuk oyun parkı, ticaret alanı) kullanıcı görüşleri doğrultusunda incelemek ve kullanıcılara ait bazı değişkenlere göre (cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek ve eğitim düzeyi gibi) Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin kullanımları konusundaki görüşlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

Bu çalışma ile ayrıca; görsel kalite değerlendirme yöntemi kapsamında Trabzon kıyı kentinin;

1. Kıyı silüetinin insanlar üzerindeki etkisinin artırılması,
2. Kıyı kullanımını arttırıcı niteliklerin belirlenerek kıyı kullanımının araştırılması,
3. Kıyı bölgesinin iyileştirilmesi,
4. Kıyı bandının sahip olduğu görsel potansiyelin ortaya konması,
5. Kıyı cephelerinin kent ile uyumlu olarak tasarlanabileceğinin ve tasarımların uygulanabilirliğinin açıklanması,
6. Kıyı bölgesinde yaşayanlar için ifade ettiği önemin ortaya konması,
7. Trabzon kentinin geleceğe yönelik kıyı alanında oluşacak yapısal değişikliklerinin ve farklılaşacak cephelerin, kıyı bölgesinde yaratacağı etkinin olumlu ya da olumsuz yönlerinin ortaya konulması,
8. Trabzon kıyı kentinin gelecekte yapılabilecek kıyı planlama çalışmaları için kaynak oluşturması hedeflenmiştir.

Tez çalışması kapsamında 12 adet fotoğraf 7 farklı parametre bazında ve 5'li Likert ölçeğinde 1-5 puan aralığında puanlama yapılarak değerlendirilmiştir. Daha sonra her bir parametre teker teker irdelenmesi ardından ortaya çıkan sonuçlar yorumlanarak ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Kullanıcılar tarafından doldurulan anketlerden elde edilen sonuçlara ilişkin tartışma aşağıda sunulmuştur.

4.1. Kullanıcı Anketlerine İlişkin Araştırma Bulgularının Tartışılması

Çalışmaya dahil edilen katılımcılara çalışmanın amaçlarına uygun olarak birtakım sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar yorumlanarak tartışılmıştır.

Katılımcıların %37'si Trabzon'da kıyıya sınır olan yapıların 2 katlı olmasını, %90.5'i kıyı cephesinin değişmesi gerektiğini, %29.5'i kıyıya sınır olan yapı cephelerinin modern-geleneksel olması gerektiğini, %62'si kıyıya cephe olan yapıların kendilerini psikolojik açıdan etkilediğini belirtirken, %74'ü kıyıya sınır olan yapı cephesinin kıyı sahil kullanımını etkilediğini, %75'i kıyı cephesinin kıyı mimarisini etkilediğini, %84'lük kesim kıyı cephesinin öncelikli kullanımının yeşil alan olması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcılardan %86'sı kıyı şeridindeki yeşil alanların yetersiz olduğunu, %88.5'i kıyı şeridindeki oturma alanlarının yetersiz olduğunu, %90.5'i kıyı şeridindeki sosyal tesislerin yetersiz olduğunu belirtirken, %83'ü kıyı şeridindeki konutların ve %57.5'si kıyı şeridindeki alışveriş merkezlerinin yeterli olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca %86'luk kesimin çocuk oyun parklarını yetersiz bulduğu ancak %51'lik kesimin kıyı şeridindeki ticaret alanlarının yeterli olduğu yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında kullanıcıların Trabzon kıyı cephesi konusunda memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu ve daha yeşil ve fonksiyonel kullanımlı bir kıyı şeridi istedikleri söylenebilir.

İlgili literatürde de bu çalışmanın bulgularını destekleyen görüşler mevcuttur. Örneğin; Tagliania (2003) kıyıların, çoğalamayan ancak planlı kullanımla kullanışı arttırılabilen, tüketilmeyen ancak plansız ve dengesiz kullanımlarla özelliği bozulabilen kaynaklar olduğunu vurgulamaktadır. İncedayı (2006) ise; işlevsel açıdan ele alındığında kıyıların; sosyal ve kültürel etkinlik, eğlence, rekreasyon, ticaret, konaklama gibi alanları bünyesinde barındıran bir kent parçası olacağını bildirmektedir. Gül ve Küçük (2009)' te; özellikle gelişmiş ülkelerde kıyı alanlarının nitelik ve niceliklerinin, medeniyetin ve yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edildiğini ve bu kapsamda pek çok ülkenin,

insanların zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak insan yaşamı için uygun kıyı kenti oluşturma çabası içerisinde olduğunu bildirmektedirler. Bu bağlamda kıyıların bireylerin sosyal ve ekonomik hayatları için vazgeçilmez alanlar olduğu söylenebilir.

4.2. Bazı Demografik Değişkenlere Göre Trabzon Kıyı Şeridine İlişkin Kullanıcı Görüşlerine Ait Bulguların Tartışılması

Tez çalışması kapsamında 12 adet fotoğraf 7 farklı parametre bazında 5’li likert ölçeğinde puanlama yapılarak değerlendirilmiş ve sonuçta ortaya çıkan her bir parametre uygun istatistiki analizlerle irdelenerek ortaya çıkan sonuçlar yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin doğal görünümüleriyle ilgili kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre farklılaşmama görülmemiştir. Yani kadın ve erkekler, evli ve bekarlar bu bölgelerin doğal görünümü konusunda benzer görüşlere sahiptirler. Adı geçen bölgelerden Ayasofya ve Beşirli II (Akyazı) bölgesinin doğal görünümü ile ilgili kullanıcı görüşlerinin yaş, meslek ve eğitim durumlarına göre de farklılaşmadığı bulunmuştur. Bununla birlikte Beşirli I bölgesine ilişkin görüşlerin de meslek ve eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı ancak yaşa göre farklılaştığı ve 40-49 yaş ve 40 yaş altı grupların 50 yaş ve üstü gruba göre Beşirli I bölgesini daha doğal görümlü olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu orta yaş ve üstü bireylerin bu bölgenin 50 yıl önceki haliyle bugünkü durumunu kıyaslayarak görüş bildirdiklerini ve 50 yıl önce bu bölgede yeşil alanların ve denizin daha hakim olduğunu düşündürmektedir.

Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin çevreye uyumu ile ilgili kullanıcı görüşlerinin cinsiyet ve medeni durum değişkenleri bağlamında farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Bu bölgelerden Ayasofya ve Beşirli I bölgelerinin çevreye uyumuna ilişkin kullanıcıların yaş, medeni durum ve eğitim düzeylerine göre herhangi bir görüş farklılığı tespit edilmemiştir. Beşirli II (Akyazı) bölgesi için de yaş ve eğitim durumu değişkenleri açısından herhangi bir görüş farklılığı olmadığı ancak mesleklere göre farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Özellikle mimarların bu bölgeyi öğrencilere ve akademisyenlere göre çevreye daha uyumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Akyazı kıyı bölgesinde Trabzon’un diğer kıyı bölgelerine göre daha az yapılaşma olduğundan mimarların bu bölgeyi çevreye daha uyumlu olarak değerlendirmeleri beklenen bir durumdur.

Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin bakımlı olup olmama özelliğini değerlendiren kullanıcı görüşleri bakımından kadın erkek ve evli ve bekar olmak herhangi bir görüş farklılığına yol açmamıştır. Ayasofya ve Beşirli I bölgelerinin bakımlılığına ilişkin kullanıcı görüşlerinin yaş, meslek ve eğitim durumlarına göre de değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Beşirli II (Akyazı) bölgesinin bakımlı olup olmama özelliğine ilişkin olarak katılımcıların görüşleri yaş ve eğitim düzeylerine göre farklılaşmazken, mesleğe göre farklılaştığı ve öğretmenlerin mimar, akademisyen ve öğrencilere göre bu bölgeyi daha bakımsız olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler söz konusu bölgenin ulaşım düzenlemesinin yayalar için yetersizliğinden dolayı (trafik ışıklarının ve kaldırımların yetersizliği ve yolun virajlı oluşu) özellikle de çocuklar için daha tehlikeli ve bazı okul yollarının bu bölgeden geçmesi nedeniyle daha duyarlı bir yaklaşım sergilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgeleri yaya erişimi parametresi bakımından incelendiğinde cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ayasofya ve Beşirli I bölgelerinin yaya erişimi konusunda kullanıcıların görüşleri yaş, meslek ve eğitim durumlarına göre değişmemektedir. Beşirli II (Akyazı) bölgesine ilişkin kullanıcı görüşleri yaş değişkenine göre farklılaşmamaktadır. Ancak mesleklere ve eğitim düzeyine göre bir farklılaşma durumu söz konusudur. Mimarların doktorlara göre Akyazı bölgesini yaya erişimini daha kolay buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim durumu değişkenine göre de lise ve üstü eğitim düzeyi olan katılımcıların ilkökul düzeyinde eğitimi olanlara göre Akyazı bölgesinin yaya erişimi açısından daha erişilebilir olmasından kaynaklanabilir. Buradan yola çıkarak eğitim düzeyi yükseldikçe Akyazı bölgesinin yaya erişimine ilişkin kullanıcı görüşlerinin daha olumlu yönde değişim gösterdiği söylenebilir.

Diğer bir faktör olan cephe kirliliğine ilişkin kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgeleri bölgelerine yönelik görüşler arasında cinsiyet ve medeni duruma göre herhangi bir farklılaşma gözlenmemiştir. Ayasofya ve Beşirli II (Akyazı) bölgelerinin cephe kirliliğine ilişkin kullanıcı görüşlerinin yaş, mesleğe ve eğitim düzeyine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Beşirli I bölgesine ait cephe kirliliğine ilişkin görüşlerin de yaş ve eğitim düzeyi faktörleri bakımından değişmediği ancak mesleklere göre kullanıcı görüşlerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Beşirli I bölgesinde en fazla cephe kirliliği olduğunu bildiren gruplar sırasıyla öğretmenler, öğrenci ve akademisyenler ve mimarlardır. Trabzon'da Beşirli I bölgesi diğer iki bölgeye

kıyasla daha yoğun yerleşimin olduğu bölgedir. Öğretmenlerin özellikle çocuklarla daha fazla birlikte olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu konuda diğer meslek gruplarına göre daha fazla duyarlık göstermiş oldukları düşünülmektedir.

Estetik görünüm parametresine göre değerlendirme yapıldığında yine Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerine yönelik görüşler arasında cinsiyet değişkeni bakımından herhangi bir farklılaşma söz konusu değildir. Estetik görünüm Ayasofya ve Beşirli II (Akyazı) bölgelerinde cinsiyet değişkenine göre de farklılaşmazken, medeni durum değişkenine göre farklılaştığı bekar katılımcıların Beşirli I bölgesini evlilere göre daha estetik görümlü buldukları ortaya çıkmıştır. Bu durum Beşirli I bölgesinin sosyal tesis ve konsept eğlence alanları bakımından zengin olması bu bölgeyi evli olmayan bireyler için daha çekici hale getirdiğini düşündürmektedir. Ayasofya bölgesinin estetik görümlü olup olmadığına ilişkin kullanıcı görüşleri yaşa, mesleğe ve eğitim durumuna göre farklılık göstermediği Beşirli II bölgesi için yaş ve eğitim düzeyine göre benzer bir sonuç yani farklılaşma olmadığı söylenebilir. Ancak meslek değişkenine göre Beşirli II bölgesi için estetik görünüm parametresi farklılık göstermiştir ve mimarlar Beşirli II bölgesini öğretmenlere göre daha estetik görümlü olarak değerlendirmişlerdir. Mimarların bu şekilde değerlendirme yapmalarına bu bölgenin diğer iki bölgeye kıyasla daha yeşil ve daha doğal görümlü olması katkı sağlamış olabilir. Beşirli I bölgesi için de estetik görüme ilişkin kullanıcı görüşleri yaş, meslek ve eğitim düzeyine göre farklılık arz etmemektedir.

Son olarak yapı-yeşil dengesine ilişkin parametre incelendiğinde ise Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerine yönelik görüşler arasında cinsiyet değişkeni bakımından herhangi bir farklılaşma yoktur. Kullanıcıların Ayasofya ve Beşirli II bölgelerindeki yapı-yeşil dengesine ilişkin görüşleri medeni durum değişkenine göre de farklılık göstermemiştir buna karşın medeni durum değişkeni bağlamında Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesine ilişkin görüşleri farklıdır. Bu bölge ile ilgili bekar katılımcılar yapı-yeşil dengesini daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Buradan evli bireylerin özellikle çocuk sahibi olduktan sonra yapı-yeşil dengesine ilişkin duyarlıklarının daha çok arttığı söylenebilir. Trabzon'da Beşirli I bölgesi Ayasofya ve Beşirli II bölgesine göre daha yoğun yapılaşmanın olduğu bir alandır. Ayasofya bölgesinin yapı-yeşil dengesine ilişkin kullanıcı görüşleri yaş ve meslek gruplarına göre farklılık göstermemiştir. Ancak eğitim düzeylerine göre farklılaştığı ve lise mezunlarının ilkokul ve ortaokul mezunlarına göre yapı-yeşil dengesinin daha çok olduğu konusunda görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Beşirli II

bölgesinin yapı-yeşil dengesi ile ilgili kullanıcı görüşleri yaş ve eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı ancak meslek değişkenine göre farklılık gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır ve mimarların öğretmenlere göre adı geçen bölgede yapı-yeşil dengesinin daha çok olduğuna dair görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesi ile ilgili kullanıcı görüşlerinin yaş gruplarına ve meslek gruplarına göre farklılık göstermemiştir. Buna karşın eğitim düzeyine göre farklılaştığı ve lise mezunlarının ilgili bölgedeki yapı-yeşil dengesinin olduğuna dair görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Beşirli I bölgesinde özellikle kıyı şeridinde uzun bir yürüyüş alanının bulunması ve lise mezunlarının konuya ilişkin farkındalık düzeylerinin zayıf olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5. SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde araştırma bulgularına göre ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

1. Araştırma sonucunda katılımcıların %37'sinin Trabzon'da kıyıya sınır olan yapıların 2 katlı olmasını, %90.5'inin kıyı cephesinin değişmesi gerektiğini, %29.5'inin kıyıya sınır olan yapı cephelerinin modern-geleneksel olması gerektiğini, %62'sinin kıyıya cephe olan yapıların kendilerini psikolojik açıdan etkilediğini belirttikleri, %74'ünün kıyıya sınır olan yapı cephesinin kıyı sahil kullanımını etkilediğini, %75'inin kıyı cephesinin kıyı mimarisini etkilediğini, %84'lük kesiminin kıyı cephesinin öncelikli kullanımının açık yeşil alan olmasını istedikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan %86'sı kıyı şeridindeki yeşil alanların yetersiz olduğunu, %88.5'i kıyı şeridindeki oturma alanlarının yetersiz olduğunu, %90.5'i kıyı şeridindeki sosyal tesislerin yetersiz olduğunu belirtirken, %83'ü kıyı şeridindeki konutların ve %57.5'si kıyı şeridindeki alışveriş merkezlerinin yeterli olduğunu bildirmişlerdir. Ayrıca %86'lık kesimin çocuk oyun parklarının yetersiz bulunduğu ancak %51'lik kesimin kıyı şeridindeki ticaret alanlarının yeterli olduğu yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

2. Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin doğal görünüşleriyle ilgili kullanıcı görüşlerinde cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Ayasofya ve Beşirli II (Akyazı) bölgesinin doğal görünümü ile ilgili kullanıcı görüşlerinin de yaş, meslek ve eğitim durumlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Beşirli I bölgesine ilişkin görüşlerin de meslek ve eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı ancak yaşa göre farklılaştığı ve 40-49 yaş ve 40 yaş altı grupların 50 yaş ve üstü gruba göre Beşirli I bölgesini daha doğal görünümlü olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

3. Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin çevreye uyumu ile ilgili kullanıcı görüşlerinin cinsiyet ve medeni durum değişkenleri bağlamında farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Bu bölgelerden Ayasofya ve Beşirli I bölgelerinin çevreye uyumuna ilişkin kullanıcıların yaş, medeni durum ve eğitim düzeylerine göre herhangi bir görüş farklılığı tespit edilmemiştir. Beşirli II (Akyazı) bölgesi için de yaş ve eğitim durumu değişkenleri açısından herhangi bir görüş farklılığı durumu olmadığı ancak mesleklere göre

farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Özellikle mimarların bu bölgeyi öğrencilere ve akademisyenlere göre çevreye daha uyumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

4. Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerinin bakımlı olup olmama özelliğini değerlendiren kullanıcıların kadın erkek ve evli ve bekar olmaları herhangi bir görüş farklılığına yol açmamıştır. Ayasofya ve Beşirli I bölgelerinin bakımlılığına ilişkin kullanıcı görüşlerinin yaş, meslek ve eğitim durumlarına göre de değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Beşirli II (Akyazı) bölgesinin bakımlı olup olmama özelliğine ilişkin katılımcıların görüşleri yaş ve eğitim düzeylerine göre farklılık göstermezken, mesleğe göre farklılaştığı ve öğretmenlerin mimar, akademisyen ve öğrencilere göre bu bölgeyi daha bakımsız olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5. Ayasofya, Beşirli II (Akyazı) ve Beşirli I bölgeleri yaya erişimi parametresi bakımından incelenmiş ve cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Ayasofya ve Beşirli I bölgelerinin yaya erişimi konusunda kullanıcıların görüşleri yaş, meslek ve eğitim durumlarına göre de değişmemektedir. Beşirli II (Akyazı) bölgesine ilişkin kullanıcı görüşleri yaş değişkenine göre farklılaşmamaktadır ancak mesleklere ve eğitim düzeyine göre bir farklılaşma durumu söz konusudur. Mimarların doktorlara göre Akyazı bölgesini yaya erişimini daha kolay buldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim durumu değişkenine göre de lise ve üstü eğitim düzeyi olan katılımcıların ilkökul düzeyinde eğitimi olanlara göre Akyazı bölgesinin yaya erişimini daha kolay buldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

6. Cephe kirliliğine ilişkin kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgeleri bölgelerine yönelik görüşler arasında cinsiyet ve medeni duruma göre herhangi bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Ayasofya ve Beşirli II (Akyazı) bölgelerinin cephe kirliliğine ilişkin kullanıcı görüşlerinin yaş, mesleğe ve eğitim düzeyine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Beşirli I bölgesine ait cephe kirliliğine ilişkin görüşlerin de yaş ve eğitim düzeyi değişkenleri bakımından değişmediği ancak mesleklere göre kullanıcı görüşlerinin farklılaştığı sonucu ortaya çıkmıştır. Beşirli I bölgesinde en fazla cephe kirliliği olduğunu bildiren gruplar sırasıyla öğretmenler, öğrenci ve akademisyenler ve mimarlardır.

7. Estetik görünüm parametresine göre değerlendirme yapıldığında yine Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerine yönelik görüşler arasında cinsiyet değişkeni bakımından herhangi bir farklılaşmanın söz konusu olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Estetik görünüm Ayasofya ve Beşirli II (Akyazı) bölgelerinde cinsiyet değişkenine göre de

farklılaşmadığı, ancak medeni durum değişkenine göre farklılaştığı bekar katılımcıların Beşirli I bölgesini evlilere göre daha estetik görünümlü buldukları ortaya çıkmıştır. Ayasofya bölgesinin estetik görünümlü olup olmadığına ilişkin kullanıcı görüşleri yaş, mesleğe ve eğitim durumuna göre farklılık göstermemiştir. Beşirli II bölgesi için yaş ve eğitim düzeyine göre benzer bir sonuç yani farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Ancak meslek değişkenine göre Beşirli II bölgesi için estetik görünüm parametresinde farklılık ortaya çıkmıştır ve mimarlar Beşirli II bölgesini öğretmenlere göre daha estetik görünümlü olarak değerlendirmişlerdir.

8. Yapı-yeşil dengesine ilişkin parametre incelendiğinde ise Ayasofya, Beşirli II (Akyazı), Beşirli I bölgelerine yönelik görüşler arasında cinsiyet değişkeni bakımından herhangi bir farklılaşma olmadığı ortaya çıkmıştır. Kullanıcıların Ayasofya ve Beşirli II bölgelerindeki yapı-yeşil dengesine ilişkin görüşleri medeni durum değişkenine göre de farklılık göstermemiştir. Buna karşın medeni durum değişkeni bağlamında Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesine ilişkin görüşleri farklıdır. Bu bölge ile ilgili bekar katılımcılar yapı-yeşil dengesini daha olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Ayasofya bölgesinin yapı-yeşil dengesine ilişkin kullanıcı görüşleri yaş ve meslek gruplarına göre farklılık göstermediği ancak eğitim düzeylerine göre farklılaştığı ve lise mezunlarının ilkokul ve ortaokul mezunlarına göre yapı-yeşil dengesinin daha çok olduğu konusunda görüş bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Beşirli II bölgesinin yapı-yeşil dengesi ile ilgili kullanıcı görüşleri yaş ve eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı ancak meslek değişkenine göre farklılık gösterdiği sonucu ortaya çıkmıştır. Mimarların öğretmenlere göre adı geçen bölgede yapı-yeşil dengesinin daha çok olduğuna dair görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Beşirli I bölgesinin yapı-yeşil dengesi ile ilgili kullanıcı görüşlerinin yaş gruplarına ve meslek gruplarına göre farklılık göstermediği buna karşın eğitim düzeyine göre farklılaştığı ve lise mezunlarının ilgili bölgedeki yapı-yeşil dengesinin olduğuna dair görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

6. ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak çevre düzenlemesi yapacak yetkili kurumlar ve ileride bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için bazı öneriler sunulmuştur.

1. Trabzon kıyı şeridinin daha çok yeşillendirilerek ve insanlara daha çok dinlenme tesisleri ve sosyal mekanlar sunularak değiştirilmesi kısacası Trabzon halkının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi önerilmektedir.
2. Trabzon'da kıyı şeridinde özellikle Ayasofya ve Beşirli II bölgelerinde estetik görünümlü ve çekici eğlenme ve dinlenme mekanlarının artırılması önerilmektedir.
3. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar yerel yönetimler ile paylaşılmalı ve birlikte projeler üretilmelidir.
4. Trabzon halkında sağlıklı çevre yapılanması konusunda toplumsal bilinçlilik oluşturmaya yönelik etkinliklerin yapılması gerekmektedir.
5. Bu çalışma anket soruları doğrultusunda veri toplama şeklinde nicel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Gelecekte yapılacak benzer çalışmaların nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanılarak karma yöntemle yapılması daha derinlemesine bilgi elde edilmesine yardımcı olacaktır.
6. İmar kanunu mevzuatı gözden geçirilmeli, kıyı yapılaşmalarında kıyı silüeti önemslenmeli ve yerel yönetimlerce yasal zorunluluklar getirmelidir.
7. Son yıllarda insan sağlığı ve psikolojisindeki bozulmaların daha çok arttığı görülmektedir. Bu açıdan psikolojik yönden değerlendirildiğinde görsel estetiğin önemi daha çok irdelenmelidir.
8. Gelecekte bu konuda yapılacak araştırmalarda veriler kategorik olarak toplanıp ki-kare analizi ile değerlendirilebilir.

7. KAYNAKLAR

- Acar, C. ve Sakıcı, Ç. (2008). Assessing landscape perception of urban rocky habitats. *Building and Environment*, 43(6), 1153-1170.
- Ak, T. (2005). Kentsel dış mekanlar bağlamında Çanakkale Saat Kulesi ve çevresine yönelik bir görsel analiz çalışması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Akgül, İ. (2009). Fiziksel ve kişisel özelliklerin bilişsel haritalar üzerindeki etkileri: Sanal mekanlarda deneysel bir çalışma (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aksu, Ö. (2014). Yaya üst geçitlerinde tasarım ölçütlerinin irdelenmesi: Trabzon kenti örneği. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 64(1), 12-28.
- Altuntaş, A. ve Ortaçşme, V. (2017). Peyzaj kalite hedeflerinin yerel ölçekte belirlenmesi: Antalya Aksu örneği. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 30(2), 121-131.
- Arriaza, M., Cañas-Ortega, J. F., Cañas-Madueño, J. A. and Ruiz-Aviles, P. (2004). Kırsal manzaraların görsel kalitesini değerlendirmek. *Peyzaj ve Şehir Planlaması*, 69(1), 115-125.
- Atakan, B. (2003). İstanbul ilinde Maltepe-Kartal ve Kumcular-Pendik arası sahil dolgu alanlarının peyzaj planlama açısından irdelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Atalay, N. G. ve Karakaş, B. (2017). The entrance to Trabzon from east gate: Tabakhane and Ortahisar. *Iconarp International Journal of Architecture and Planning*, 5, 77-90.
- Ayaydın, A. (2017). Görsel sanatlar eğitimi ve günümüzde estetik çevre algısı. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(213), 5-14.
- Aydın, C. C. (2013). Kent merkezi bina cephelerinin fotogrametri ve coğrafi bilgi sistemleri ile yeniden tasarlanması üzerine bir çalışma. *Türkiye Ulusal Fotogrametri ve Uzaktan Algılama Birliği VII. Teknik Sempozyumu (TUFUAB)*, 23-25 Mayıs 2013, KTÜ, Trabzon.
- Aydın, D. (2004). Bina bezeme malzemelerinin uygulamadaki konumu ve yitirilen görsel kalite, 2. Ulusal Yapı Malzemesi Kongresi ve Sergisi Bildiriler kitabı, YapKat, İstanbul, 5.
- Aydınlı, S. (1993), *Mimarlıkta estetik değerler*, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.

- Bağcı, A. (2007). Antalya-Lara entegre kıyı alanları yönetim modeli. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü, İstanbul.
- Bayraktar, N., Tekel, A. ve Ercoşkun, Ö. Y. (2008). Ankara atatürk bulvarı üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarının sınıflandırılması, değerlendirilmesi ve kent kimliği ilişkisi. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 23(1).
- BCMF (British Columbia Ministry of Forests) (1997). Visual Landseape Inventory: Proeedures and Standards Manual. Forest Praetiees Branch For The Culture Task Force, Resourees Inventory Committee.
- Bender, R. (1993). Where the city meets the shore. İn R. Bruttomesso (Eds.), Waterfronts- A New Frontier For Cities On Water, Venic, International Center Cities On Water, ss. 32-35.
- Bergen S. D., Ulbricht C. A., Fridley L. and Ganter, M. A. (1995). The validity of computer generated graphic images of forest landscape. Journal of Environmental Psychology, 15,135-146.
- Berlyne, D. E. (1974). Studies in the new experimental aesthetics: Steps toward an objective psychology of aesthetic appreciation. Oxford, England: Hemisphere.
- BLM (2016). Visual resource management system. U.S. Department of the interior bureau of land management, website: <http://www.blmwyomingvisual.anl.gov/docs.html>. Erişim Tarihi: 20.12.2016
- Bodur, S. ve Kucur, R. (1994). Görüntü kirliliği üzerine. Çevre Dergisi, 12, 50-51.
- Bozhüyük, Z. R. (2007). Erzurum kent merkezindeki bazı tarihi yapı ve çevreleri üzerine görsel etki değerlendirmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Burden, E. (2000). Element of Architectural Design, A Photographic Sourcebook, John Wiley and Sons, New York, USA, ss. 215.
- Cengiz, A. E., Çavuş, C. Z. ve Kelkit, A. (2012). Çanakkale Kenti (Kordonboyu) Kıyı Dolgu Alanı Kentsel Tasarım Projesinin İrdelenmesi. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2(6), 291-304.
- Ciravoğlu, Ö. 1997, "Bir Kentin Belleği", Bir Tutkudur Trabzon, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss.6-7.Clark, D. (1996). Urban world/ Global city. Routledge, London.
- Clason, D. L. ve Dormody, T. J. (1994). Analyzing data measured by individual Likert-type items.Journal of Agricultural Education, 35(4), ss. 31- 35.
- Clay, G. R, and Daniel, T. C. (2000). Scenic landscape assessment: the effects of land management jurisdiction on public perception of scenic beauty. Landscape and Urban Planning, 49, 1-13.

- Clay, G. R. and Smidt, R. K. (2004). Assessing the validity and reliability of descriptor variables used in scenic highway analysis. *Landscape and Urban Planning*, 66, 239-255.
- Cömert, Y. S. (2003). Tekirdağ'ın mevcut geleneksel konut çevresinin kültür bağlamında incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Çakıcı I. (2007). Peyzaj planlama çalışmalarında görsel peyzaj değerlendirmesine yönelik bir yöntem araştırması (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, K. (2006). Avrupa birliği uyum sürecinde kıyı kullanımı ve mülkiyet, kent bilgi sistemi ve belediyeler için önemi. Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VI. Ulusal Konferansı, Muğla Üniversitesi, 7-11 Kasım 2006 Muğla.
- Daniel, T. C. and Boster R. S. (1976). Measuring landscape esthetics: the scenic beauty estimation method. *Usda Forest Service Research Paper*, Rm-167, Rocky Mountain Forest and Range Experiment Station, Fort Collins, Co.
- Dearden, P. (1984). Factors influencing landscape preferences: An empirical investigation. *Landscape planning*, 11(4), 293-306.
- Dincer, F. (2011). The analysis on photovoltaic electricity generation status, potential and policies of the leading countries in solar energy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 15(1), 713-720.
- Duru-Bellat, M. and Merle, P. (2000). Politiques éducatives, évolution des scolarités et transformations de la sélection. *L'Année sociologique*, (1940/1948), 319-343.
- Edaw, Inc. (1975). Final environmental impact statement. Existing operations of the UH observatory and the construction and operations of the new IRF and UKIRT observatories. Mauna Kea Science Reserve, County of Hawaii, Hawaii. ss. 200.
- Enön, Z. (1992). Kentsel tasarımda estetik-işlev ilişkisi. 1. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, İstanbul.
- Erdoğan, E. (2006). Çevre ve kent estetiği. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8(9), 68-77.
- Erdönmez İ. M. Ö. ve Kaptanoğlu, A. Y. Ç. (2007). Peyzaj estetiği ve görsel kalite değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 58(1), 39-51
- Erinç, S. 2001. Jeomorfoloji II. Der Yayınları, İstanbul.
- Erkal, D. ve Belokurov, V. (2015). Subhalo-stream karşılaşmalarının adli bilimleri: Boşluk büyümesinin üç aşaması. *Kraliyet Astronomi Topluluğunun Aylık Bildirimleri*, 450(1), 1136-1149

- Giddens, A. (2005). Sosyoloji, Yayına Hazırlayan: Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Giritlioğlu, C. (1991). Şehirselsel mekan öğeleri ve tasarımı, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Goloğlu, M., 1975. Trabzon Tarihi, Ankara, s.103-104.
- Görmüş, M., Başayığıt, L. ve Uysal, A. (2017). An approach to coast edge line at the eastern antalya marginal-marine sea sides. Bulletin of the Mineral Research and Exploration, 154, 41-58.
- Gül, A. ve Küçük, V. (2009). The research of İsparta and the open green areas in urban. Turkish Journal Of Forestry, 2(0), 27-48.
- GüleZ, S., (1997). Kıyısalsel alanların koruma-kullanma yönünden bütüncül planlaması, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları I. Ulusal Konferansı, Türkiye Kıyıları 97 Konferansı Bildiriler Kitabı, 24-27 Haziran 1997, ss. 85-92. Ankara.
- Güneroğlu, N. (2017). Akarsu rehabilitasyonunun peyzaj kalitesi üzerindeki etkileri. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 18(1), 10-20.
- Gürsel, Y. (1992). Mimarlık ve çevre. Anahtar Kitaplar Yayınları, İstanbul.
- Habron, D. (1998). Visual perception of wild land in Scotland. Landscape and Urban Planning, 42(1), 45-56.
- Hortshorn, T.A. (1992). Interpreting city an urban geograhı, John Wiley & Sons Ny.
- Horuloğlu, Ş. (1978). Tarihi eserleri ile Trabzon, Cihan Matbaası. Ankara, ss. 132.
- Hudson, B. (1996). Cities on the share, the urban littoral frontier, Pinter, London Ny.
- Hull IV, R. B. and Revell, G. R. (1989). Issues in sampling landscapes for visual quality assessments. Landscape and Urban Planning, 17(4), 323-330.
- İncedayı, D.O. (2006). Kültür politikası ve kıyıları. Mimarist Dergisi, L6(19), 38-44.
- İrtem, E. ve Karaman, E. (2010). Edremit Küçükkuıyu arasındaki turizm faaliyetlerinin kıyı alanlarına etkisi ve önerilen yönetim programı. İTÜ Dergisi/D, 3(1), 3-14.
- Jahany A., Makhdoom M., Feghhi J. and Etemat V. (2012). Determine the quality of the landscape and the outlook in order to ecotourism. Environmental Studies, 2(3),13-20.
- Kadioğlu, S. (2001). Kentsel çevrede görsel kirlilik ve Denizli örneği. Yayınlanmamış tezsiz yüksek lisans bitirme projesi, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Kalın, A. (1997). Bitkilerin anlamsal boyutu: Farklı fonksiyonlardaki bina ve mekanlarla anılabilen bitkiler üzerine bir araştırma (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kalın, A. (2004). Çevre tercih ve değerlendirmesinde görsel kalitenin belirlenmesi ve geliştirilmesi: Trabzon sahil bandı örneği (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kane, P. S. (1981). Assessing landscape attractiveness: A comparative test of two new method. *Applied Geography*, 1, 77-96.
- Kaplan, A. ve Hepcan, Ç. C. (2004). Ege Üniversitesi kampüsü "Sevgi Yolu" nun görsel (etki) değerlendirme çalışması. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1, 159-167.
- Kaplan, R. and Talbot, J. F. (1988). Ethnicity and preference for natural settings: A review and recent findings. *Landscape and Urban Planning*, 15(1-2), 107-117.
- Kaplan, S. (2003). Gestalt Görsel Algı Teorilerinin Bauhaus Ekolü İçinde Seramik Temel Teknikleriyle Uygulanması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kaptanoğlu, A. Y. Ç. (2006). Peyzaj Değerlendirmesinde Görsel Canlandırma Tekniklerinin Kullanıcı Tercihine Etkileri (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karabey, H. (1978). Kıyı mekanının tanımı, ülkesel kıyı mekanının düzenlenmesi için bir yöntem önerisi, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 4, 91-116.
- Karabıyık, C. ve Karabıyık, B. K. (2018). OECD Ülkelerinin Uluslararası Ticaret Performans Değerlendirmesi: TOPSIS ve AHP Yaklaşımları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(1), 239-251.
- Kaya, E. (2007). Kentleşme ve kentleşme, İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Kaya, E., Şentürk, H., Danış, O. ve Şimşek, S. (2007). Modern kent yönetimi 1, Ankara: Okutan Yayıncılık, ss. 488.
- Kaynaroğlu, B. (2009). Ordu Atatürk Parkı ve kıyı bandının kentsel tasarım özelliklerinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, R. (2004). Kentbilim terimleri sözlüğü. 8. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kelkit, A. (2002). Çanakkale kenti açık-yeşil alanlarda kullanılan bitki materyali üzerine bir araştırma. *Ekoloji Çevre Dergisi*, 10,17-21.
- Kızılkaya, B. (1996). Kıyı mekanı kullanımları ve Tekirdağ örneği (Yayınlanmamış lisans tezi). Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

- Koçak, H. (2011). Kent-kültür ilişkisi bağlamında Türkiye’de değişen ve dönüşen kentler. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 259-269
- Koldemir, B., 2003. Kombine taşımacılıkta ulaştırma sistemlerimizin durumu, limanlarımızın sorunları ve çözüm önerileri, Mühendislik Bilimleri Genç Araştırmacılar I. Kongresi, İstanbul.
- Korkmaz, H., Geçen, R. ve Kuşçu, V. (2016). Asi Deltası (Samandağ) kıyı kenar çizgisi 1. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1), 21-35.
- Kuşkun, P. (2002). Erzurum kent bütününde donatı elemanlarının kullanımı üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kutiel, P., Cohen, O., Shoshany M. and Shub, M. (2004). Vegetation establishment on the southern Israeli coastal sand dunes between the years 1965 and 1999. *Landscape and Urban Planning*, 67,141-156.
- Laberge, B., Boudreault, D. and Dumont, E. (2000). Harmony in the schoolyard. Elementary school education. A guide to schoolyard activities and layout. Canada, ss. 65.
- Lausch, A. and Herzog, F. (2002). Applicability of landscape metrics for the monitoring of landscape change: issues of scale, resolution and interpretability. *Ecological Indicators*, 2, 3-15.
- Lothian, A. (1999). Landscape and the philosophy of aesthetics: is landscape quality inherent in the landscape or in the eye of the beholder. *Landscape and urban planning*, 44(4), 177-198.
- Masiero, R. (1999). Mimaride estetik. (Çev.: Fırat Genç). Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Nasuh, D. (1993). Kent Parklarının Nitelikleri ve Ankara Örneğinde İrdelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ode, A. K. ve Fry, G. L. (2002). Visual aspects in urban woodland management. *Urban Forestry & Urban Greening*, 1(1), 15-24.
- Ongan, S. E. (1997). Arazi kullanımı ve kıyı alanlarının yönetimi. DPT Ulusal Çevre Eylem Planı.
- Ortaçşme, V. ve Manavoğlu, E. (2007). Kentsel Yeşil Alan Planlama Stratejileri: Antalya Konyaaltı Örneği. 18. Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu Mekansal Gelişme Stratejileri Ve Kentsel Projeler Bildiriler Kitabı, İstanbul.
- Önder, S. ve Konaklı, N. (2002). Görsel kirlilik ve Konya kenti örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. *Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi*, 16(30), 28-37.

- Önder, S. ve Konaklı, N. (2002). Görsel kirlilik ve Konya kenti örneğinde incelenmesi üzerine bir araştırma. *Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi*, 16(30), 28-37.
- Özcan Z., Bayraktar, N., Görür, N. ve Tekel, A. (2003). Kente dair analitik bir çözümleme: sokaklar ilk yıl şehir planlama atölyesi deneyimi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 18, 17-30.
- Özdemir Işık, B. (2013). Kıyı dolgu alanı rekreasyonel kullanım kararlarının belirlenmesi: Trabzon kıyı şeridi örneği. (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Özdemir Işık, B. ve Demirel, Ö. (2016). Trabzon kenti' nde kıyı rekreasyonel etkinlik alanlarının belirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 66(2), 483-496.
- Özdeş, G. (1985). Şehircilik, şehir-şehirlerin fonksiyon bölgeleri, 15-40, İ.T.Ü. Matbaası, İstanbul.
- Özgüç, İ. (1999). TEM Hadımköy - Kınalı arası peyzaj planlaması üzerinde görsel araştırmalar. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 49(2), 115-132.
- Özkan, M. B. (1987). Türk turizminin önemli kaynağı deniz ve kıyılarına ilişkin sorunlar. *Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı*, ss.77-85.
- Özyurt, C. (2007). Yirminci yüzyıl sosyolojisinde kentsel yaşam. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 111-126.
- Paşalıoğlu, T. Ö. (2007). Kentsel alanlarda görsel kirlilik: Tekirdağ örneği, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Polat, A. T. (2002). Kent parkı kavramı ve Konya için örnek bir çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Porteous, J. D. (1996). *Environmental aesthetics: ideas, politics and planning*. London: Routledge, ss. 290.
- Roth, M. (2006). Validating the use of Internet survey techniques in visual landscape assessment - An empirical study from Germany. *Landscape and Urban Planning*, 78, 179-192.
- Sayan, M. S. (1990). Antalya kenti kıyı bandının gezi (=promenad) alanı olarak değerlendirilmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sesli, F. A., Karlı, F. ve Çölkesen, İ. (2007). Kıyı çizgisi ve kullanımındaki değişimlerin uzaktan algılama yöntemleriyle belirlenmesi. *Türkiye Ulusal Fotogrametri ve Uzaktan Algılama Birliği IV. Sempozyumu*, 5-7 Haziran.

- Sesli, F.A. (2005). Türkiye’de kıyı-mülkiyet ilişkilerinin irdelenmesi: Trabzon sahil geçiş yolu örneği (Yayınlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- SNH, (2013). Scottish natural heritage. A handbooko environmental impact assessment. 4th Edition. 247 p. www.snh.gov.Uk. (Erişim Tarihi: 30.12.2017).
- Sönmez, M. (2013). Çağdaş mimarlıkta cephe-yüzey kavramı tartışmaları. NWSA Social Sciences, 8(2), 79-90.
- Suher, H. (1995). Kent kimliğine etkili yasa uygulamaları, Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, 3-12, İstanbul.
- Sullivan, L. (1924). The autobiography of an idea. Press of the American Institute of Architects Inc., New York.
- Sümerkan, M. R. (2018). Fotoğraf arşivi, Trabzon.
- Şenyiğit, Ö. ve Altan, İ. (2011). Anlamsal İfade Aracı Olan Cephelerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul’da Meşrutiyet Caddesi’ndeki Cephelerin İncelenmesi. Megaron, 6(3), 139-150.
- Şimşek, D. S. (2007). Tekirdağ merkez ilçe kıyı şeridi rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Şişman, E.E. ve L, Yetim. (2004). Tekirdağ kentinde donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 5(1): 43-51.
- Tagliania, P. (2003). Integrated coastal zone management İn The Patos Lagoon Estuary: Perspectives in context of developing country. Ocean & Coastal Management, 46, 807-822.
- Tağıl, C. (2005). Altınova (Balıkesir) Sahilinde Kıyı Çizgisi Deneyimini Belirlemede Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 51-68.
- Tahvanainen, L., Tyrvainen, L., Ihalainen, M., Vuorela, N. ve Kolehmainen, O. (2001). Orman yönetimi ve kamu algısı - görsel ve sözel bilgi. Peyzaj ve Şehir Planlama, 53 (1-4), 53-70.
- Tekeli, İ. (1991). “Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler”, Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, s. 79-89, Ankara.
- Türkeli, İ. (1993). Belek’te ki kıyı turizmi gelişiminin entegre kıyı alanları yönetimi açısından değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

UDCS, Urban Design Case Studies. (2005). Urban design protocol guide, Ministry for the environment. New Zealand, available at: <http://www.mfe.govt.nz>, (accessed: 15 March 2012).

URL-1, <https://www.nedir.com/> ekoloji, Erişim Tarihi: 21.04.2018

URL-2, <https://www.akcaabathaber.com/gulcemaal-projesi-basladi-10852h.htm> Erişim Tarihi: 03.09.2018

URL-3, <http://trabzon.bel.tr/haber-detay.aspx?id=14427> Erişim Tarihi: 03.09.2018

URL-4, www.commons.wikimedia.org/wiki/File:Trebizond_1913.jpg. Erişim Tarihi: 10.03.2018

URL- 5, www.trabzonrehberi.net; Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-6,<https://forum.bordomavi.net/showthread.php/5175-Eski-Trabzon-Foto%C4%9Frafklar%C4%B1/page9>: Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-7, https://www.google.com.tr/search?biw=1536&bih=723&tbm=isch&sa=1&ei=ZZXLW8_6Iquu5wL0rJaoDQ&q=ganita+trabzon+2018&oq=ganita+trabzon+2018&gs_l=img_3...8334.9389.0.10317.5.5.0.0.0.534.534.5-1.1.0....0...1c.1.64.img..4.0.0....0.THd87s1qVrY#imgrc=CRC-TDZmWs7a9M: Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-8, https://www.google.com.tr/search?q=ayasofya+trabzon&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj6jMnn8ZXeAhUxvIkKHeDRBUoQ_AUIDigB&biw=1536&bih=723#imgrc=moRtDKV56Mi7OM: Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-9, www.tatilprint.com. : Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-10, www.takaonline.com/ganita-2/. : Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-11, http://www.tarihtendersler.com/nbk.asp?mk_id=394&id=29: Erişim Tarihi: 20.10.2018

URL-12, <http://www.bingol.edu.tr/media/226197/sayt-bolum13c-anket-teknigi.pdf> Erişim Tarihi: 25.09.2018

Uysal, H. ve Yanmaz S. (2009). Bütünleşik kıyı alanları planları. Ankara: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü İmar Planlama.

Uzun, A. (2017). Bir Açık Alan Dersliği: Kandıra Kıyıları (Kocaeli, Türkiye). Türkiye Jeoloji Bülteni/Geological Bulletin of Turkey, 60(1), 117-128.

Uzun, M. (2015). İzmit körfezi kıyılarında, kıyı jeomorfolojisi-kıyı kullanımı ilişkisinin coğrafi analizi. Zeitschrift Für Die Welt Der Türken/Journal Of World Of Turks, 7(2), 351-375.

- Uzun, M. ve Özcan, S. (2016). Solaklı Dere - İyidere arasında (Trabzon/Of) kıyı kullanımının zamansal değişimi ve sürdürülebilir yönetimi. *Eastern Geographical Review*, 35,175-196.
- Uzun. O. ve Müderrisoğlu, H., (2011). Visual landscape quality in landscape planning: Examples of Kars and Ardahan cities in Turkey. *African Journal of Agricultural Research*, 6(6), 1627-1638.
- Üstündağ, B. (2009). Bina cephesi ve işlevlerinin görsel analiz kapsamında değerlendirilmesi, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Vitruvius. Mimarlık Üzerine On Kitap. Çev: Suna Güven. Ankara: Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, 2005.
- Wherreth, J. R. (1996). Visualization techniques for landscape evaluation (Unpublished doctoral dissertation). (Online) [Http://Bamboo.Mluri.Sari.Ac.Uk/Jo/Research.Htm1](http://Bamboo.Mluri.Sari.Ac.Uk/Jo/Research.Htm1)
- Yerliyurt, B. ve Aysu, E. (2008). Kentsel kıyı alanlarında yer alan sanayi bölgelerinde dönüşüm potansiyelinin değerlendirilmesi: Haliç-Tersaneler Bölgesi. *Magaron Dergisi*, 3(2), 194-205.
- Yetim, L. (2003). Tekirdağ ili kıyı şeridi alan kullanım kararlarının irdelenmesi üzerine bir araştırma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Yılmaz, E. (2011). *Ganita: Akşama Doğruyum Ben - Trabzondur Yolumuz 6*, Heyamola, İstanbul, 1.basım, 80 s.
- Yılmaz, S. ve Bulut, Z. (2007). Analysis of user's characteristics of three different playgrounds in districts with different socio-economical conditions. *Building and Environment*, 42(10), 3455-3460.
- Yüce, E. (2002). The Relation between and surface of Ankara Yenimahalle in Ragıp Tüzün Street (Unpublished master thesis). Gazi University, Department of Architecture, Ankara.
- Zeybekoğlu, D. (2005). Edirne geleneksel konut mimarlığını etkileyen sosyo-kültürel faktörlerin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Zülkadiroğlu, D. (2013). Mimari cephe temsillerinin kullanıcı algısına etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

8. EKLER

EK 1. Anket

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK VE YAPILI ÇEVRE ANABİLİM DALI

Bu anket Avrasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık ve Yapılı Çevre Anabilim Dalında yapılan yüksek lisans tezi için Trabzon kıyı bölgesindeki kaliteyi artırıcı anket çalışmasıdır. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

1) Trabzon'da kıyıya sınır olan yapılar kaç katlı olmalıdır?

- Tek katlı 2 katlı 3 katlı Apartman 1-10 Apartman 1-20

2) Kıyı cephesinin değişmesini ister misiniz?

- Evet Hayır Kısmen

Cevabınız **EVET** ise 3. Soruyu cevaplayınız.

3) Trabzon'da kıyıya sınır olan yapı cepheleri nasıl olmalıdır?

- Geleneksel Modern Klasik Modern-Klasik Geleneksel-Klasik
 Modern- Geleneksel

4) Trabzon'da kıyıya cephe olan yapıların görüntüsü psikolojik açıdan sizi etkiliyor mu?

- Evet Hayır Kısmen

5) Trabzon'da kıyıya sınır olan yapı cephesi kıyı sahil kullanımını etkilemekte midir?

- Evet Hayır Kısmen

6) Trabzon kıyı cephesi kıyı mimarisini etkilemekte midir?

- Evet Hayır Kısmen

7) Trabzon kıyı bölgesindeki yapıların daha çok hangi amaçla kullanılmasını isterdiniz? 1'den 8'e kadar önem sırasına göre sıralayınız.

- Kafe Yeme-İçme Alanı Açık Yeşil Alan Konut Otel
 Benzin İstasyonu Ticaret Alanı Diğer.....

8) Trabzon kıyı bölgesindeki kullanımlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

	YETERLİ	YETERSİZ
YEŞİL ALAN		
OTURMA ALANI		
SOSYAL TESİS		
KONUT		
YEME-İÇME ALANI		
ÇOCUK OYUN PARKI		
TİCARET ALANI		

9) Hayalinizdeki kıyımın nasıl olmasını isterdiniz?

.....
.....
.....

10) CİNSİYET KADIN ERKEK

11) YAŞ 20'nin altı 20-29 30-39 40-49 50-59 59'un üstü

12) MEDENİ DURUM Evli Bekâr

13) MESLEK Doktor Mimar Mühendis Öğretmen Serbest Meslek Diğer.....

14) EĞİTİM DURUMU İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora

Arka sayfalarda bulunan 12 tane Trabzon kıyı fotoğraflarını ayrı ayrı değerlendirerek her bir sıfat için kendinize uygun olanı işaretleyiniz.

Görüntü 1	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

B E Ş İ R L İ İ

Görüntü 2	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

Görüntü 3	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

A K Y A Z İ

Görüntü 4	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

A Y A S O F Y A

Görüntü 1	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					Yapay Görünümlü
Çevreye uyumlu					Çevreye Uyumsuz
Bakımlı çevre					Bakımsız Çevre
Yaya erişimi kolay					Yaya erişimi zor
Cephe kirliliği var					Cephe kirliliği yok
Estetik görünümü					Estetik görünümü yok
Yapı-yeşil dengesi var					Yapı- yeşil dengesi yok

Görüntü 3	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					Yapay Görünümlü
Çevreye uyumlu					Çevreye Uyumsuz
Bakımlı çevre					Bakımsız Çevre
Yaya erişimi kolay					Yaya erişimi zor
Cephe kirliliği var					Cephe kirliliği yok
Estetik görünümü					Estetik görünümü yok
Yapı-yeşil dengesi var					Yapı- yeşil dengesi yok

Görüntü 2	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					Yapay Görünümlü
Çevreye uyumlu					Çevreye Uyumsuz
Bakımlı çevre					Bakımsız Çevre
Yaya erişimi kolay					Yaya erişimi zor
Cephe kirliliği var					Cephe kirliliği yok
Estetik görünümü					Estetik görünümü yok
Yapı-yeşil dengesi var					Yapı- yeşil dengesi yok

Görüntü 4	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					Yapay Görünümlü
Çevreye uyumlu					Çevreye Uyumsuz
Bakımlı çevre					Bakımsız Çevre
Yaya erişimi kolay					Yaya erişimi zor
Cephe kirliliği var					Cephe kirliliği yok
Estetik görünümü					Estetik görünümü yok
Yapı-yeşil dengesi var					Yapı- yeşil dengesi yok

Görüntü 1	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

Görüntü 3	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

Görüntü 2	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

Görüntü 4	5	4	3	2	1
Doğal görünümü					
Çevreye uyumlu					
Bakımlı çevre					
Yaya erişimi kolay					
Cephe kirliliği var					
Estetik görünümü					
Yapı-yeşil dengesi var					

B E Ş İ R L İ

EK 2. Kıyı Kanunu

KIYI KANUNU

Kanun Numarası : 3621

Kabul Tarihi : 4/4/1990

Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 17/4/1990 Sayı : 20495

Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 29 Sayfa : 76

Bu Kanunun yürürlükte olmayan hükümleri için bakınız "Yürürlükteki Bazı Kanunların Mülga Hükümleri Külliyesi" Cilt : 2, Sayfa : 1339

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1 – Bu Kanun, deniz, tabii ve suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunan sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarını tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir.

Kapsam

Madde 2 – Bu Kanun, deniz, tabii ve suni göller ve akarsu kıyıları ile deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerine ait düzenlemeleri ve bu yerlerden kamu yararına yararlanma imkan ve şartlarına ait esasları kapsar.

İstisnalar (1)

Madde 3 – Askeri yasak bölgeler ve güvenlik bölgelerinde veya ülke güvenliği ile doğrudan ilgili, Türk Silahlı Kuvvetlerine veya Sahil Güvenlik Komutanlığına ait hareket ve savunma amaçlı yerlerde (konut ve sosyal tesisler hariç) özel kanun hükümlerine, diğer özel kanunlar uyarınca belirlenmiş veya belirlenecek yerlerde ise özel kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine uyulur.

Tanımlar

Madde 4 – Bu Kanunda geçen deyimlerden; Kıyı çizgisi:Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgiyi,

-
- (1) 31/10/2016 tarihli ve 678 sayılı KHK'nin 7 nci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasına "Türk Silahlı Kuvvetlerine" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya Sahil Güvenlik Komutanlığına" ibaresi eklenmiş; daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7071 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

KANUNLAR, ARALIK 2017 (Ek-100)

Kıyı Kenar çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturulduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırını,

Kıyı: Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alanı,

Sahil şeridi: Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak enaz 100 metre genişliğindeki alanı,(1)

Dar Kıyı: Kıyı kenar çizgisinin, kıyı çizgisi ile çakışmasını, Toplumun yararlanmasına açık yapı: Mevzuata göre tespit ya da tasdik edilmiş kural ve ücret tarifelerine uygun biçimde, getirdiği kullanımdan belirli kişi ya da topluluklara ayrıcalıklı kullanım hakkı tanımsızın yararlanmak isteyen herkese eşit ve serbest olarak açık bulundurulmuş ve konut dokunulmazlığı olmayan yapıları, İfade eder.

(Son fıkra iptal: Ana. Mah.'nin 18/9/1991 tarih ve E.: 1990/23, K.: 1991/29 sayılı kararı ile.)

Genel Esaslar

Madde 5 – Kıyıları ile ilgili genel esaslar aşağıda belirtilmiştir:

Kıyıları, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Kıyıları, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır,

Kıyı ve sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Kıyıda ve sahil şeridinde planlama ve uygulama yapılabilmesi için kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.

Kıyı kenar çizgisinin tespit edilmediği bölgelerde talep vukuunda, talep tarihini takip eden üç ay içinde kıyı kenar çizgisinin tespiti zorunludur.

Ek : (1/7/1992 - 3830/2 md.) Sahil şeritlerinde yapılacak yapılar kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabilir.

Ek : (1/7/1992 - 3830/2 md.) Yaklaşma mesafesi ve kıyı kenar çizgisi arasında kalan alanlar, ancak yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçla kullanılmak üzere düzenlenebilir.

Ek : (1/7/1992 - 3830/2 md.) Sahil şeritlerinin derinliği, 4 üncü maddede belirtilen mesafeden az olmamak üzere, sahil şeridindeki ve sahil şeridi gerisindeki kullanımlar ve doğal eşikler de dikkate alınarak belirlenir.

Ek : (1/7/1992 - 3830/2 md.) Taşıt yolları, sahil şeridinin kara yönünde yapı yaklaşma sınırı gerisinde kalan alanda düzenlenebilir.

Ek : (1/7/1992 - 3830/2 md.) Sahil şeridinde yapılacak yapıların kullanım amacına bağlı olarak yapım koşulları yönetmelikte belirlenir.

(1) Bu tanım 1/7/1992 tarih ve 3830 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değiştirilmiş olup, metne işlenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kıyı, Kıyı Kenar Çizgisi, Sahil Şeridi, Planlama ve Yapılanma

Kıyının Korunması, Yapı Yasağı ve Kıyıda Yapılacak Yapılar

Madde 6 – Kıyı, herkesin eşitlik ve serbestlikle yararlanmasına açık olup, buralarda hiçbir yapı yapılamaz; duvar, çit, parmaklık, telörgü, hendek, kazık ve benzeri engeller oluşturulamaz.

Kıyılarda, kıyıyı değiştirecek boyutta kazı yapılamaz; kum, çakıl vesaire alınamaz veya çekilemez.

Kıyılara moloz, toprak, curuf, çöp gibi kirletici etkisi olan atık ve artıklar dökülemez.

Kıyıda, uygulama imar planı kararı ile;

a) İskele, liman, barınak, yanaşma yeri, rıhtım, dalgakıran, köprü, menfez, istinat duvarı, fener, çekek yeri, kayıkthane, tuzla, dalyan, tasfiye ve pompaj istasyonları gibi, kıyının kamu yararına kullanımı ve kıyıyı korumak amacıyla yönelik alt yapı ve tesisler, Sahil Güvenlik Komutanlığının faaliyetlerinin özelliği gereği kıyıdan başka yerde yapılması mümkün olmayan Sahil Güvenlik Komutanlığı bağlısı gemi/bot karakolları ve destek birimi binaları,(1)

b) Faaliyetlerinin özellikleri gereği kıyıdan başka yerde yapılması mümkün olmayan tersane, gemi söküm yeri ve su ürünlerini üretim ve yetiştirme tesisleri gibi, özelliği olan yapı ve tesisler,

c) (Ek: 3/7/2005-5398/13 md.) Organize turlar ile seyahat eden kişilerin taşındığı yolcu gemilerinin (krvaziyer gemilerin) bağlandığı, günün teknolojisine uygun yolcu gemisine hizmet vermek amacıyla liman hizmetlerinin (elektrik, jeneratör, su, telefon, internet ve benzeri teknik bağlantı noktaları ve hatlarının) sağlandığı, yolcularla ilgili gümrüklü alan hizmetlerinin görüldüğü, ülke tanıtımı ve imajını üst seviyeye çıkaracak turizm amaçlı (yeme-içme tesisleri, alışveriş merkezleri, haberleşme ve ulaştırmaya yönelik üniteler, danışma, enformasyon ve banka hizmetleri, konaklama üniteleri, ofis binalar) fonksiyonlara sahip olup, krvaziyer gemilerin yanaşmasına ve yolcuları indirmeye müsait deniz yapıları ve yan tesislerinin yer aldığı krvaziyer ve yat limanları,

d) (Ek: 31/7/2008-5801/3 md.) Uluslararası spor otoritelerinin, Türkiye’de spor faaliyetlerinin düzenleneceğine dair kararı gereğince Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu spordan sorumlu Bakanlığın izni doğrultusunda, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun (I) sayılı Cetvelinde düzenlenen genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, aynı Kanunun (II) sayılı Cetvelinde düzenlenen özel bütçeli idareler, belediyeler ile il özel idareleri tarafından her türlü spor aktiviteleri ve organizasyonların yapılmasına/yaptırılmasına yönelik spor tesisleri ve zorunluluk arz eden durumlarda bunların tamamlayıcı konaklama tesisleri,

e) (Ek: 18/6/2017-7033/33 md.) Trabzon, Rize ve Zonguldak illerinde 24/5/1933 tarihli ve 2219 sayılı Hususi Hastaneler Kanunu kapsamında kalan sağlık tesisleri hariç olmak üzere, Cumhurbaşkanınca alınacak kamu yararı kararı doğrultusunda kurulacak sağlık tesisleri ve alternatif alan bulunmaması durumunda 9/1/2002 tarihli ve 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununa göre kurulan, işletilen ve mevcut en iyi teknikleri kullanan endüstri bölgeleri,(2) (3)

Yapılabilir.

(1) 31/10/2016 tarihli ve 678 sayılı KHK’nin 8 inci maddesiyle, bu bende “Sahil Güvenlik Komutanlığının faaliyetlerinin özelliği gereği kıyıdan başka yerde yapılması mümkün olmayan Sahil Güvenlik Komutanlığı bağlısı gemi/bot karakolları ve destek birimi binaları,” ibaresi eklenmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7071 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

(2) 16/5/2018 tarihli ve 7144 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle, bu bende “Trabzon” ibaresinden sonra gelmek üzere “, Rize” ibaresi eklenmiştir.

(3) 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 113 üncü maddesiyle, bu bentte yer alan "Sağlık Bakanlığının önerisi ve Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

KANUNLAR, ARALIK 2017 (Ek-100)

(Ek fıkra: 3/7/2005 - 5398/13 md.) Özelleştirme kapsam ve programına alınan ve sahil şeridi belirlenen veya belirlenecek olan alanlar ile kıyı ve dolgu alanlarında yapılacak yat ve kruvaziyer limanlarının ihtiyacı olan yönetim birimleri, destek birimleri, bakım ve onarım birimleri, teknik ve sosyal altyapı ve konaklama birimleri ile ilgili kullanım kararları ve yapılanma şartları imar plânı ile belirlenir.

Bu yapı ve tesisler yapım amaçları dışında kullanılamazlar.

Doldurma ve Kurutma Yoluyla Arazi Kazanma ve Bu Araziler Üzerinde Yapılabilecek Yapılar

Madde 7 – Kamu yararının gerektirdiği hallerde, uygulama imar planı kararı ile deniz, göl ve akarsularda ekolojik özellikler dikkate alınarak doldurma ve kurutma suretiyle arazi elde edilebilir.

(Değişik fıkra: 18/6/2017–7033/34 md.) Bu gibi yerlerde doldurma veya kurutmayı yapacak ilgili idarenin valiliğe iletilen teklifi, valilik görüşü ile birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir. Bakanlık, konusuna göre ilgili kuruluşların görüşünü de almak suretiyle teklifi inceler. Uygun bulunması halinde ilgili idare tarafından uygulama imar planı hazırlanır. Bu yerler için yapılacak planlar hakkında 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak bu planlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından; 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında kalan alanlardaki planlar, anılan Kanunun 7 nci maddesine göre ve 4737 sayılı Kanun kapsamında kalan alanlardaki planlar ise anılan Kanunun 4/A, 4/C ve 4/Ç maddelerine göre tasdik edilir. Doldurma ve kurutma işlemleri yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre yapılır. Bu araziler Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır, özel mülkiyet konusu olamaz.

Bu alanlar üzerinde 6 ncı maddede belirtilen yapılar ile yol, açık otopark, park, yeşil alan ve çocuk bahçeleri gibi teknik ve sosyal altyapı alanları düzenlenebilir.

Sahil Şeridinde Yapılabilecek Yapılar

Madde 8 – Uygulama imar planı bulunmayan alanlardaki sahil şeritlerinde, 4 üncü maddede belirtilen mesafeler içinde hiç bir yapı ve tesis yapılamaz.

Uygulama imar planı bulunan yerlerde duvar, çit, parmaklık, telörgü, hendek, kazık ve benzeri engeller oluşturulamaz. Moloz, toprak, curuf, çöp gibi kirletici ve çevreyi bozucu etkisi olan atık ve artıklar dökülemez, kazı yapılamaz.

Ancak bu alanlarda; uygulama imar planı kararıyla altı ve yedinci maddede belirtilen yapı ve tesislerle birlikte toplum yararına açık olmak şartıyla konaklama hariç günü birlik turizm yapı ve tesisleri yapılabilir.

Kıyı Kenar Çizgisinin Tespiti

Madde 9 – Kıyı kenar çizgisi, valiliklerce, kamu görevlilerinden oluşturulacak en az 5 kişilik bir komisyonca tespit edilir.

Bu komisyon; jeoloji mühendisi, jeolog veya jeomorfolog, harita ve kadaströ mühendisi, ziraat mühendisi, mimar ve şehir plancısı, inşaat mühendisinden oluşur.

Komisyonca tespit edilip valiliğin uygun görüşü ile birlikte gönderilen kıyı kenar çizgisi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Komisyonun çalışma usul ve esasları Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca hazırlanan yönetmelik ile belirlenir.

Kıyı ve Sahil Şeridinde Planlar

Madde 10 – Kıyıda ve sahil şeridindeki planlar bu Kanunun ve buna dayanılarak çıkarılacak yönetmeliğin hükümlerine aykırı olamaz. Bu yerlerde düzenlenen planlardan, imar mevzuatı veya yerin özelliği dolayısıyla 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamına girenler, anılan Kanunun 7 nci maddesine göre onaylanarak kesinleşir.

Kıyıda ve Doldurma ve Kurutma Yoluyla Kazanılan Araziler Üzerinde Yapılanmalara İzin Verilmesi

Madde 11 – Bu Kanun hükümlerine göre, kıyıda ve doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan araziler üzerinde yapılması mümkün olan yapı ve tesislerin yapılabilmesi için, Maliye ve Gümrük Bakanlığından gerekli iznin alınması zorunludur.

Yapı ruhsatı verilmesinde bu izin belgesi yeterlidir.

İzin verilme şekil ve şartları Bayındırlık ve İskan ve Maliye ve Gümrük bakanlıklarınca birlikte tespit edilerek çıkarılacak uygulama yönetmeliğinde belirtilir.

Tapuya Şerh Verilmesi

Madde 12 – Sahil şeridinde, bu Kanunun 8 inci maddesinde belirtilen hükümlere uygun olarak yapılan yapıların bu niteliklerinin, tapu kütüğünün beyanlar hanesine işlenmesi zorunludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kontrol, İmar Mevzuatına Aykırı Yapı ve Ceza Hükümleri

Kontrol

Madde 13 – Bu Kanun kapsamında kalan alanlardaki uygulamaların kontrolü; belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediye, dışında ise valilikçe yürütülür. İlgili bakanlıkların teftiş ve kontrol yetkileri saklıdır.

İmar Mevzuatına Aykırı Yapı

Madde 14 – Bu Kanun kapsamında kalan alanlarda ruhsatsız yapılar ile ruhsat ve eklerine aykırı yapılar hakkında 3194 sayılı İmar Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Ceza Hükümleri

Madde 15 – (Değişik: 23/1/2008 – 5728/466 md.)

Kıyıda ve uygulama imar planı bulunan sahil şeritlerinde duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engelleri oluşturanlara ikibin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca oluşturulan engellerin beş günden fazla olmamak üzere belirlenen süre zarfında kaldırılmasına karar verilir. Bu süre zarfında engellerin ilgililer tarafından kaldırılmaması halinde, masrafi yüzde yirmi zammıyla birlikte kendilerinden kamu alacaklarının tahsili usulüne göre tahsil edilmek üzere kamu gücü kullanılmak suretiyle derhal kaldırılır. Kabahatin tekrarı halinde, ceza üst sınırdan verilir.

KANUNLAR, ARALIK 2017 (Ek-100)

Birinci fıkrada sayılan yerlerden kum, çakıl alanlara üçbin Türk Lirasından onbeşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Birinci fıkrada sayılan yerlere moloz, toprak, cüruf, çöp gibi atık ve artıkları dökenler, atılan veya dökülen maddenin niteliğine, çevreyi kirletici ve bozucu etkisine göre Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu veya Çevre Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkralarda sayılan fiillerin kıyının doğal yapısını bozacak bir etki meydana getirmesi halinde, daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, faileri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Birinci fıkrada sayılan yerlerde ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapı yapan kişilere Türk Ceza Kanunu veya İmar Kanunu hükümlerine göre verilecek ceza bir kat artırılır. İlgili kanunlarda belirtilen makamların yetkileri saklı kalmak üzere, bu maddede belirtilen idarî yaptırımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.

Yönetmelik

Madde 16 – Bu Kanunun uygulanması ile ilgili yönetmelik, Kanunun yayımından itibaren 3 ay içinde Maliye ve Gümrük, Turizm Bakanlıklarının yazılı görüşü alınarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca hazırlanır.

Ek Madde 1- (Ek: 1/8/2003-4971/26 md.)

Özelleştirme kapsamındaki kuruluşların kullanımında bulunan ve bu Kanunun 6 ncı maddesi kapsamında kıyıda yer alan arazi ve yapılar için, bu Kanun hükümleri çerçevesinde yapılması gereken tüm işlemler (kıyı kenar çizgisinin tespiti, Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca lüzum görülmesi halinde kıyı kenar çizgisinin yeniden tespiti, uygulama imar plânlarının hazırlanması, ruhsat ve benzeri hususlar) kuruluşun özelleştirme kapsamına alınmasını takiben ilgili kurum ve kuruluşlarca iki ay içerisinde sonuçlandırılır. Bu arazi ve yapılar Özelleştirme İdaresi Başkanlığının talebine istinaden kadastro müdürlüğünce kadastro paftalarına özel işaretleri ile belirtilir.

Geçici Madde – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mevzuat hükümlerine uygun olarak onanmış ve kısmen veya tamamen yapılaşmış 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarının sahil şeritleri ile ilgili hükümleri geçerlidir. Ancak, 8 inci maddenin ikinci fıkrası hükümleri saklıdır.

Yürürlük

Madde 17 – Bu Kanunun (...) (1) hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 18 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(1) Bu maddede yer alan "4 üncü maddesinin son fıkrası hükmü 1/3/1995 tarihinde, diğer..." ibaresi, Anayasa Mahkemesinin 18/9/1991 tarih ve E.: 1990/23,K.: 1991/29 sayılı Kararıyla iptal edilmiş olup, metinden çıkarılmıştır. (Bkz. R.G.: 23/1/1992 - 21120)

4/4/1990 TARİHLİ VE 3621 SAYILI ANA KANUNA İŞLENEMEYEN
HÜKÜMLER

1) 1/7/1992 tarihli ve 3830 sayılı Kanunun geçici maddesi:

Geçici Madde – Kısmen veya tamamen yapılaşmamış alanlarla ilgili imar planı revizyonları bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde tamamlanır.

**3621 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN VEYA
ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHLERİNİ GÖSTERİR TABLO**

Değiştiren Kanunun/KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası	3621 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
3830	-	11/7/1992
4971	-	15/8/2003
5398	6	21/7/2005
5728	15	8/2/2008
5801	6	13/8/2008
KHK\678	3,6	22/11/2016
7033	6,7	1/7/2017
7071	3,6	8/3/2018
7144	6	25/5/2018
KHK/700	6	24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte (9/7/2018)

KANUNLAR, ARALIK 2017 (Ek-100)

ÖZGEÇMİŞ

1994 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokulu Samsun ortaokul ve liseyi Trabzon'da tamamladı. 2012 yılında Avrasya Üniversitesi Mimarlık Bölümü lisans programına başladı. 2016 yılında bu bölümden mezun oldu ve aynı yılda Avrasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık ve Yapılı Çevre tezli yüksek lisansına başlamış olup, 2017 yılında Ordu'da Baytek yapı denetim firmasında işe girmiştir. 2018 yılında bu işinden ayrılıp Trabzon'da Faroz yapı denetimde çalışmaya başlamış ve halen çalışmaktadır.

